

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

Postal Regd. No. CHD/0081/2012-14

20/-

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

Monthly Issue "Atam Marg"

ਨਵੰਬਰ (November) 2012

ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

28-29-30-31 ਅਕਤੂਬਰ

ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 4.00 ਤੋਂ

ਰਾਤ 11.00 ਤੱਕ

ਸੰਚਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
(17 ਜੂਨ 1918 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001)

ਸੰਗਠਿਤਵਾਲੀ ਸੰਗ ਭਾਤਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮਤਾਰਾਜ ਰਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ

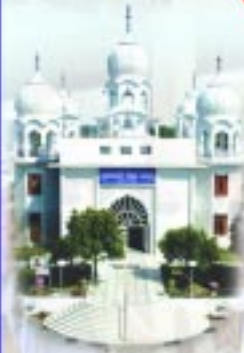
ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਰਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਧੇ ਸੇਵਾ ਭੇਜਣ ਲਈ

ਸੰਗ ਮਾਤਾ ਹਟਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਰਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ

ਰਤਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਸਵੰਧ ਸਫਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ
ਗੁਪਤ ਸੇਵਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ
ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

--: ਦੇਸ਼ :-

ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਐਚ.ਡੀ.ਐਫ.ਸੀ. ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚੋਂ Saving Account
No.0656145000011, Name : ATAM MARG MAG. VISHAV G. R.
MISSION CH. TRUST, RTGS/NEFTIFSC-HDFC0000656,

Branch Code : 0656 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਜਾਂ

ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਚੈਕ ਅਤੇ ਡਰਾਫਟ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ 'ATAM MARG MAG. VISHAV G. R.
MISSION CH. TRUST',ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਬਣਾ ਕੇ Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur
Garibdas, Teh. Kharar, Distt. Mohali-140901 ਐਡਰੈਸ ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

--: ਵਿਦੇਸ਼ :-

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਬੈਂਕ ਸ਼ਾਖਾ ਤੋਂ Saving Account No. 0779000100179603, IFSC
Code - PUNBO- 077900, Account Name "Vishav Gurmat Roohani Mission
Charitable Trust" ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜਾਂ

"Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust" ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਡਰਾਫਟ
ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੀ Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Distt. Mohali-140901 ਐਡਰੈਸ ਤੇ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

--: ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ :-

**Gurdwara Ratwara Sahib,
P.o. Mullanpur Garibdas, The. Kharar,
(M) : 9417214378, 9417214379, 9417214391, Ph : 016-02255002,
Email : atammarg1@yahoo.co.in**

ਸਾਲ ਅਠਾਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਨਵੰਬਰ, 2012
ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ
(ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts in India :
ATAM MARG MAG. VISHAV G. R.
MISSION CH. TRUST, Ratwara Sahib,
P.o. Mullanpur Garibdas,
Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

Annual Membership 2500/-

Life Membership 25000/-

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts from foreign to

**VISHAV GURMAT ROOHANI MIS-
SION CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near
Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution (Regula-
tion) Act 1976 R.No.115320023

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-

Head Office INDIA- (M) 94172-14391, 9417214379,
0160-2255002, Fax - 0160-2255009
U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 001-408-263-1844
Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408, Vancuver
Bhai Parmjit Singh Sandhu -
Cell: 001-7788389135,
England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0044-121-200-2818
Fax : 0044-121-200-2879,
Raj Mobile : 0044-7968734058

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in
http:# www.ratwarasahib.net, http # www.ratwarasahibmedia.org

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ	2
2. ਬਾਰਾਮਾਹਾ	3
3. ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਫਲ ਅਨੇਕ ਹੈ...	7
4. ਨਾਮ ਜੁਗਤਿ	27
5. ਬਰਸੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼	29
6. ਤੈ ਨਰ ਕਿਆ ਪੁਰਾਨੁ ਸੁਨਿ ਕੀਨਾ	52
7. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ	56
8. ਪਦਮਾ	60
9. ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ	62

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ	9417214391,79
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	01602255001
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ	9417214386
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ	9417214381
ਬੀ. ਐਡ ਕਾਲਜ	9417214382
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ	0160-2255004
ਜਰਨਲ	9417214384, 83
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਸਪਤਾਲ ਸੇਵਾ-	0160-2255007, 8872485694

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਬੰਧੀ
ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਸਿਸਟਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ
ਪੋਸਟ ਵਾਲੇ ਲਿਫਾਫੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਡੇਟ
ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਮਨੀਆਰਡਰ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ
9417214391, 9417214379 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਭੇਜ
ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ
ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ - ਅਜੀਤ
ਗੜ੍ਹ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਪਿਆਰੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀਓ! ਤੁਹਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋ ਰਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ 11ਵੇਂ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ 'ਮਹਾਨ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ' ਵਲ ਕੇਂਦਰਤ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਇਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 29 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਸੀ, ਸੰਗਤਾਂ ਅੰਦਰ ਉਤਸ਼ਾਹੀ, ਪਿਆਰ, ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ ਅਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਇਕ ਵੱਧ ਕੇ ਸੇਵਾ ਲੈਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ। ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੁਣ ਅਤਿ ਅਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਵਾਲੀ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਹੱਥੀਂ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਲਈ ਲੋਹਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ ਤਾਂ 2 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ 40 ਲੋਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਪੰਡਾਲ, ਰਿਹਾਇਸ਼, ਲੰਗਰ, ਸੰਚਾਰ, ਡਾਕਟਰੀ ਸੇਵਾ, ਗੱਲ ਕੀ ਹਰ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸੇਵਾ-ਨਿਪੁੰਨ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਖਾਇਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਰ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸੁਨੇਹੜੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਸੁਆਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਬੋਝੀ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ, ਐਨਾ ਪੈਂਡਾ ਤਹਿ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ? ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਗਤਾਂ ਕਾਫੀ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਨੁਭਵੀ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ 'ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ॥ ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ' (ਪੰਨਾ - 12) ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਨ ਲਈ ਬਿਹਬਲ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨੌਕੀਲੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਤੀਰ ਵਿਨੁਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਓਥੇ ਪੁੱਜ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਨਾਮ ਦੀ ਰੌ ਚਲ ਪਏਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਨ ਰੂਹਾਨੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ ਚਿੱਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, 'ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ' (ਪੰਨਾ - 520) ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਜਨਮ ਜਨਮ ਦੀ ਮੈਲ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, 'ਮਨ ਕੀ ਕਟੀਐ ਮੈਲੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਵੁਠਿਆ' (ਪੰਨਾ - 520) ਜਨਮ ਮਰਣ ਦਾ ਡਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਉ ਕਟੀਐ ਜਨ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜਪਿ॥ ਬੰਧਨ ਖੋਲਨਿ ਸੰਤ ਦੂਤ ਸਭਿ ਜਾਹਿ ਛਪਿ॥ ਪੰਨਾ- 520

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਐਸਾ ਦੁਰਲਭ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਉੱਚੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਅਜਿਹੀ ਉਚੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਐਸੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਸੋਝੀਵਾਨ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ, ਜਿਥੇ ਅਕਥ ਦੀ ਕਥਾ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਬਿਖਮ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ 'ਹਰਿ ਰਸੁ ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਗੁਨ ਗਾਇ' ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੁਰਲਭ ਸਾਧਸੰਗ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਐਸੇ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਭਿੰਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਣਿਆਲੇ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਪਿਰਮ-ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਵਿਨੁਦੇ ਫਰਸ਼ੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਸਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰਸ਼ੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਝਲਕ ਬਖਸ਼ਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣਗੇ।

ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ, ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਸਦਕਾ ਅਸੀਂ ਸਤਿਸੰਗੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸ ਜੋਦੜੀ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਨਸੀਬ ਹੋਣਾ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸੰਤ ਸਭਾ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਹ ਆਸ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂਗੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ-ਮਨ-ਚੋਲੇ ਵੀ ਮਜੀਠੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਕੰਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। (ਜਿਨ ਕੇ ਚੋਲੇ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਕੰਤੁ ਤਿਨਾ ਕੇ ਪਾਸਿ) ਨਾਮ ਰੰਗ ਲਗ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਵਡਭਾਗੀ ਬਣ ਜਾਈਏ। ਐਸੀ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਐਸੀ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਅਸੀਸ ਹੈ, ਐਸਾ ਹੀ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋਗੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰੋਗੇ।

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਦੌਲਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਇਹ ਪਤਿਕਾ ਆਪ ਜੀ ਤੱਕ ਅਗਾਊ ਹੀ ਅਕਤੂਬਰ ਮਹਿਨੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ 28 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਾਸੇਤ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨੈਤਿਕ ਫਰਜ਼ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਾਉਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਜੀ।

ਮੰਘਿਰਿ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ॥ ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਗਣੀ ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲੜੀਆਹ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਨਿ ਇਕੇਲੜੀਆਹ॥
ਤਿਨ ਦੁਖੁ ਨ ਕਬਹੂ ਉਤਰੈ ਸੇ ਜਮ ਕੈ ਵਸਿ ਪੜੀਆਹ॥ ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਸੇ ਦਿਸਨਿ ਨਿਤ ਖੜੀਆਹ॥
ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਤਿਨਾ ਜੜੀਆਹ॥ ਨਾਨਕ ਬਾਂਛੈ ਪੂੜਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣੀ ਦਰਿ ਪੜੀਆਹ॥
ਮੰਘਿਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੜੀਆਹ॥ ਪੰਨਾ - 135

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਕੀਤੀ। ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜ, ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਚੰਦਰਮਾ, ਅਸੰਖ ਤਾਰੇ-ਸਿਤਾਰੇ, ਅਸੰਖ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਖਾਣੀਆਂ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਬਾਣੀਆਂ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਹਵਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ; ਉਸੇ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਅਸਾਡੀ ਇਹ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਭੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਜਿਨਸਾਂ, ਜੂਨਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਮੱਛਲੀ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ, ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਪੰਛੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ, ਬਨਸਪਤੀ ਦੀ ਸੂਝ ਬਾਰੇ ਅਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੋ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਕ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਐਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਚਿੱਤਰ ਸੁੰਘ ਲਵੇ, ਕੋਈ ਵਸਤਰ ਸੁੰਘ ਲਵੇ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾ ਕੇ, ਸੈਂਕੜੇ ਮੀਲਾਂ ਤੇ ਗਏ ਹੋਏ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਕੀੜੀ ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਘਰ ਵਿਚ ਸੂਰਖਸ਼ਿਤ ਪਏ ਖਾਣ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸੂਹ ਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸੱਪ ਵਰਗੇ ਖਤਰਨਾਕ ਜੀਵ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪਛਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਸੀਆਂ ਬਹੁਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੀ ਵਾਲੇ ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ। ਆਪ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਪਰੀਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਆਪ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਘਟਨਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਪ ਪੈਦਲ ਹੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਲ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉਮਾਹ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਕਦਮ ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲ ਅਖੰਡ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਕਤ ਆਪ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਆਯੂ 22 ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਂਹਨਾ ਕਾਛਾ ਵਰਗੇ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਥਾਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਰਾਖਵਾਂ ਜੰਗਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸ਼ੇਰ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੁਰੂ

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਏ ਹੋਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਦਿਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਛੁਪਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ, ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਰਾਤ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਈ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਸ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਨੂੰ ਭਾਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਹਾੜੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਇਕ ਚਸ਼ਮਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਵੱਛ ਥਾਂ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਆਸਣ ਲਾ ਕੇ ਉਥੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਲੋਕਲ ਬੰਦੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਸਨ ਕਿ ਸੂਰਜ ਛੁਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ, ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੱਡੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਖਸ਼ਾ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਲ ਯੋਗੀ! ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕੋ ਇਕ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਥੇ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਤੁਸੀਂ ਏਸ ਥਾਂ ਨਾ ਬੈਠੋ, ਕੋਈ ਸ਼ੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਐਥੇ ਨਾ ਰਹੋ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਅੱਗ ਜਲਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਪਾਣੀ ਡੋਬ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਸਤਰ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਧੀਆਂ ਤੋਂ ਅਪਹੁੰਚ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ, ਛੇਤੀ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਓ; ਮੈਂ ਇਸ ਥਾਂ ਹੀ ਬਿਰਾਜਾਂਗਾ। ਰਾਤ ਲੰਘ ਗਈ, ਸਵੇਰਾ ਹੋ ਆਇਆ ਉਹ ਪੇਂਡੂ ਫੇਰ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ, ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਉਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਜਗਿਆਸਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਬਾਲ ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ ਜਿਹੜਾ ਰਾਤ ਐਨੇ ਭਿਆਨਕ ਥਾਂ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਲ ਯੋਗੀ ਤਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਸਣ ਜਮਾਏ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਈ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਕਈ ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸੁੰਘਿਆ, ਪਰ ਖਾਧਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਅੰਤ ਆਪਣਾ

ਸੰਸਾ ਦੁਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਥੇ ਇਕੋ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹਨ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਓਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਓਹੀ ਹਨ। ਜੇ ਵੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਭ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਕੱਟ ਕੇ ਖਾ ਲਵੋਗੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਨਹੀਂ।” ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ੇਰ ਵੀ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਖਾ ਲੈਂਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਬਚਿੱਤਰ ਕਥਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਨੇਕ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਪਰਤਿਆ ਕੇ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ। ਸੋ ਮੇਰਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੀ-ਕੀ ਗੁਣ ਹਨ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਸੀ ਚੀਜ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਗੀ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਸੀਆਂ ਜੂਨਾਂ, ਜਿਨਸਾਂ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 84 ਲੱਖ ਗਿਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਨਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਰਦਾਰੀ ਭੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਸਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਜੂਨਾਂ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ।

ਅਵਰ ਜੋਨਿ ਤੇਰੀ ਪਨਿਹਾਰੀ॥ ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਤੇਰੀ ਸਿਕਦਾਰੀ॥ ਸੁਇਨਾ ਰੂਪਾ ਤੁਝ ਪਹਿ ਦਾਮ॥ ਸੀਲੁ ਬਿਗਾਰਿਓ ਤੇਰਾ ਕਾਮ॥ ਪੰਨਾ - 374

ਮਾਨਸ ਜੂਨ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਲੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਇਕੋ ਇਕ ਮਾਨਸ ਜਾਤ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਪਾਸ ਅਸੰਖ ਸੁੱਖ ਹਨ, ਅਸੰਖ ਭੋਗ ਹਨ, ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸਰੀਰਕ ਦੁਖ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ॥
ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ॥
ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ॥
ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ
ਵਿਡਾਣੁ॥ ਪੰਨਾ - 7**

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭੇਦ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ, ਕਰਨ ਦਾ

ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕਉ ਖੋਜਹਿ ਮਹੇਸੁਰ॥

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ॥ ਪੰਨਾ- 273

ਇਹ ਮਾਨਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਿਥੇ ਆਪਣਾ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਨੂੰ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਰਾਹ ਭੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਨਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋਣੀ ਅਤਿ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ; ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ॥
ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ॥
ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ॥
ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ॥ ਪੰਨਾ-54**

ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ -

**ਕਾਇਆ ਨਗਰੁ ਨਗਰ ਗੜ ਅੰਦਰਿ॥
ਸਾਚਾ ਵਾਸਾ ਪੁਰਿ ਗਗਨੰਦਰਿ॥
ਅਸਥਿਰੁ ਥਾਨੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਆਪੇ ਆਪੁ
ਉਪਾਇਦਾ॥ ਅੰਦਰਿ ਕੋਟ ਛਜੇ ਹਟਨਾਲੇ॥
ਆਪੇ ਲੇਵੈ ਵਸਤੁ ਸਮਾਲੇ॥ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜੇ ਜੜਿ
ਜਾਣੈ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਖੋਲਾਇਦਾ॥
ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ॥ ਨਉ ਘਰ ਥਾਪੇ
ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ॥ ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ ਆਪੇ
ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ॥ ਪੰਨਾ - 1033**

ਆਦਮੀ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਮ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਮਾਇਕ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਵਜ਼ੂਲ (worthless) ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥ ਪੰਨਾ - 12

ਸੋਝੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਗਨ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ। ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਛੁਟ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਲਗਨ ਲਗਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਲੋਚਾ ਅੰਦਰ ਜਾਗਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਜਾਗ ਪਵੇ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ -

ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ॥

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ॥ ਪੰਨਾ - 266

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵੈਰਾਗ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਪਕੜ ਘਟਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੋਹ ਜੋ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਦੇਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਅੰਦਰ ਬਿਰਹਾ ਜਾਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਤਰਲੇ ਭਰੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਤੂ ਚਉ ਸਜਣ ਮੈਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ॥

ਨੈਣ ਮਹਿਜੇ ਤਰਸਦੇ ਕਦਿ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰੁ॥ ਪੰਨਾ-1094

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਖਿੱਚ ਵਧਦੀ ਹੈ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਵਗ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਇਆ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਲੇ

ਮੈ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਸਿਰੁ ਕਟਿ ਕਟਿ ਪਈਆ॥ ਪੰਨਾ-836

ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਅੰਦਰ ਜਾਗ ਪਈ ਹੈ -

ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਪਰੀਤ ਹੈ ਲਾਇ ਤਾਰ ਨਿਹਾਲੇ।

ਚਕਵੀ ਸੂਰਜ ਹੇਤ ਹੈ ਮਿਲ ਹੋਣ ਸੁਖਾਲੇ।

ਨੇਹੁ ਕਵਲ ਜਲ ਜਾਣੀਐ ਖਿੜ ਮੂੰਹ ਵਖਾਲੇ।

ਮੋਰ ਬਬੀਹੇ ਬੋਲਦੇ ਦੇਖ ਬੱਦਲ ਕਾਲੇ।

ਨਾਰਿ ਭਤਾਰ ਪਿਆਰ ਹੈ ਮਾਂ ਪੁੱਤ ਸਮਾਲੇ।

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ - 27/4

ਅੰਦਰ ਬਿਰਹੁ ਦੀ ਪੀੜਾ ਉਠਦੀ ਹੈ -

ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਮਨਿ ਤਨਿ ਇਕ ਬੇਦਨ

ਮੈ ਪ੍ਰਭ ਦੇਖੇ ਬਿਨੁ ਨੀਦ ਨ ਪਈਆ॥

ਬੈਦਕ ਨਾਟਿਕ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾਨੇ

ਮੈ ਹਿਰਦੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪੀਰ ਲਗਈਆ॥

ਹਉ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕਉ ਬਿਨੁ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਜਿਉ ਬਿਨੁ ਅਮਲੈ ਅਮਲੀ ਮਰਿ ਗਈਆ॥

ਜਿਨ ਕਉ ਪਿਆਸ ਹੋਇ ਪ੍ਰਭ ਕੇਰੀ

ਤਿਨ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਵੈ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕੋ ਦੁਈਆ॥

ਪੰਨਾ - 836

ਇਸ ਬਿਰਹੁ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਕੋਈ ਆਨਿ ਆਨਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਵੈ

ਹਉ ਤਿਸੁ ਵਿਟਹੁ ਬਲਿ ਬਲਿ ਘੁਮਿ ਗਈਆ॥

ਅਨੇਕ ਜਨਮ ਕੇ ਵਿਛੁੜੇ ਜਨ ਮੇਲੇ

ਜਾ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਿ ਪਵਈਆ॥

ਪੰਨਾ - 836

ਪਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਕਿਉਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਛੋੜਾ ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਰਹਿ, ਦਇਆਲ ਹੋਵੇਗਾ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਲ ਲਵੇਗਾ।

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੁੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ॥

ਪੰਨਾ - 133

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਹੀ ਵਿਛੋੜਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਕੰਧ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਖ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੌ ਕੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਏਕਾ ਸੇਜ ਵਿਛੀ ਧਨ ਕੰਤਾ॥ ਧਨ ਸੂਤੀ ਪਿਰੁ ਸਦ

ਜਾਗੰਤਾ॥ ਪੀਓ ਮਦਰੋ ਧਨ ਮਤਵੰਤਾ॥

ਧਨ ਜਾਗੈ ਜੇ ਪਿਰੁ ਬੋਲੰਤਾ॥ ਪੰਨਾ - 737

ਠੀਕ ਹੈ ਤੇਰੀ ਉਡੀਕ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹਾਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੂੰ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ; ਇਹ ਕੰਧ ਨਹੀਂ ਟੁਟਣੀ ਭਾਵੇਂ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਇਕ ਪਤਲਾ ਪਰਦਾ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ-

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ

ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ॥ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ॥ ਪੰਨਾ - 1263

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ

ਨਿਕਟਾਇਓ॥ ਭਾਂਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਾਰਦੋ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ

ਦੁਰਾਇਓ॥ ਪੰਨਾ - 624

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਘੋਰ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਰੀਰ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਘੋਰ ਤਪ ਕੀਤਾ, ਸਰੀਰ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਪਰ ਅਜੇ ਤਕ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ, ਬੇਬਸ ਹੋਏ ਹੋਏ ਫਰੀਦ ਜੀ ਆਪਣੇ ਭਾਵ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਥੀਆ ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ॥

ਅਜੈ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁੜਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ॥

ਪੰਨਾ - 1382

ਸਰੀਰ ਹੋਰ ਸੁੱਕ ਗਿਆ, ਕਾਂਵਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਮੁਰਦਾ ਜਾਣ ਕੇ ਤਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮਾਸ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ, ਮੇਰੀ ਅਸਹਿ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਲ ਲਵੇਗਾ। ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਕਾਗਾ ਕਰੰਗ ਢਢੋਲਿਆ ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸੁ॥

ਏ ਦੁਇ ਨੈਨਾ ਮਤਿ ਛੁਹਉ ਪਿਰ ਦੇਖਨ ਕੀ ਆਸ॥

ਪੰਨਾ - 1382

ਆਵਾਜ਼ ਆਈ -

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ ਵਣਿ ਕੰਡਾ

ਮੋੜੇਹਿ॥ ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ
ਫੂਢੇਹਿ॥ ਪੰਨਾ - 1378

ਜਾਹ ਕਿਸੇ ਮੁਰਸ਼ਦੇ ਕਾਮਲ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ, ਜਿਹੜਾ
ਆਪ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਭੇਤ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਦਾ ਹੀ ਦਿਆਲਤਾ ਨਾਲ
ਤੇਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁਰਸ਼ਦੇ ਕਾਮਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ
ਤੂੰ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮੇਲਣ
ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਜਿਸ ਕਾ ਗਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ
ਸਉਪਾਈ॥ ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ
ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ॥ ਪੰਨਾ - 205

ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਤਰੁਠੇਗਾ, ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਸਲ
ਹੋਵੇਗੀ, ਉਹ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਤੈਨੂੰ ਉਹ ਘਰ ਦਿਖਾ
ਦੇਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਵਿਸਮਾਦ ਹੀ ਵਿਸਮਾਦ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ
ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਰ ਘੋਰ ਸਦਾ ਹੀ
ਆਪਣੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ
ਵਾਦੀ-ਏ-ਹੈਰਾਨ (ਵਿਸਮਾਦ) ਦੀ ਝਾਤੀ ਦਿਵਾ ਦੇਵੇਗਾ।
ਜਾਹ, ਮੁਰਸ਼ਦੇ ਕਾਮਲ ਨੂੰ ਢੂੰਡ।

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ
ਸੁਜਾਣੁ॥ ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ
ਨੀਸਾਣੁ॥ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ
ਹੈਰਾਨੁ॥ ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ
ਸੁਲਤਾਨੁ॥ ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ
ਲਿਵ ਲਾਇ॥ ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ
ਸਮਾਇ॥ ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ
ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ॥ ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ
ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ॥ ਪੰਨਾ - 1291

ਸੋ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਵਾਸਾ
ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ। ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ
ਅਤੇ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਤੂੰ
ਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਂਗਾ ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ
ਆਪਣੇ ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ॥
ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ॥
ਪੰਨਾ-1291

ਹੁਣ ਇਹ ਭਟਕਦਾ ਜਗਿਆਸੂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਉਤੇ
ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ
ਗਿਆ, ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕੇ?

ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ॥
ਜੇਤਾ ਸੁਨਹਿ ਤੇਤਾ ਬਖਿਆਨਹਿ॥ ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ
ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਦੂਰਿ॥ ਸਾਧ ਕੀ ਉਪਮਾ ਰਹੀ
ਭਰਪੂਰਿ॥ ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਾ ਨਾਹੀ ਅੰਤ॥ ਸਾਧ ਕੀ
ਸੋਭਾ ਸਦਾ ਬੇਅੰਤ॥ ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਉਚ ਤੇ ਉਚੀ॥
ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਮੂਚ ਤੇ ਮੂਚੀ॥ ਸਾਧ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਾਧ
ਬਨਿ ਆਈ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥

ਪੰਨਾ - 272

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮੰਘਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ
ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਮੰਘਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ
ਬੈਠੜੀਆਹ॥ ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਗਣੀ
ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ॥ ਪੰਨਾ - 135

ਰਾਮ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ, 'ਮੈਂ' ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਨਾਲ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ 'ਮੈਂ'-'ਮੈਂ' ਨਾ ਰਹੀ, 'ਮੈਂ' 'ਤੂੰ'
ਬਣ ਗਈ, 'ਤੂੰ' ਮੈਂ ਬਣ ਗਈ; ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਮਿਲ
ਗਿਆ।

ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ
ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲੜੀਆਹ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ
ਰਹਿਨਿ ਇਕੋਲੜੀਆਹ॥ ਪੰਨਾ - 135

ਇਸ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣੇ ਜੀਵ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ
ਹੀਣੇ ਇਕੱਲੇ ਭਟਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਸੁਖਾਂ ਦੇ
ਬਪੇੜ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ
ਅਤੇ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਭੋਗਦੇ ਹਨ
ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਚ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੁਣ
ਨਾ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ॥ ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ
ਦੇਹੀ ਪਾਈ॥ ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ॥ ਭਜਹੁ ਗੁੰਬਿੰਦ ਭੂਲਿ
ਮਤ ਜਾਹੁ॥ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ॥ ਜਬ ਲਗੁ
ਕਾਲਿ ਗ੍ਰਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ॥ ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ
ਨਹੀ ਬਾਨੀ॥ ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ॥
ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ॥ ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ
ਭਜਿਆ ਜਾਈ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ॥
ਫਿਰਿ ਪਛਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ॥ ਪੰਨਾ - 1159

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣਾ
ਹੋ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਤ੍ਰ ਨਾ ਬਣ
ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗਰਜਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ
ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ, ਸੁਖਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ
ਸੰਗੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੁਖਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।
ਇਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾ ਆਇਆ ਕਿ ਸਾਧੂ ਸੱਚੇ ਮਿਤਰ ਹੁੰਦੇ
ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਥੇ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦਰਗਾਹ
ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ -

ਮਨਮੁਖ ਅਗੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਬਹੁਤੀ ਹੋਵੈ ਮਾਰ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਤਿ ਸਿਉ ਲੇਖਾ ਨਿਬੜੈ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ
ਭੰਡਾਰ॥ ਓਥੈ ਹਬੁ ਨ ਅਪੜੈ ਕੂਕੁ ਨ ਸੁਣੀਐ
ਪੁਕਾਰ॥ ਓਥੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੇਲੀ ਹੋਵੈ ਕਢਿ ਲਏ
ਅੰਤੀਵਾਰ॥ ਪੰਨਾ - 1281

ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 51 ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਫਲ ਅਨੇਕ ਹੈ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਂਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਕੋਈ ਨਾਉਂ ਨ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ,
ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਐ।
ਤੂੰ ਵਿਸਰਹਿ ਤਾਂ ਸਭ ਕੇ ਲਾਗੂ ਚੀਤਿ ਆਵਹਿ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਊ ਦੂਜਾ ਸੂਝੈ ਸਾਚੇ ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ ॥ ੧ ॥
ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਦਾ ਦਇਆਲਾ ਲੋਗਨ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰੇ ॥
ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹੁ ਕਿਸ ਨੋ ਕਹੀਐ ਸਗਲੇ ਜੀਅ ਤੁਮਾਰੇ॥ਰਹਾਉ॥
ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਤੇਰਾ ਆਧਾਰਾ ਹਾਥ ਦੇਇ ਤੂੰ ਰਾਖਹਿ ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਉਪਰਿ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਤਿਸ ਕਉ ਬਿਪੁ ਨ ਕੋਊ ਭਾਖੈ॥
ਓਹੋ ਸੁਖੁ ਓਹਾ ਵਡਿਆਈ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਮਨਿ ਭਾਣੀ ॥
ਤੂੰ ਦਾਨਾ ਤੂੰ ਸਦ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਰੰਗੁ ਮਾਣੀ ॥ ੩ ॥
ਤੁਧੁ ਆਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ਹਮਾਰੀ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਭ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਕੋਈ ਨਾਉ ਨ ਜਾਣੈ ਮੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੮੩

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ, ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ
'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਆਪ ਨੂੰ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ
ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਸਾਨੂੰ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ
ਆਚਾਰੀਆ ਆਏ, ਬਹੁਤ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਆਏ, ਪੈਗੰਬਰ ਆਏ,
ਪੀਰ ਆਏ, ਅਵਤਾਰ ਆਏ, ਬੇਅੰਤ ਫਿਲਾਸਫਰ ਆਏ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਦਾ ਜੋ ਰਸਤਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਲੀਕਿਆ,
ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਸੀ, ਤਪ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਧਨ ਕਰਨੇ
ਪੈਂਦੇ ਸੀ। ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀਗੇ, ਉਹ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ
ਦੇ ਸਰੀਰ ਤਕੜੇ ਸੀ। ਵਿਚਾਰ ਸੁੱਚੇ ਸੀ, ਆਚਾਰ ਸੁੱਚਾ, ਖੁਰਾਕ
ਸਹੀ ਸੀ ਉਹਦੇ ਕਰਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਧਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਸਮਾਂ
ਬਹੁਤ ਸੀਗਾ ਸਭ ਦੇ ਕੋਲ, ਲੇਕਿਨ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਹੈ
ਇਹਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਤਲੇ ਨੇ, ਆਚਾਰ ਬਹੁਤ ਡਾਵਾਂਡੋਲ
ਹੈ, ਸਰੀਰ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਤਕੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਵਗੈਰਾ ਦੀ ਝਾਲ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖੈਨ

ਰਾਹ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖਾਲਾ ਰਸਤਾ, ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ
ਹੋਇਆ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਚਾਕਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਵੀ ਆਪਣਾ
ਉਧਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰੱਖੀਆਂ
ਨੇ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ
ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਦੁੱਖ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਘੇਰ
ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ।
ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ
ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ। ਸਿਵਾਏ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਤੋਂ, ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਿਰਾਸਤਾ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ
ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤਿਆਗ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਓਗੇ? ਕੋਈ ਥਾਂ
ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜਾਓਗੇ। ਰੋਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਣੀ ਹੈ, ਕੱਪੜੇ
ਦੀ ਪੈਣੀ ਹੈ, ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ
ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਪਹਿਲਵਾਨ ਘੋਲ ਕਰਦਾ
ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਚੈਲੰਜ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰੋ, ਘੋਲ ਕਰਨਾ
ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਰੱਖਣੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਨਾਮ ਤੇ ਇੱਕ
ਸੇਵਾ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਨ ਪਾਈਏ।

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੬੪

ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ
ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਰਗਾਹ
ਵਿੱਚ ਵੀ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੬

ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਾਨ
ਸੁੱਕ ਜਾਣ, ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਸੁੱਕ ਰਹੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਦਾ
ਪਾਣੀ ਦਿਓ ਤੇ ਉਹ ਤੇੜਾਂ ਫਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਤੇੜਾਂ ਦੇ
ਵਿਚੀਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ ਪਰ ਜੇ ਦੋ ਦੋ ਦਿਓ ਨਾਲ, ਨਹਿਰ ਵੀ
ਕੱਟ ਦਿਓ ਉਹ ਤੇੜਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਪਾਣੀ ਸਾਰੇ ਖੇਤ ਨੂੰ
ਸਿੰਜ ਦਏਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਬੜੀ ਥੋੜ੍ਹੀ
ਹੈ, ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਾਲ ਦਾ ਗੁਲੇਲਾ ਵੱਜ
ਜਾਣਾ ਹੈ। ਦੋ ਹਲਟ ਜਦ ਅਸੀਂ ਜੋੜ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਜੋ
ਮੰਤਵ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਏ ਹਾਂ, ਉਹਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਐਸੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਗੁਰੂ
ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੇ। ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਇਤਿਹਾਸ

ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਮਹਿਮਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸਾਂ 'ਚ।

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਆਪ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ ਤੇ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਆਪ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਸੁਭਾਅ ਸੀ ਆਪ ਦਾ, ਮਿੱਠਬੋਲੜੇ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਵਰਤਣ ਰੱਖਦੇ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਚੁਗਲੀ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਾ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਸੀ, ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਸਰਦਾ ਸੀ ਹੱਥੋਂ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਲਾ ਰੋਜ਼, ਖੋਤਸ ਮੰਤਰ ਦੀ, ਇੱਕ ਪੱਕੀ ਮਾਲਾ ਰੋਜ਼ ਫੇਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਮੰਤਰ ਜਿਸਨੂੰ ਜਪ ਕੇ ਧਰੁੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਮੰਤਰ ਕਿਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਸੁਣਾਇਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਤਰ। ਸੋ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਸੀ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਗੰਗਾ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨੂੰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ, ਸੋਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਸੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੇਂ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਯਾਦ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ ਰਾਜਪੁਰਾ। 1940 'ਚ ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਬਜ਼ਾਰ ਸੀ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ। ਜਿਹਨੇ ਜਦ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਦੇਖਿਆ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਰਾਜਪੁਰਾ ਬਹੁਤ ਫੈਲ ਗਿਆ ਮੀਲਾਂ ਤੱਕ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਧਨ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਜੰਗਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ, ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਸੰਗ ਬਣਾ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਮਹੀਨੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਜੰਗਲ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਰਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਰੋ ਕੇ ਵਿਛੜਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸਦਾ ਮਿਲਾਪ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਐਸਾ ਕਠਨ ਸੀ ਇਹ ਲੇਕਿਨ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫਲ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਵਿਰਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਜੋ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੀਰਥ ਦਾ ਫਲ ਸਾਡੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ-

ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਏਕ ਫਲ

ਇੱਕ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੀਰਥ ਕਰਨ ਨਾਲ।

ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਫਲ ਚਾਰ।

ਜੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਵੇ।

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੇ ਮਾਰੀ ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੬

ਚਾਰ ਫਲ ਮਿਲਦੇ ਨੇ ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖਸ਼। ਧਰਮ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਧਰਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਮਨਾ ਸਾਰੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਪੂਰਨ ਆਸਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੩

ਆਸਾ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਪੈਸਾ ਟਕਾ, ਬਰਕਤ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਫਲ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਨੇ -

ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਫਲ ਅਨੇਕ ਹੈ

ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਵਿਚਾਰ।

ਜੇ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਸੋ ਤੀਰਥ ਕਰਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਆਪ ਇੱਕੀਵੀਂ ਵਾਰੀ ਜਦ ਗਏ, ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਆਪ ਦੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ, ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰੀ ਹੈ। ਪੈਦਲ ਚਲਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਆਪ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੇ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਮਿੱਠਬੋਲੜੇ ਨੇ, ਆਪ ਭੁੰਜੇ ਸੌਂ ਜਾਣਗੇ, ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕੱਪੜਾ ਆਪਣਾ ਵਿਛਾ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਪੈ। ਮੈਂ ਹੇਠਾਂ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ, ਤੇ ਫੇਰ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜਾਗਦੇ ਨੇ, ਜਾਗ ਕੇ ਖੋਤਸ ਮੰਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਮਾਲਾ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਨਾਲ ਕਰਿਆ, ਮੁਤਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਨਾਲ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਬਾਸਰਪੁਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਗਰ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਥੇ ਅਚਾਨਕ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਚੱਲ ਪਈਆਂ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅੰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਨੇ ਗੁਣ। ਤੁਹਾਡਾ ਜੋ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪੁੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਣਾ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਕਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਐਨਾ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਜਲ ਆ ਗਿਆ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਪਰਦਾ ਕਰ ਗਏ। ਜੋਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਏ ਗਏ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਜੀ! ਮੈਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਤੀਰਥ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਏਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸਮਰੱਥ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਟੋਲ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਗੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਖਿੱਚ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪਤੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਮੈਂ ਗਿਆ ਹਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕੀਤੇ ਨੇ ਕਹਿਣ-ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਿਲੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਪਾ ਦੇਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਵੇ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਲਈ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਆਪਣਾ ਤਨ ਲਈ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, ਮਨ ਲਈ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ,

ਧਨ ਲਈ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਅਰਪਣ ਕਰਾਂ ਉਸਦੇ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋ ਕਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਗੰਮਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਰਦੇ -

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਆਦਮੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਬੈਠੇ ਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਭਗੀਰਥ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਸਧਾਰਣ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਸੁਭਾਵਿਕ ਆਪ ਨੇ ਬਚਨ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਨੌਆਂ ਖੰਡਾਂ ਤੇ ਸੱਤਾਂ ਦੀਪਾਂ 'ਚ, ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਧਰਤੀ ਸੀ ਉਥੇ ਤੱਕ ਨਾਲ ਰਹੋ ਓ, ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੌਤਕ ਦੇਖੋ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੋ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀਗੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗਾ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੋ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੋਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਚਾਰ ਤਰੀਕੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸੇ ਦੇ।

ਪਹਿਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੰਤ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਸੰਤ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਸਮੁੰਦ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਸੋ ਜਿਨਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰੇਗਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ, ਓਨਾਂ ਹੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।

ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।

ਸੇਵਕ ਦਰਗਹੁ ਸੁਰਖਰੂ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹੁ ਕਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਰਹੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ। ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਜਲ ਆ ਗਿਆ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੋਲੇ, ਗਲਾ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰਮੁਖੇ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਆਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਾਮੇ 'ਚ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਦਿੱਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਝਦੇ ਸੀ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੋਏ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਮੇਰੀ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰਾ ਦੇਵੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ। ਦੋ ਖਰਬ ਪੰਦਰਾਂ ਅਰਬ ਸੈਲ ਇਹਦੇ ;ਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ, 72 ਕਰੋੜ, 72 ਲੱਖ, ਦੋ ਸੌ ਬਲੰਡ ਚੈਨਲ ਹੈ, ਖੂਨ ਚੱਲਣ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ, ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ -

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਗ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦ, ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਧੁਨਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਏਸ ਥਾਂ ਦੀ।

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਗ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਗ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਲਗਾਤਾਰ, ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਹੜਾ ਕੁਦਰਤੀ ਰਾਗ ਹੈ, cosmic music ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਬਦਲਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਪੰਜ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਵੰਡ ਕੇ, ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਇਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਰਾਗ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਤੋਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ

ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੬

ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਓਸ ਦਰ ਦੇ ਉਤੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਰਾਗ ਸੁਣ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਿਹੜੀ ਕਥਾ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਉਹਦੀ ਵਿਚਾਰ ਗੁਰੂ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਮਨ 'ਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਬਗੈਰ ਜਾਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਜੀ! ਮੈਂ ਵੀ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਐਡੀ ਉਮਰ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਲੇਕਿਨ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਮਕਸੱਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕੱਚੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦੱਸੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਕੱਚਾ ਗੁਰੂ, ਉਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਦੂਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅੰਨ੍ਹਾ ਗੁਰੂ, ਉਹ ਕਰਮਕਾਂਡ 'ਚ ਫਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਖੰਡਨ ਮੰਡਨ 'ਚ ਫਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਰਹਿਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ। ਤੀਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੰਡਤ ਗੁਰੂ, ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸਭ ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੇ ਕੋਲ authority ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਉਹ ਖਾਲੀ ਭੜਾਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਈਫਲ 'ਚ ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਭੜਾਕਾ ਓਡਾ ਹੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘਾਇਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹਦੇ ਬਚਨ ਵਿੱਚ ਸੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਚੌਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਐਸਾ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਸੋ ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹੋਗੇ, ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਬੈਰਾਗ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਸਿੱਟ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ! ਬੜਾ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਤੇ, ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਅਫਸੋਸ ਹੈ, 70 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਤੇ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ, ਹੁਣ ਕਿਹੜਾ ਮੌਕਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਾਲ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਗੁਲੇਲਾ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਤੂੰ ਕਰਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਨਿਗੁਰੇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪੁੱਤ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਉਸਨੇ ਕਰਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ! ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਖੇੜਸ ਮੰਤਰ ਦੀ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦੇ ਓ, ਇਹ ਮਾਲਾ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਮੰਤਰ ਜਪਦੇ ਓ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਜੜ੍ਹ ਫੜ ਸਕਦਾ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਜੜ੍ਹ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਮੰਤਰ ਫੜਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਮੰਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਇਹ ਮੰਤਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ behalf 'ਤੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕਮਿਕ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੋ ਕੁਛ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਉਂਪਿਆ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਹ ਮੰਤਰ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੰਜ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੇਕਿਨ ਨੌਵਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਤੱਕ ਜੋ ਮੰਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਓ, ਮਾਲਾ ਫੇਰਦੇ ਓ ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਫਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜ਼ੀਰੋ ਫਲ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਏਕਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਪੰਜ ਜ਼ੀਰੋ ਲਾ ਲਓ, ਬੈਂਕ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਚੈੱਕ ਦੇ ਦਿਓ ਉਹਨੂੰ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ

ਦੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ ਜੇ ਏਕਾ ਲਾ ਦਿਓ, ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਾਰੇ ਜ਼ੀਰੋ ਨੇ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਏਕਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ, ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਨਿਗੁਰੇ ਪੁਰਸ਼, ਇਹ ਪੁੰਨਾਂ ਦਾਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫਲ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਦਾ ਘਾਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਇੱਕ ਤਿਲ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ -

**ਗੁਰ ਮੰਤ੍ਰ ਹੀਣਸੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰਿਥੀਤ ਜਨਮ ਭ੍ਰਸ਼ਟਣਹ ॥
ਕੁਕਰਹ ਸੁਕਰਹ ਗਰਧਭਹ ਕਾਕਹ ਸਰਪਨਹ ਤੁਲਿ ਖਲਹ ॥**

ਅੰਗ- ੧੩੫੬

ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਜੂਨਾਂ ਇਹ ਮਿਲਣਗੀਆਂ, ਕੁੱਤਿਆਂ, ਬਿੱਲਿਆਂ, ਸੂਰਾਂ, ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ। ਸੋ ਉਹਦਾ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਵਿਅਰਥ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੁੱਤਾ ਬਣ ਗਿਆ ਅਮੀਰ ਦਾ, ਬਿਸਕੁਟ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੇਕ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਜਾਨਵਰ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਗਊ ਬਣ ਗਈ, ਬੈੱਲ ਬਣ ਗਿਆ, ਉਹਦੀ ਪਾਲਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ। ਸੋ ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪੁੰਨ ਦਾ, ਲੇਕਿਨ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਭਾਲਦੇ ਓ, ਮੁਕਤੀ ਭਾਲਦੇ ਓ, ਮੁਕਤੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੁਕਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਹੋਣੀ ਹੈ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੋਣੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਚਾਰ ਅਵਸਥਾ 'ਚੋਂ ਲੰਘਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਮੁਕਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਓ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨਾਂ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਾ ਹੋਵੇ,
ਪੁੱਛੋ ਬਰਮੇ ਨਾਰਦੇ ਨੂੰ।**

ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਪੁਛਹੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੈ ਬੇਦ ਬਿਆਸੈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੫੬

ਪੁੱਛ ਲਓ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ। ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਾਰਦ ਵੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਾਰਦ ਬੈਠਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾ ਗਜ਼ ਚੌੜੀ ਸਵਾ ਗਜ਼ ਗਹਿਰੀ ਮਿੱਟੀ ਰੋਜ਼ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਨਵੀਂ ਮਿੱਟੀ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਭਾਈ! ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ? ਕਹਿੰਦਾ, ਕਦੋਂ ਦੇ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਕਹਿੰਦੇ ਜਦ ਦੀ ਇਹ ਸਭਾ ਲੱਗੀ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੀ ਗੱਲ?

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਰਿਸ਼ੀ ਹੈ, ਮੁਨੀ ਨਾਰਦ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ,

ਉਹ ਨਿਗੁਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਨਿਗੁਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਬੈਠ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਸਵਾ ਗਜ਼ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਮਿੱਟੀ ਐਨੀ ਪੁੱਟ ਕੇ ਨਵੀਂ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਕਰਿਆ, ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਐਨੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਰਦ! ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਅਸੂਲ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਿਗੁਰਾ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਨਾਉਂ ਲੈਣਾ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਸਭਾ 'ਚ ਬਿਠਾਲਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੇਰਾ ਜੋ ਜਨਮ ਹੈ ਸਫਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰੇ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦਿ ਜਪਿ ਹਰਿ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੫੯੧

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਪ ਕੇ ਗਤੀ ਪਾਈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਕਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੫੯੧

ਜਨਕ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ ਜਪਿਆ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਸਿਸਟਿ ਹਰਿ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਈ ॥

ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਨੇ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ -

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਕਿਨੈ ਪਾਇਆ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੫੯੧

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਮਿਲਦਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਨਾਮ ਤੇ ਮੰਤਰ 'ਚ ਫਰਕ ਹੈ? ਫਰਕ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਸਿਰਾ ਮੰਤਰ ਹੈ ਦੂਜਾ ਸਿਰਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਉਹ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਪਰੀਪੂਰਨ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੪

ਜਿਹਨੇ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਓਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹਿਮਾ ਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅੰਦਰੋਂ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕੁਛ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ -

ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਕਿਨੈ ਪਾਇਆ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਲਹਾਈ ॥ ਅੰਗ- ੫੯੧

ਸੋ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਜੋ ਬਣਤਰ ਹੈ ਨਉ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਾਡੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨੇ ਦਸਵਾਂ ਸਾਡਾ ਬੰਦ ਹੈ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲੀਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ। ਜਦੋਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਫੇਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਭਾਈ-

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੪

ਅਨਹਦ ਨਾਦ ਵਜਦੇ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਹੋਰ ਅਵਸਥਾ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਉਥੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਅੰਦਰ ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ, ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਆਖਰੀ ਸਤਿ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੪

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਮੰਤਰ ਅਸੀਂ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ। ਇਹ ਮੰਤਰ ਹਰੇਕ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਸੱਪ ਨੂੰ ਕੀਲਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੱਪ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਉਤਾਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਜਾੜ੍ਹਾਂ ਦੁਖਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਵੀ ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਨੇ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਨਿਤਾੜ ਹਟਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਤਾੜ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਿਤਾੜ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਠਾਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀਆਂ-

ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪੁ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇੜੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਕੰਨ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਠਾਕੇ ਗਏ -

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨੈ ਕਾਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਹੱਥ ਜਦ ਠਾਕੇ ਗਏ, ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੋਂਹਦੇ, ਜਦੋਂ ਪੈਰ ਠਾਕੇ ਗਏ, ਮਾੜੇ ਥਾਂ ਚੱਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਠਾਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਮੰਤਰ ਠਾਕਦਾ ਹੈ -

ਨਉ ਦਰ ਠਾਕੇ ਧਾਵਤੁ ਰਹਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪

ਜਦੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ ਬਾਹਰ ਮਨ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦੇ -

ਮੂੰਦਿ ਲੀਏ ਦਰਵਾਜੇ ॥ ਬਾਜੀਅਲੇ ਅਨਹਦ ਬਾਜੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੬

ਓਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਹੋਇਆ -

ਦਸਵੈ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਪਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪

ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਸਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ -

ਓਥੈ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ

ਗੁਰਮਤੀ ਸਬਦਿ ਸੁਣਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪

ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ

ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਓਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬਿਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ ॥ ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅੰਦਰ ਹਨੇਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਵਸਤੁ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੰਡਲ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਨੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅੰਧਕਾਰ ਸੁਖਿ ਕਬਹਿ ਨ ਸੋਈ ਹੈ ॥

ਰਾਜਾ ਰੰਗੁ ਦੋਉ ਮਿਲਿ ਰੋਈ ਹੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੫

ਜੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਚਾਹੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਹਨੇਰਾ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਹੁੰਦਾ -

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ ॥ ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ

ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੁਣ ਫੇਰ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਕਰ -

ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ

ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪

ਪੂਰੇ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਨਿਗੁਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੁ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੁ ਨਿਵਲੁ ਮਨੁ ਕੋਠਾ ਤਨੁ ਛਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਮਨ ਕਾ ਤਾਕੁ ਨ ਉਘੜੈ

ਅਵਰ ਨ ਕੁੰਜੀ ਹਥਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੩੭

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥

ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੫

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅੰਦਰਲਾ ਖੋਲ੍ਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਤੇ ਇਹਦਾ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਨਮ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ-

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਜੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਸੇਵਾ ਕੀਹਦੀ ਕਰੇਗਾ। ਭਗਤੀ ਕੀਹਦੀ ਕਰੇਗਾ ਫੇਰ। ਨਿਗੁਰਾ ਤਾਂ ਭਗਤੀ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੌ ਸਾਲ ਕਰੀ ਜਾਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਸੌ ਸਾਲ ਨਿਗੁਰਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਅੱਲਾ-ਅੱਲਾ, ਰਾਮ-ਰਾਮ, ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਘੜੀ ਕਰ ਲਵੇ ਉਹਦਾ ਫਲ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਲਰ ਦਾ ਬੀਜ ਹੈ, ਬੋਹੜ ਦਾ ਬੀਜ ਹੈ, ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਬੀਜ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਗਰਮੀ

ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਖਾਸ ਡਿਗਰੀ ਦੀ, ਉਹ ਪੰਛੀ ਦੇ ਮਿਹਦੇ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਰੁੜੀ 'ਚ ਦੱਬ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਰੋਟਾ ਹਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਪੰਛੀ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚੀਂ ਹੋ ਕੇ ਗਿੱਲੇ ਥਾਂ ਗਿਰ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਹੀ ਹਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਜੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਫੜਿਆ ਕਰਦਾ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਾਏ ਹੋਇਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕਹਿ ਗਏ।

ਉਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਆਪ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿਆ, ਨਾਮ ਜਪਿਆ, ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੱਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਸੀ, ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਹੇ, ਚਾਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ ਪੰਜਵਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਪੰਜਵਾਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਤਾਂ ਪੰਜ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, ਪੰਜਵਾਂ ਕੌਣ ਸੀ, ਆਹ ਬੀਬੀ ਜੀ (ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਆ ਗਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਆ ਗਿਆ, ਫਲੋਵਾਲ ਦਾ, ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਚੂਲੇ ਸੀਸ 'ਚ ਪਾਏ, ਪੰਜ ਪਿਲਾਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਨੇਤਰ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੂਲਾ ਦਿੱਤਾ ਛਿੱਟਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ। ਉਹ ਕਹਿ ਹੀ ਨਾ ਸਕਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਸੁਰਤੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਬਾਪੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸਾਡੇ ਤੋਂ। ਜਲਾਲ 'ਚ ਆ ਕੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕਹਿ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਰਾਮ ਕਹਨ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਹੈ ਤਾ ਮਹਿ ਏਕੁ ਬਿਚਾਰੁ ॥

ਸੋਈ ਰਾਮੁ ਸਭੈ ਕਹਹਿ ਸੋਈ ਕਉਤਕਹਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੪

ਅਸੀਂ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਲੇਕਿਨ ਇੱਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ 'ਚ ਸਿਰੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਊ? ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੁਰਤ 56 ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਥੱਲੇ ਆਉਣੀ ਹੈ। 56 ਘੰਟੇ ਲੰਘ ਗਏ, ਅਖੰਡਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। 48 ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਭੋਗ ਪੈ ਗਿਆ, ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਬੱਚਾ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਹਿੱਲਿਆ, Balance ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੱਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਲਈਆਂ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਉਤੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੰਛੀ ਪਾਣੀ 'ਚ ਤੈਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਆਏ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ, ਇਹਦੀ ਜੋ ਰੂਹ ਹੈ ਐਸ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ

ਸੰਜੋਗ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਰੂਹ ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬੱਚਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਰਤ 'ਚ ਆਇਆ। ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਨਾ ਉਹਦੇ ਲੱਗਣ, ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ, ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ। ਜਿੱਥੇ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਜਦੋਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਜੜ੍ਹ ਫੜ੍ਹ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੰਜ ਦੇ ਉਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਜ ਕੌਣ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ, ਇੱਕ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਇੱਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇਕਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੇ ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹ ਅੰਦਰਲੇ ਜਿਹੜੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੋੜ ਕੇ ਫੇਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਆਦਮੀ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਲਏ, ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ 'ਚ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਸਦਾ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ! ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਜਨਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿਆ ਗਿਆ। ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਖਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪੁਣ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਆਦਮੀ ਦਾ ਪੁਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਆਦਮੀ ਪੁਣ 'ਤੇ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ, ਸੋ ਐਨਾ ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਰੋਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰੋਕਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾਠਦੇ ਓ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਨਿਗੁਰਾ ਹੈਂ। ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕੋਸਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਆਈ ਆਪ ਘਰ ਨੂੰ ਆ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਦਾਸ ਨੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ, ਨੀਂਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਦੂਸਰਾ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਅੱਜ ਤੀਸਰਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਨੇ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਜਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਉਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਗਹਿਰੀ। ਏਸ ਗਹਿਰੀ ਸੱਟ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ, ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਕਦੇ ਐਹੋ ਜਿਹੀ ਸੱਟ ਖਾਧੀ ਹੋਵੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਸ ਤਨ ਲੱਗੀਆ ਸੋਈ ਤਨ ਜਾਣੇ,
ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੱਗੀ ਕੌਣ ਜਾਣਦੈ।**

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥
ਅੰਗ - ੩੨੭

ਜਿਹੜੇ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਓਸਨੂੰ ਪੀੜ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਰਹੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ -

ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਦਇਆਲ ਸੇਤੀ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥

ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਪੀਰ ਪਰਾਈ ॥ ਹਮ ਨਾਹੀ ਚਿੰਤ ਪਰਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੫

ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਮਨ ਵਿੰਨਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਿੰਨਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਜਿਹਦਾ ਵਿੰਨਿਆ ਗਿਆ ਉਹਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬੜੀ ਹੋਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਵਿੰਨਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਬਈ ਜੀ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਪਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਵਿਰਲਾ-ਵਿਰਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਨਿਤਨੇਮ ਵੀ ਵਿਰਲੇ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਨ ਨਹੀਂ ਵਿੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦਾ, ਮਨ ਨਾ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਮਨ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਵਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜੇ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ,
ਮੇਰੇ ਪੈ ਗਿਆ ਕਲੇਜੇ ਛੇਕ।**

**ਕਬੀਰ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ਸਬਦੁ ਜੁ ਬਾਹਿਆ ਏਕੁ ॥
ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਮਿਲਿ ਗਇਆ ਪਰਿਆ ਕਲੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਇੱਕੋ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਰਾਮ ਕਹਿਣ ਦੇ ਨਾਲ ਛੇਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਛੇਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਜੀ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ। ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਚਿੰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨੂੰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਗੱਲ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਬੈਠ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਛੇਕ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਅੱਜ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਸਾਝਰੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪੰਝੂੜੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਲੈ ਗਏ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਦਾਸ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਵਲ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਉਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਓ ਮਨਾਂ! ਉਮਰ ਤਾਂ ਐਨੀ ਬੀਤ ਗਈ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਕਾਲ ਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ ਹੈ -

**ਨਹ ਬਾਰਿਕ ਨਹ ਜੋਬਨੈ ਨਹ ਬਿਰਧੀ ਕਛੁ ਬੰਧੁ ॥
ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਜਉ ਆਇ ਪਰੈ ਜਮ ਫੰਧੁ ॥**

ਅੰਗ - ੨੫੪

ਖਬਰੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਾਲ ਗੁਲੇਲਾ ਮਾਰ ਦੇਵੇ। ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਕਾਲ ਦਾ।

ਅਸੀਂ ਆਹ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਇੱਕ ਸਕੂਟਰ ਵਾਲਾ ਤੇ ਮਰੂਤੀ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਪਿਆ ਸੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਗੁਲੇਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ -

**ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤੁ ॥ ੧ ॥
ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਫੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗੁਸਿ ਹੈ ਸਮਝਿ ਰਾਖਉ ਚੀਤਿ ॥**

ਅੰਗ- ੬੩੧

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਝਪਟਾ ਮਾਰ ਜਾਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇ ਕਾਲ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਗਿਆ ਫੇਰ ਨਿਗੁਰਾ ਹੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਦਾ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ, ਹਉਕੇ ਹੀ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਗਹਿਰਾ ਜਖਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਦੂਸਰਾ ਪਹਿਰ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋ ਆਈ। ਅਜੇ ਵੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ, ਡੇਢ ਘੰਟਾ ਹੋਰ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਵੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਆਪ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਨੇ ਕੀ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਨਾਲ ਸੀ ਉਹਦਾ ਘਰ, ਕੰਧ ਸਾਂਝੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੋਲੂ ਫਿਰਾਇਆ ਹੈ ਖੂਹੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੇਲੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਗੁਣਗੁਣਾਉਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦੇ। ਦੁਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦੀ, ਮਰਦਾਨਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪੰਡ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਕੋਈ ਕਰੂਪ ਬੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਹ ਬੰਦਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਆਪਣਾ ਜਾਣਿਆ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ ਤੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈ ਇਹਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਤੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਮੈਂ ਕਲਜੁਗ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਓਹੀ ਹਾਂ ਜਿਹਨੇ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ, ਗੜ੍ਹੇ ਪਾਏ ਸੀ, ਅੱਗ ਲਾਈ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਕੀ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਜੁਲੜ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਆਲਸ ਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਆਹ ਛੁਰੀਆਂ ਤੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚ ਕਾਹਦੀਆਂ ਨੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਆਹ ਛੁਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਜਿਹੜੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ ਪਏ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੱਕ। ਉਹ ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮੈਂ ਜੁਲੜ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਗਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਨੇ, ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਹ ਗਲੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਜਾਗਦਾ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਜਿਹਦੇ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਹੋਵੇ ਉਹਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਬੀਮਾਰ ਹੋਵੇ ਉਹਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋਵੇ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਲੜਕੀ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ, ਬੜੇ ਕਾਰਨ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਲਗਨ ਵਾਲਾ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ। ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਦੇ ਨੇ।

**ਧਾਰਨਾ - ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਓ ਕੌਣ ਜਾਗਦੇ,
ਕੋਈ ਜਾਗਦੇ ਨੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ।
ਭਿੰਨੀ ਰੈਨਤੀਐ ਚਾਮਕਨਿ ਤਾਰੇ ॥**

ਅੰਗ - ੪੫੯

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੌਣ ਜਾਗਦਾ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜਾਗਦੇ ਨੇ।

ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥

ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ਸਦਾ ਜਾਗਹਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹਿ ਅਨਦਿਨੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੯

ਉਥੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ? ਜਾਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੧

ਮਨ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਰੋਗ ਨੇ ਜੇ ਮਨ ਰੋਗੀ ਹੋਵੇ, ਸਰੀਰ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ 'ਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਰੋਟੀ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਾ ਹੋਵੇ ਰੋਟੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਬੀਮਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਈਰਖਾ ਹੋਵੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਖੂਨ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਰੋਗੀ। ਮਨ ਦੇ ਰੋਗ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਭਿਆਨਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋਵੇਂ ਰੋਗ ਮਨ ਵੀ ਤੇ ਤਨ ਵੀ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੧

ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ਸਦਾ ਜਾਗਹਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹਿ ਅਨਦਿਨੇ ॥

ਚਰਣ ਕਮਲ ਧਿਆਨੁ ਹਿਰਦੈ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਇਕੁ ਖਿਨੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੯

ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਤੇ ਇਹ ਲੋਚਦੇ ਨੇ - ...ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਇਕੁ ਖਿਨੇ ॥' ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕਣ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੇ ਨਾਮ ਨਾ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ। ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਤਜਿ ਮਾਨੁ ਮੋਹੁ ਬਿਕਾਰੁ ਮਨ ਕਾ ਕਲਮਲਾ ਦੁਖ ਜਾਰੇ ॥

ਬਿਨਵੀਤਿ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਜਾਗਹਿ ਹਰਿ ਦਾਸ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੯

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜਾਗਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਗਦੇ ਨੇ। ਮਨਮੁਖ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਏਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਘਰ 'ਚ ਕੌਣ ਹੈ ਜਾਗਣ ਵਾਲਾ। ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੌਣ ਹੋਇਆ ਜਿਹਨੇ ਜਾਗ ਕੇ ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਦਾ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਗੁਣਗੁਣਾਉਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੁੱਪ ਚਾਂਦ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਮਰਨ 'ਚ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਤਰੀਕੇ ਨੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਮਰਨ ਮਾਇਆ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਭਾਅ ਪਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਢਾਈ ਮਾਲਾ ਰੋਜ਼ ਫੇਰਿਆ ਕਰ। ਸ਼ੌਕ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਪੰਜ ਫੇਰਿਆ ਕਰ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ੌਕ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੱਤ ਪੱਕੀਆਂ ਮਾਲਾ ਕਰਿਆ ਕਰ। 75000 ਵਾਰੀ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ

ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਿਆ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ ਮਾਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਰਸਨਾ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਸਨਾ ਹਿੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਰਸਨਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਿੱਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਫਿੱਕੀ ਹੋਵੇ ਸੁੱਕ ਜਾਵੇ। ਉਬਾਸੀਆਂ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਣ, ਰਸ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ। ਰਸ ਆਉਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਤੇਰਾ ਸਿਮਰਨ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਜਿਵੇਂ ਭੋਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਾਸਦ ਭੋਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਰਸ ਦੀ। ਉਹ ਰਸ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਰਸ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਫੇਰ ਰਸਨਾ ਰਸ ਨਾਲ ਗੀਧੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਸਨਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਨਾਮ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਦਵੀ ਐਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

**ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥
ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੁਰਨੁ ਸੇਈ ਸੰਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੯**

ਫਲ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੈਠੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੋਇਆ, ਦਸ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੋ, ਰਸਨਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕੰਠ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਸਨਾ ਬੋਲ ਕੇ ਸੌ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੀਏ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫਲ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰੀ ਬੋਲ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪਰਾ ਬਾਣੀ 'ਚ, ਨਾਭੀ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਕਹਿ ਦਿਓ, ਓਨਾਂ ਫਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਮਰਨ ਆਹਿਸਤਾ-ਆਹਿਸਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਧਦਾ-ਵਧਦਾ ਜਦੋਂ ਨਾਭੀ 'ਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹ ਉਪਰ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਵਲ ਨੂੰ, ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਡੀ ਇਕਾਗਰਤਾ, ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਜਾਗਰਤਪੁਣਾ ਹੈ, ਮਨ ਵੀ ਏਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਇੱਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਵੀ ਇੱਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਾਡੀ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ, ਚੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਨੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸ਼ੌਂਕ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਜਪਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਦੇਖ ਭਾਈ! ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਹ ਜਪ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਕਰਮ 'ਚੋਂ ਬਦਲ ਗਿਆ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾ।

**ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੬੪**

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਰੀਏ ਮਨ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਾ।

ਇੱਥੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਚੱਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਸੀ

ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਪੰਜ ਪੜਦੇ ਨੇ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ੌਂਕ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਸੁਣ ਲਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਪੜਦਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਗਿਆਨ ਦਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਅਨੰਦਮਯ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰਾ ਪੜਦਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਜਿਹਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਮਯ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਤੀਸਰਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਮਨ ਦਾ ਜਿਹਨੂੰ ਮਨੋਮਯ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਚੌਥਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣਮਯ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪੰਜਵਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅੰਨ ਦਾ। ਆਹ ਸਰੀਰ ਜਿਹੜਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ, ਇਹਨੂੰ ਅੰਨਮਯ ਕੋਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਜਪਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਵਾਸ ਨਾਲ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਮਾਂ ਬੜਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਦੂਸਰਾ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਣ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਸੁਆਸ ਦਾ ਲਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣਮਯ ਕੋਸ਼, ਸੁਆਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ 'ਵਾਹਿ' ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ 'ਗੁਰੂ'। ਸ਼ੌਂਕ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਤੁਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਇੱਥੇ ਮਨ ਦਾ, mental ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਨੂੰ। ਮਾਨਸਕ ਨਾਮ। ਇੱਥੇ ਜੀਭ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਾਸਤੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੂਰਤ? ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਤਾਂ ਕਹਿਆ ਹੈ ਗੁਰ ਮੂਰਤ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ, ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਇੱਕ ਧੁਨ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚਲਦੀ ਹੈ ਜੇ ਤਾਂ ਧੁਨ ਤੱਕ ਤੁਹਾਡੀ ਬਿਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੁਬਾਰਕ ਹੈ -

**ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੯**

ਜੇ ਅਜੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਿੱਧਾ ਹੀ। ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ, ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਨਦੀ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਲਿਆ ਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਲਿਆ। ਐਸਾ ਧਿਆਨ ਟਿਕਿਆ ਕਿ ਘੰਟੇ ਲੰਘਦੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਦੂਸਰਾ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਤੀਸਰਾ ਆ ਗਿਆ। ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਸਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਅਰਜ਼ ਹੋਈ ਮਹਾਰਾਜ! ਜਲ ਪਾਣੀ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਬੋਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਅਰਦਾਸ ਹੋਈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਪ ਨਹੀਂ ਛਕਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ। ਆਪ ਫੇਰ ਖਾਮੋਸ਼ ਨੇ, ਚਾਰ ਵੱਜ ਗਏ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ। ਨਾਲ ਕਿਹਾ,

ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ-ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ। ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਅਵਸਥਾ ਸੀ। ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਡੋਰੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਰੱਬ ਵੱਸ ਕਰ ਲਿਆ ਭਗਤਾਂ ਨੇ। ਆਹ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਡੋਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੱਜ ਆਪ ਐਨਾ ਚਿਰ ਬੈਠੇ ਕਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਰਹੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ! ਕਾਬਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਗੋਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨੇ ਆਹ ਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਲਿਆ। ਤਿੰਨ ਪਹਿਰ ਨੌਂ ਘੰਟੇ ਉਹਦੀ ਸੁਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਤੋਂ ਦੀ ਜੱਫਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਜੇ ਅਸੀਂ ਚਰਨ ਛੁਡਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਉਹਨੂੰ ਖੇਚਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜਦੋਂ ਲੈਣ ਗਏ ਨੇ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਭੱਠ ਵਿੱਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਲਿਆ। ਏਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਲਹਿਰੇ ਗਾਗੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ! ਜਲਦੀ ਮਸ਼ਕਾਂ ਲਿਆਓ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਪਾਓ। ਉਹ ਭੱਠ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਭੱਠ ਠੰਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸੇਕ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹਨੂੰ mental ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਾਕਾਰ ਦਾ, ਜਿਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਸ਼ਬਦ ਧੁਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਅੰਦਰ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਕੁਛ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੁਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਧੁਨ ਐਸੀ ਮਿੱਠੀ ਹੈ ਉਹ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਮਿਊਜ਼ੀਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਮ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੋਮ ਰੋਮ ਹਰਿ ਧਿਆਵੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਦਾ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੧

ਸਾਰੇ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਰੋਮ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਆ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਟੂਟੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ ਕਿ ਕੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਲਾਈਆਂ, ਪੇਟ 'ਤੇ ਲਾਈਆਂ ਫੇਰ ਲੱਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਈਆਂ, ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਈਆਂ, ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਲਾਈਆਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਡਾਕਟਰ ਇਹ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੂੰ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਬੀਮਾਰੀ ਕਿੱਥੋਂ ਟੋਲ੍ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਤਾਂ ਜਿੱਥੋਂ ਮੈਂ ਟੂਟੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਇੱਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਰਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਬਾਅਦ ਅਵਸਥਾ ਆ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਚਾਹੇ ਟਰੈਕਟਰ ਕੂਕ-ਕੂਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਮੋਟਰ-ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਵਾਜ਼ ਉਹਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁਣਦੇ ਨੇ -

ਹਰਹਟ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ ਬਾਣਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੦

ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੰਛੀ ਉਹਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਤੀਤ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਜਪਦੇ,

ਸਾਰੇ ਵਣਾਂ ਦੇ ਪੰਖੇਰੂ।

ਜੇ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ

ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੫

ਸਾਰੇ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਧਿਆਨ ਅਸੀਂ ਧਰਦੇ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨੀ ਸੁਣਦੇ ਸੀ ਅਸੀਂ ਆਪ ਵਿੱਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕੇਵਲ ਧੁਨ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਧਿਆਤਾ ਧਿਆਨ ਧੋਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਗਿਆਨ ਮੰਡਲ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਮੰਡਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਿਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹੋਇਆ? ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਆਤਮ ਮੰਡਲ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ guidance ਦੀ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪੋ, ਇਕੱਲਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਹੁੰਦਾ। ਖੁਸ਼ਕੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਬੈਠੀ ਕਿਸ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਸੀ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਫੇਰ ਹਿੱਲਜੁਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੁੱਧ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਾੜਨੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਧਾਣੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਕੁਝ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੱਸੀਆਂ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜੀਆਂ ਨੇ ਈਟੀਆਂ, ਮਧਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਰਿੜਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਧਾਰਨਾ - ਜਾਵਾਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ।

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ ॥

ਜਿਨਿ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਸੁਣੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿ ਹੈਂ! ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੋਈ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੋ ਵਾਰੀ ਦਿਹਾੜੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਵਾਂ। ਕਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ?

ਜਿਨਿ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ- ੪੬੩

ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ

ਪਸ਼ੂ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਭੂਤ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਪਸ਼ੂ ਬੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿ -

ਆਵਨ ਆਏ ਸ਼ਿਸਟਿ ਮਹਿ ਬਿਨੁ ਬੁਝੇ ਪਸੁ ਢੋਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੧

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਸ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬੁੱਝੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਮੰਨਿਆ ਨਹੀਂ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ੧ ਅੰਗ - ੧੨

ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਬਿਰਤੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗਣ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਾੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਭੂਤ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰੇਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਛਲ ਵਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਧੋਖੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਤੀਸਰੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮਨੁੱਖ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਉੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਗਧੇ ਨੂੰ ਕਿ ਤੂੰ ਗਧਾ ਬਣ ਜਾ। ਸਿਰਫ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਜਾ ਭਾਈ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਹੀਏ ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ-

ਕਲੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਅਉਤਾਰੁ ॥ ਪੁਤੁ

ਜਿਨ੍ਹਰਾ ਧੀਅ ਜਿੰਨ੍ਹਰੀ ਜੋਰੁ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੬

ਕਹਿੰਦੇ ਟੱਬਰ ਹੀ ਸਾਰਾ ਭੂਤਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੂਤ ਕਿਉਂ ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਹ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਤ੍ਰੇਤੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਰਕ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਨਰਕਹੁੰ ਛੁਟੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਕਟੀ ਗਲਹੁੰ ਸਲਕ ਜਮ ਫਾਸੀ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੫

ਸਾਰੇ ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਨਰਕ ਭਰੇ ਹੋਏ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਫੇਰ ਮਿਲ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰੀ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਸਾਨੂੰ ਕੱਢ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਉ ਟਿਕਾਣਾ ਤਾਂ ਦੱਸ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਟਿਕੀਏ। ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਧਰਮਰਾਜ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਕਮੀ ਬੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ -

ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੋ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ ॥

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੩੮

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਬੇਮੁਖ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਕਬਾਬਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਥਾਸ਼ਕਤ ਦੰਡ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਖਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਸਵਰਗ ਦਿੰਦਾ

ਹਾਂ -

ਪੁੰਨ ਦਾਨੁ ਜੋ ਬੀਜਦੇ ਸਭ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੈ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਨ ਬੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਸਵਰਗਾਂ 'ਚ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਨਰਕੀ ਜੀਵ ਨੇ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖ ਰਾਜਨ! ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜੋ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਰ ਲੈ ਤੂੰ, ਥਾਉਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲੈ ਤ੍ਰੇਤੇ ਜੁਗ ਨੂੰ ਕਿ ਜੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਦੇ ਦੇਵੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ। ਤ੍ਰੇਤੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਕ ਅਜੇ ਸਤਿਵਾਦੀ ਨੇ, ਧਰਮ ਦੇ ਉਤੇ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਤਿੰਨ ਪੈਰ ਧਰਮ ਦੇ ਕਾਇਮ ਨੇ ਤੇ ਮਾੜੇ ਲੋਕ ਜੇ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਮਰਿਆਦਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਦੁਆਪਰ ਯੁੱਗ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਦੁਆਪਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੇਰੇ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਪੈਰ ਅਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਕਾਇਮ ਨੇ। ਇਹ ਲੋਕ ਆ ਗਏ, ਧਰਮ ਇੱਥੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਕਲਜੁਗ ਕਹਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਾਜਨ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਸਬਰ ਕਰ, ਮੈਂ ਉਡੀਕਦਾ ਹਾਂ, ਸਮਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੇਰੇ ਸਭ ਭੇਜ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਹੈਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਿਸੇ ਦਾ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ -

ਜੇ ਕੇ ਸਤੁ ਕਰੇ ਸੋ ਫੀਜੈ ਤਪ ਘਰਿ ਤਪੁ ਨ ਹੋਈ ॥

ਜੇ ਕੇ ਨਾਉ ਲਏ ਬਦਨਾਵੀ ਕਲਿ ਕੇ ਲਖਣ ਏਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੨

ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਣ ਦੇਣਾ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਤਪ ਨਹੀਂ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਜਪ ਨਹੀਂ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ। ਵਿਘਨ ਪਾਉਣਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਬੰਦੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਕੋਈ ਮਰਿਆਦਾ ਨਾ ਰੱਖਣ, ਭੂਤ ਹੀ ਹੋਣ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਕਲੀ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿੰਨਾਂ ਦਾ ਅਉਤਾਰੁ ॥

ਪੁਤੁ ਜਿਨ੍ਹਰਾ ਧੀਅ ਜਿੰਨ੍ਹਰੀ ਜੋਰੁ ਜਿੰਨਾ ਦਾ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੬

ਕਹਿੰਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ ਹੁਣ ਭੂਤਾਂ ਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਭਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ -

ਕਬੀਰ ਜਾ ਘਰ ਸਾਧ ਨ ਸੇਵੀਅਹਿ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਹਿ ॥

ਤੇ ਘਰ ਮਰਹਟ ਸਾਰਖੇ ਭੂਤ ਬਸਹਿ ਤਿਨ ਮਾਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੪

ਉਹ ਭੂਤ ਲੋਕ ਵਸਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ, ਨਿਗੁਰਾਪਣ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਭੂਤ ਨੇ ਪਸ਼ੂ ਨੇ, ਮਨੁੱਖ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬੀਬੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ -

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ ॥

ਜਿਨਿ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਤੇ ਜਿਹਨੇ ਦੇਵਤੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਉਸ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਝਿਆ, ਸਮਝ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਐਸਾ ਗੁਰੂ? ਕੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ? ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਘਰ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਫੇਰ ਉਚਾਰਨ ਹੋਇਆ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨ ਘੋਰ ਅੰਧੇਰਾ,
ਚੰਨ ਭਾਵੇਂ ਸੌ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ।**

**ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਹਿ ਹਜਾਰ ॥
ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥ ੨ ॥ ਮਃ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨਿ ਆਪਣੈ ਸੁਚੇਤ ॥
ਛੁਟੇ ਤਿਲ ਬੁਆੜ ਜਿਉ ਸੁੰਵੇ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤ ॥
ਖੇਤੈ ਅੰਦਰਿ ਛੁਟਿਆ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਉ ਨਾਹ ॥
ਫਲੀਅਹਿ ਫਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿਚਿ ਸੁਆਹ ॥**

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸੈਂਕੜੇ ਲੱਖਾਂ ਚੰਦਰਮਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣ, ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮਨ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਆਦਮੀ ਸੁਚੇਤ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਹਾਲ ਕੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਛੁਟੜ ਤਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕਾਲਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਉਹਨੂੰ ਕੱਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡੰਗਰ ਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਤੋੜਦੇ ਨੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੈਂ! ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ। ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਬੀਬੀ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਗਾ-ਗਾ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਨਾ ਲਾਉਣੀਆਂ ਨੇ, ਧਾਰਨਾ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਖੀਰ ਆਪ ਨੇ ਫੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਬਿਨ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਏ,
ਪਿਆਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਏ।**

**ਕੁੰਭੇ ਬਧਾ ਜਲੁ ਰਹੈ ਜਲ ਬਿਨੁ ਕੁੰਭੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਗਿਆਨ ਕਾ ਬਧਾ ਮਨੁ ਰਹੈ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ ॥**

ਅੰਗ - ੪੬੯

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਪਹੁ-ਫੁਟਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ-

ਚਿੜੀ ਚੁਹਕੀ ਪਹੁ ਫੁਟੀ ਵਗਨਿ ਬਹੁਤੁ ਤਰੰਗ ॥

ਅੰਗ - ੩੧੯

ਥੋੜ੍ਹਾ ਰੌਲਾ-ਗੌਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੰਮ ਵਾਲੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਬਲਦ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਟੱਲੀਆਂ ਖੜਕਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ। ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕਿ ਮਤਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਤੇ ਆਪ ਕੋਠੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਬੀਬੀ ਦੁੱਧ ਚਿੜਕਦੀ ਸੀ ਓਟੇ ਦੇ ਓਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਜਿੱਥੋਂ ਉਹ ਤਾਂ ਨਾ ਦੇਖ ਸਕੇ।

ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੁੱਧ ਚਿੜਕ ਲਿਆ, ਮੱਖਣ ਕੱਢ ਕੇ ਬਰਤਨ 'ਚ ਪਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਖੰਗੂਰਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਚਾਚਾ ਜੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਬੇਟਾ! ਕੀ ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦੀ ਹੈਂ ਕਿ ਇਹ ਕੀਹਦਾ ਕਲਾਮ ਸੀ। ਕੀਹਦੇ ਬਿਸਨਪਦੇ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੋ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਾਮੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਨੇ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੀ, ਕੁਛ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਅ ਗਏ ਨੇ, ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜੋਤ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਤੇ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੈਂ! ਘਰ ਵਿੱਚ? ਬੇਟਾ! ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਲੈ ਚੱਲ। ਪਿਆਸਾ ਹਾਂ ਮੈਂ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਛਿਨ ਲੰਘਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਨਾ ਮੈਂ ਕੁਛ ਖਾਧਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੁਛ ਪੀਤਾ ਹੈ, ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਖਮ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ। ਇਸ ਜ਼ਖਮ ਦੇ ਉਤੇ ਮਲ੍ਹਮ ਪੱਟੀ ਲਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਉਥੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਵੀ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਡੋਲੀ ਤੁਰੀ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਖ ਬੇਟਾ! ਇਸ ਘਰ 'ਚ ਤੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ, ਚਾਓ ਮਲ੍ਹਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਤੇ ਅੱਜ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਘਰ ਹੈ, ਉਹ ਉਥੇ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਹ ਤੇਰੇ ਮਾਤਾ ਨੇ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਬੁਲਾਈਏ ਨਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਸੋ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਦੀਨ ਵੀ ਵਿਗੜ ਜਾਏਗਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਵਿਗੜ ਜਾਏਗੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਲਗਦਾ ਹਾਂ, ਧਰਮ ਦਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਲਵਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ।

ਐਨੇ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਦੀ ਸੱਸ ਵੀ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬੀਬਾ! ਇਹ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਬੜੇ ਦੁਖੀ ਨੇ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕੀ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਤੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਬੀਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਉਥੇ ਫੇਰ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਉਹ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਮੇਰੀ ਨਿਸ਼ਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਰੁਕ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਓ। ਬੀਬੀ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਤੇ ਇਹ ਬਾਹਰ ਕੰਧ ਦੇ ਓਹਲੇ ਲੁਕ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬੀਬੀ ਨੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਬੇਟੀ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ

ਲਿਆਈਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਈਦਾ। ਜਾਹ, ਲੈ ਕੇ ਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੈਂ! ਇਹ ਤਾਂ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਉੱਠ ਕੇ ਸਵਾਗਤ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਕੁੜਮ ਲਗਦੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਾਅ ਕਰਕੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਕੁੜਮ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮੰਗਤਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਐਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਸਾਕ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਦਾਤ ਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਇਹੋ ਮੇਰੀ ਓ ਬੇਨਤੀ ਗੁਰਾਂ,
ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਏ ਨਾਮ ਅਧਾਰਾ।**

ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀਆ ਮਿਲੈ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰਾ ॥

ਤੁਠਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਤਾਪੁ ਗਇਆ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੪੬

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਵਿਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਕੀਤੀ, ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ, ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ। ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕੋਈ ਉਹਦਾ ਮਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਬਹੁਤੀ ਮਹਿੰਗੀ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੧

ਇਹ ਲਾਲ ਦੇ ਦਿਓ, ਮੋਤੀ ਹੀਰੇ ਹੋਣ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਕੱਚ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਹੀ ਸਮਝਾਂਗੇ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜਾ ਜੋਹਰੀ ਹੈ ਉਹ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਰੁਪਈਏ ਦਾ ਇੱਕ ਹੀਰਾ ਹੈ। ਕਦਰਦਾਨ ਦੇ ਪਾਸ ਚੀਜ਼ ਜਾਵੇ ਉਹਦੀ ਕਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਦਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦੋਵੇ -

ਵਿਣੁ ਗਾਹਕੁ ਗੁਣ ਵੇਚੀਐ ਤਉ ਗੁਣੁ ਸਹਯੋ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੮੬

ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਮੁੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਜੇ ਗਾਹਕ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ 100% ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੨

ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ, ਮਾਤਾ ਲੋਈ ਨੇ ਕੋਹੜੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ

ਤੇ ਕੋਹੜੀ ਦਾ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ, ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ਲੋਈ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ। ਬਥੇਰੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰੀਆਂ ਕਿ ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਸਹੀ ਰੋਲਾ ਕੀ ਪੈ ਗਿਆ -

ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥

ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ -

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ ॥

ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੪

ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਰੀ ਪਰਤੀਤ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣਦੀ ਹੈਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈਂ, ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਦੀ ਹੈਂ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਅਫਸੋਸ! ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।

ਧਾਰਨਾ - ਲੋਈਏ ਰਾਮ ਪਿਆਰੀਏ,

ਤੈਂ ਰਾਮ ਸਵੱਲੜਾ ਲਾਇਆ।

ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ,

ਰੋਗੀ ਦਾ ਰੋਗੁ ਹਟਾਇਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਨਰਾਜ਼ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਏ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੋਈ! ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਪਰਤੀਤ ਨਾ ਰਹੀ, ਤਾਂ ਨਰਾਜ਼ ਹਾਂ। ਐਨਾ ਸਸਤਾ? ਤੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾਉਂਦੀ, ਤੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣੋ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਰਾਮ ਕਹਾਇਆ, ਇਹਦੇ ਜਿੰਨੇ ਪਾਪ ਸੀ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਉਹ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਕਰੋੜਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਰਾਮ ਮੈਂ ਕਹਾਇਆ ਇਹਦੇ ਰੋਗ ਕੱਟੇ -

ਸਰਬ ਰੋਗੁ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੪

ਉਹ ਮੈਂ ਦਵਾਈ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਾਇਆ, ਤੀਸਰਾ ਰਾਮ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਕਹਾਇਆ ਉਹ ਮੈਂ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਪਾਪਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲੁ ॥

ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਮੁੱਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਤੀਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣਾ। ਚੌਥਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ। ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਤਾਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਬੇੜੀਆਂ ਸਭ ਤਾਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਮਲਾਹ ਦੇ ਹੱਥ ਟੁੰਡੇ ਨਾ ਹੋਣ, ਨੇਤਰ ਉਹਦੇ ਸਹੀ ਹੋਣ, ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਮਲਾਹ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਚੱਪੂ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾਏਗਾ। ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕੰਢੇ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਘੁੰਮਣ-ਘੇਰੀਆਂ 'ਚ ਡੁਬੋ ਦਏਗਾ ਕਿਸ਼ਤੀ। ਨਾਮ ਸਾਰੇ ਹੀ ਤਾਰਨ ਨੂੰ

ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੇਰੇ ਜਿੰਨੇ ਨਾਮ ਨੇ ਅਸੀਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਆਪਣੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜੋ ਮੰਤਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣਾ। ਫੇਰ ਸੇਵਾ ਲਈ ਚਾਓ ਹੋਵੇ ਅੰਦਰ, ਕਹਿਣਾ ਨਾ ਪਵੇ ਕਿ ਆ ਭਾਈ! ਸੇਵਾ ਕਰ ਦਰੀਆਂ ਝਾੜ, ਨੱਠ ਨੱਠ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਦੌੜ-ਦੌੜ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਵੇ, ਦੌੜ-ਦੌੜ ਕੇ ਬਰਤਨ ਚੁੱਕੋ। ਚਾਓ ਹੋਵੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਮਾਈ ਲਈ ਉਦਮ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਰਜਾਈ ਲੈ ਕੇ ਪਿਆ, ਖੋਸ ਲੈ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ, ਹਵਾ ਪੁਰੇ ਦੀ ਚੱਲਣ ਲੱਗ ਗਈ ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਜ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਹੀ ਨਾਮ ਫੇਰ ਜਪ ਲਵਾਂਗੇ। ਉੱਦਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰ-

**ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੫

ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰੋ, ਸੋ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਉੱਦਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ -

**ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੁਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੭੭**

ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨੱਠਿਆ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਭੈ ਦੀਆਂ ਸਲਾਈਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਨੇ -

**ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ ॥
ਅੰਗ - ੭੨੨**

ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਕਰਕੇ ਬੈਠਣਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੂਹਰੇ। ਅਦਬ ਦੀਆਂ ਸਲਾਈਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਨੇ। ਜੇ ਮਨ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਅਦਬ ਤਾਂ ਨਾ ਰਿਹਾ ਨਾ ਉਹਦਾ, ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਹਿੰਸਾ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਮਨ ਨਾਲ, ਸਰੀਰ ਨਾਲ, ਬਚਨ ਨਾਲ, ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ, ਆਤਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨਾ। ਝੂਠ, ਚੋਰੀ, ਨਿੰਦਾ ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ, ਧੀਰਜ, ਖਿਮਾ, ਦਇਆ, ਹਿਰਦਾ ਕੋਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਹਾਰ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੋਵੇ -

ਅਲਪ ਆਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦਾ ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਅਹਾਰ ਕਿੰਨਾ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੰਨੀ ਭੁੱਖ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਚਾਰ ਰੋਟੀ ਦੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਤਿੰਨ ਖਾਇਆ ਕਰ।

ਹਮੇਸ਼ਾ ਭੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਖਾਓ, ਸਾਦਾ ਖਾਣਾ ਖਾਓ।

**ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥
ਜਿਤੁ ਖਾਏ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥**

ਅੰਗ - ੧੬

ਤਨ ਪੀੜਨ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਪੇਟ ਭਰ ਲਵੇ ਉਪਰ ਤੱਕ ਤੇ ਫੇਰ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਕਾਰ ਚੱਲ ਪੈਣ। ਰਜੇ ਗੁਣੀ ਤੇ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਖਾਣਾ ਖਾ ਲਵੇ ਤੇ ਉਹਦਾ ਅਸਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਖਾਣਾ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹਦਾ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਸੈਲਾਂ 'ਚ ਅਸਰ ਰਹੇਗਾ। ਕਿੰਨੀ ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੋਚ ਕੇ ਖਾਓ। ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਹਾਰ ਹੋਵੇ, ਆਹਾਰ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੋਵੇ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਵਸਤਰਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਬੋਲ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਫਿੱਕਾ ਨਾ ਬੋਲੇ, ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਮਨ ਨੂੰ ਕਦੇ ਗੰਦਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਕੇ -

**ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,
ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਭਲਾ ॥**

ਜੇ ਮਨ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਏਗਾ ਤਾਂ ਕਹੇਗਾ। ਜੇ ਮਨ ਪਵਿੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਿਲੋਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਮੂਹਰੇ ਲੱਗ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਭਲਾ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ, ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਸੰਤੋਖ, ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਸੰਤੋਖ। ਰਸਨਾ ਦਾ ਸੰਤੋਖ, ਯਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੁਸ਼ਟੇ। ਕਮਾਈ ਦਾ ਸੰਤੋਖ, ਦਾਨ ਹੋਵੇ, ਸਾਂਤਕੀ ਬਿਰਤੀ ਰੱਖੋ, ਨਿਤਨੇਮ ਦਾ ਪੱਕਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨ ਹੰਗਤਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ, ਇਹ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਉੱਚੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਫਲਾਣਾ, ਮੈਂ ਉੱਚਾ ਮੈਂ ਫਲਾਣੇ ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਤੇਰਾ ਤਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਤਨ ਦੀ ਹੰਗਤਾ ਤੋੜ। ਫੇਰ ਪਾਖੰਡ ਦਾ, ਪ੍ਰਭਤਾ ਦਾ, ਮਾਣ ਦਾ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਵਰਤੋ। ਮੁੱਲ ਨਾ ਵੇਚੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ, ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਵੀ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਨਾ ਕਰਾਵੇ। ਸੋ ਐਨੇ ਗੁਣ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਗਾਹਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਗਾਹਕ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵੇਚ ਦਿਓ -

**ਵਿਣੁ ਗਾਹਕੁ ਗੁਣ ਵੇਚੀਐ ਤਉ ਗੁਣੁ ਸਹਯੋ ਜਾਇ ॥
ਗੁਣ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਉ ਗੁਣੁ ਲਾਖ ਵਿਕਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੮੬**

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ, ਬੱਤੀ ਹੋਵੇ, ਤੇਲ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦੀਵਾ ਹੋਵੇ, ਜਗਦੇ ਦੀਵੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿਓ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਉਤੇ ਦਇਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਨਦਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੀਸ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਸੀਸ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਰੀਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ wash ਹੋ ਗਿਆ -

**ਧਾਰਨਾ - ਵਿਚੋਂ ਮਾਰ ਕੱਢੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ,
ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ।
ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ ਮਸਤਕਿ ਹਥੁ ਧਰਿ
ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ ਕਢੀਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੩**

ਕਿੰਨੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਭਰੇ ਪਏ ਹਾਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ, ਕਬਾਬਾਂ ਜੁਏ, ਕਿੱਡੋ-ਕਿੱਡੋ,

ਮਾੜੇ-ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਨੇ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਯਾਦਵਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਿੱਡੀ ਬੁਰਿਆਈ ਹੈ, ਜੂਆ ਖੇਡ ਕੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ 45 ਲੱਖ ਬੰਦਾ ਸੀ ਲੜਾਈ 'ਚ, 18 ਕੂਹਣੀਆਂ, 18 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 45 ਲੱਖ ਜੁਆਨ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਾਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ, ਜੂਆ ਖੇਲਣ ਦਾ। ਜੂਆ ਖੇਲੋ ਦਰੋਪਤੀ ਹਾਰੀ, ਉਥੋਂ ਵੈਰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਬਨਵਾਸ ਕੱਟੇ ਦੁੱਖ ਪਾਏ, ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਨੇ। ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ ਕਿੰਨੀ ਬੁਰਿਆਈ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੀਨਿ ॥

ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੀਨਿ ॥ ਅੰਗ - ੭੫੫

ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ 'ਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਬੁਰਿਆਈ ਹੈ, ਈਰਖਾ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਬੁਰਿਆਈ ਹੈ -

ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ਹੋਵੈ

ਤਿਸ ਕਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੀ ਭਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੮

ਦਾਨ ਕਰ ਲਏ, ਪੁੰਨ ਕਰ ਲਏ, ਜੇ ਈਰਖਾ ਉਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਵਸਦੀ ਹੈ ਉਹਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਰਾ purify ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕੋਈ ਬੁਰਿਆਈ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ! ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਕਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ!

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੱਕ ਐਸੀ ਝਰਨਾਹਟ ਚੱਲੀ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਕਰੰਟ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸੰਭਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਸਰੀਰ ਝੁਣਝੁਣੀਆਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਅੰਦਰ ਝਟਕਾ ਵੱਜਿਆ ਤੇ ਉਹ ਦੁਆਰਾ ਜਿਹੜਾ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਉਹ ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹਦੇ ਸਾਰ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਧੁਨ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ,
ਲੱਗੀ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਐ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥

ਤਿਥੈ ਉੱਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ ਸੇ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬

ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਰਾਤ ਲੰਘ ਗਈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋ ਆਇਆ। ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ, ਫੇਰ ਬੈਠ ਗਏ। ਉਹ ਨਾਮ ਹੀ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੱਟਦਾ। ਐਸਾ ਅਨੰਦ ਆਇਆ ਕਿ ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ। ਫੇਰ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ

ਇੱਥੇ ਤਪ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ! ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੂਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਤਾਪਦੇ, ਜਲ ਧਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਪੁੱਠੇ ਨਹੀਂ ਲਟਕਦੇ, ਇੱਥੇ ਚਿਲ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਕਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁੱਠੇ ਲਟਕਦੇ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਬੜੀ ਦੇਰ ਖੂਹ 'ਚ ਲਟਕਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਹਨੂੰ ਚਿੱਲ੍ਹਾ-ਏ-ਮਾਕੂਸ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਲਟਕਾ ਦੇਣਾ, ਲਾਹ ਲੈਣਾ, ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ 'ਚ ਜਿੰਨਾਂ ਖੂਨ ਸਿਰ 'ਚ ਚੜ੍ਹਿਆ ਉਹਨੂੰ ਦੱਬ-ਦੱਬ ਕੇ, ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਫੇਰ ਸਰੀਰ 'ਚ ਲਿਆਉਣਾ। ਜੇ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਕੱਟ ਲਏ ਉਹਨੂੰ ਕੁਤਬ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲਦਾ ਸੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਐਸੀ ਕਿਰਿਆ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਤਾਂ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਨਾਲ ਸੇਵਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨੇ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਜਲ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਦੇ ਨੇ, ਝਾੜੂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਵਸਤਰ ਧੋਂਦੇ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਹਰ ਵਕਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਟਿੱਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਬਿਆਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਾਂਦੇ, ਨੌਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਧ ਤੱਕ ਚਾਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪਿਛਲ ਖੋੜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਟੀ ਫਟੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਉਥੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ਤੇਰੇ ਵਲ, ਭੁੱਲ ਦੀ ਖਿਮਾ ਕਰੀਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀਂ। ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਤੇ ਉਮਰ ਹੈ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਹੁਤ ਕਰੜੀ ਘਾਲ ਲੈ ਲਈ, ਸੌਣਾ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ। ਨੇਤਰ ਭਰ ਕੇ ਮੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਹੋ ਗਏ। ਪੈਰ ਫਟ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਬਿਆਈਆਂ ਫਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖੂਨ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪੈਰਾਂ 'ਚੋਂ, ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਖੂਨ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਚਿੜਾ ਲਵਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਚਿੜਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਰੀਝਦਾ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਂ ਲਈਏ,
ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਦੇ ਕੇ।

ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਹੁਕਮ ਦੀ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਜਾਓ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ।

ਗੁਰ ਕੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਰਹੈ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਰੈ ॥

ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਧਿਆਵੈ ॥

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ ॥

ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਸੋ ਆਪ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੋਲੀਆਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸਾਰੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦੇ। ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਥੇ ਵੀ ਇੱਕ ਤਪਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਉਥੇ ਹੀ ਚੌਧਰੀ ਮਲੂਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਸੀ, ਮਾੜੇ ਭਾਗ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਅਨੇ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਦੇਖੋ ਜੀ, ਆਹ ਇਹਨੇ ਕੁਚਾਲਾ ਫੜਿਆ ਹੈ, ਬੂੜਾ ਹੋ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈ, ਆਹ ਦੇਖੋ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਹੈ, ਕੁੜਮ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆ ਕੇ ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਮਿਹਣੇ ਮਾਰੇ। ਆਪ ਇੱਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ। ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨੇ, ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ। ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਜੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਪਟਕਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਉਤੇ ਹੀ, ਉਹ ਬੰਨ੍ਹਦੇ-ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਐਨਾ ਭਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਲਾਹਿਆ ਤਾਂ ਛੇ ਸੇਰ ਦਾ ਸੀ, ਰੱਸੀਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਤ ਸਮਝ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਸੀ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬੁਲਾਏ ਨੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਬੁਲਾਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਜੇ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਨਾ ਬੋਲੇ, ਚਾਪਲੂਸੀ ਨਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਏਥੇ ਤਾਂ ਆਇਆ ਸੀ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪੂਰਾ, ਬੈਰਾਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਲਗਨ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮਾਣ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜੀਉਂਦੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰ ਕੇ ਆ -

**ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣ ਕੇ ਆ। ਜੀਉਂਦੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਕਬੂਲ ਕਰ। ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹਉਮੈ ਦਾ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਵਾਧੂ ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਉਹ ਰੱਬ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ -

**ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੇ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥
ਭਾਂਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ ॥**

ਅੰਗ - ੬੨੪

ਇਹ ਮੈਂ ਦੀ ਕੰਧ ਹੈ ਰੱਬ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ। ਜੇ ਮੈਂ ਨੂੰ ਲਾਹ ਦਿਓ, ਰੱਬ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਤੂ ਹੂਆ ਮੁਝ ਮਹਿ ਰਹਾ ਨ ਹੂੰ ॥
ਜਬ ਆਪਾ ਪਰ ਕਾ ਮਿਟਿ ਗਇਆ ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤੂ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ, ਨਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਸੁੱਧ ਹੈ, ਨਾ ਆਰਾਮ ਦੀ ਸੁੱਧ ਹੈ। ਸੁੱਧ ਕੀ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਸੌਣਾ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਨੀਂਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਕਸਵੱਟੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ, ਪੀ.ਐਚ ਡੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ ਤੇ ਪੇਪਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਛਾਛੜੇ ਦਾ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਹਨੇਰ ਘੁੱਪ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਪ ਗਾਗਰ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਚੁੱਕਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਂਪ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਹਨੇਰੀ ਨੇ ਕੰਡੇ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਾੜਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਪੈਰ-ਪੈਰ ਦੇ ਉਤੇ ਕੰਡੇ ਲਗਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਕਸਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ ਝੂਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਇ ॥
ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੋ ਸਹੈ ਜੋ ਮਰਜੀਵਾ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੮**

ਜਿਹੜੇ ਮਰਜੀਵੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਸ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਮਤਿਹਾਨ, ਜਿਹੜੇ ਵੈਸੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਸਉਟੀ ਲਾਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਲੰਗਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ਇੱਕ ਦਿਨ। ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੰਗਰ ਬੰਦ ਹੋਣ ਲਗਿਆ। ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮਿਲਣ ਲੱਗਿਆ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਟਾਈਮ ਦਾ ਪਕਾਓ, ਕਣਕ ਬੀਜੇ, ਪੰਜ ਸੌ ਹਲ ਨਾਲ ਕਣਕ ਬੀਜੀ। ਆਪੇ ਹੀ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਲਓ ਕਿ ਪੰਜ ਹਲ ਦੀ ਬੀਜੀ ਹੋਈ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸੌ ਏਕੜ ਬੀਜੀ। ਕਣਕ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਾਲੀ, ਗੁਡਾਈਆਂ ਕਰੀਆਂ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਛਿੱਟੇ ਆਏ, ਕੱਟ ਲਏ, ਕੱਟ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਵੇਰ ਲਾ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਵੇਰ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਓ। ਕੰਥ ਗਏ ਹੱਥ, ਬਈ ਅੱਗ ਲਾ ਦੇਈਏ, ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪੈਦਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਐਨੀ ਸੰਗਤ ਹੈ ਲੰਗਰ ਦੀ ਤੋਟ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਬਣਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਫੇਰ ਰੋਜ਼ ਲੰਗਰ ਬਣੇਗਾ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਕੱਚੇ ਨੇ ਉਹ ਝੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪੰਜ ਸੌ ਬੰਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਅੱਗ ਲਵਾਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੋਰ ਸਖਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬੋਲਣਾ ਚਲਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਬਾਹਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮੁੱਕਾ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਝੜ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕੁਤਕਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੱਥ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਮੌਰਾਂ 'ਚ ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਫੇਰ ਹੋਰ ਝੜ ਗਏ, ਵੀਹ-ਪੱਚੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ, ਉਹ ਵੀ ਚੱਲ ਪਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰੁਪਈਆਂ ਦੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਰੁਪਈਏ, ਮੁੱਠਾਂ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ, ਉਹ ਚੁਗੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਵੇਰ ਲਾ ਲਏ। ਭੰਡਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਆਂ, ਉਹ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਫੇਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮੋਹਰਾਂ ਸੁੱਟਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ

ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕੁਛ ਫੇਰ ਚਲੇ ਗਏ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਟਾਈ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਉਹ ਵੀ ਤੁਰ ਗਏ। ਦੋ ਰਹਿ ਗਏ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰੋ -

**ਜੇ ਗੁਰੂ ਤਿੜਕੇ ਤ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ
ਜੇ ਬਖਸੇ ਤ ਗੁਰ ਵਡਿਆਈ ॥**

ਅੰਗ - ੭੫੮

ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਥਾਉਂ ਸੀ ਉਹ ਸਭ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਥਾਉਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਸੀਂ ਜਾਣੀਏ ਕਿੱਥੇ? ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੇ ਫੇਰ ਉਹ ਮੁਰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਉਹ ਖਾਓ। ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਫਰਕ ਹੈ ਅੱਧੀ ਕੁ ਕਦਮ ਦਾ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਖਾਂਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਕਮ ਕਰੋ, ਕਿੱਧਰੋਂ ਖਾਈਏ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਿਰ ਵਲੋਂ ਖਾਓ। ਉਥੇ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਦਮ ਚਲੇ ਗਏ ਸਿਰ ਵੱਲ। ਜਦੋਂ ਕੱਪੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਇੱਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਪੁਸ਼ਾਦ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਅੰਗ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਅੰਗਦ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੇਰੀ ਜੋਤ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਭਾਈ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ! ਤੂੰ ਸਾਡੇ 99 ਨੰਬਰ ਲੈ ਲਏ, ਅੱਧਾ ਨੰਬਰ ਫਰਕ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਟਿੱਕਾ ਲਾਇਆ ਕਰੇਂਗਾ। ਤਿਲਕ ਦਿਆ ਕਰੇਂਗਾ ਤਾਂ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਬੈਠਿਆ ਕਰੇਂਗਾ। ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੋ ਇਹਨੂੰ ਕਸਵੱਟੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਕਸਵੱਟੀ ਲੱਗ ਗਈ, ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਕਸਵੱਟੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ, ਆਪ ਨੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤਪ ਕਰਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਂ ਨੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਬਣਿਆ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਫੇਰ ਕਰਿਆ। ਤਪ ਕਿੰਨਾ ਕਰਿਆ, ਸੁੱਕ ਕੇ ਪਿੰਜਰ ਬਣ ਗਿਆ -

**ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਥੀਆ ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ ॥
ਅਜੈ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁਤਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ -

**ਕਾਗਾ ਕਰੰਗ ਵਢੋਲਿਆ ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸੁ ॥
ਏ ਦੁਇ ਨੈਨਾ ਮਤਿ ਫੁਹੁਉ ਪਿਰ ਦੇਖਨ ਕੀ ਆਸ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੮੨

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਫਰੀਦਾ -

**ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੋਹਿ ॥
ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਫੁਢੋਹਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੮੮

ਜਾਹ, ਮੁਰਸ਼ਦ-ਏ-ਕਾਮਲ ਦੀ ਸ਼ਰਨ 'ਚ। ਉਹ ਮਿਲਾ

ਸਕੇਗਾ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਰੱਬ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗਾ। ਸੋ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੜੀ ਕਰਤੀ ਸੇਵਾ, ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਅੱਜ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਪਰਚਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਛਾਛੜੇ ਦਾ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਕੇ। ਜਦੋਂ ਫਰੀਦ ਉਠਿਆ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਟੋਏ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗ ਦੱਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਧਰਤੀ ਨਿਕਲ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੋਂ ਚੱਕਰ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ, ਸੇਵਾ ਸਭ ਅੱਜ ਜਾਇਆ ਚਲੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਣਾ। ਹਿੰਮਤ ਕਰੀ, ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਸ਼ਹਿਰ ਵਲ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਿਆ, ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਦੀਵਾ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਇਹ ਪਾਪ ਦਾ ਬਜ਼ਾਰ ਹੈ। ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਬੀਬਾ! ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹੋ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹੋ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਕੌਣ ਹੈ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਫਰੀਦ ਹਾਂ।

ਕੌਣ ਫਰੀਦ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਪੀਰ ਜੀ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਫਰੀਦ! ਇੱਥੇ ਪੀਰਾਂ ਤੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਘੋਰ ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਟਿਕਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਦੁਆਰਾ ਹੈ -

ਸੇਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੨

ਇਹ ਤਾਂ ਨਰਕ ਘੋਰ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਆ ਖੜ੍ਹਿਆ ਤੂੰ। ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੀਬਾ! ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਤੱਕ ਕੰਮ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਅੱਗ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ।

ਸਖਤ ਹੋ ਗਈ, ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਗਈ, ਕਹਿੰਦੀ, ਫਰੀਦ! ਅੱਗ ਮੁਫਤ ਭਾਲਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੀਬਾ! ਜੇ ਕੁਛ ਕਹੋ ਮੈਂ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਅੰਗ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਅੱਗ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਮੇਰਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਏ ਇਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣਾ ਹੀ ਛੱਡਣਾ ਹੈ, ਸੀਸ ਦੇਣਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਿਰ ਦਿੱਤਿਆਂ ਤੇ ਵੀ ਮੁਰਸ਼ਦ ਮੰਨ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲਾ ਸੌਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੱਖ ਦਾ ਡੋਲਾ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇ ਦੇ।

ਬੜੀ ਔਖੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ ਇਹਦੇ

ਵਿੱਚੋਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਦੋਂ ਲਗਦੀ ਹੈ ਰਾਮ ਕਸੌਟੀ

ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਮਰਜੀਵੜੇ।

ਕਬੀਰ ਕਸਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ ਝੂਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਇ ॥

ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੇ ਸਹੈ ਜੋ ਮਰਜੀਵਾ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੮

ਜਿਹੜਾ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਮਰ ਕੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਸਵੱਟੀ ਪਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕੀਮਤ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਡੇਰਾ ਨੀਂ ਜਿੰਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ।

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੋਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਪਿਆਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਸਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬਾ! ਲੈ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਦਾ ਡੋਲ੍ਹਾ ਕੱਢ ਲੈ। ਕਹਿੰਦੀ, ਫਰੀਦਾ! ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਕੱਢਾਂ? ਤੂੰ ਆਪ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇ। ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ, ਅੱਖ ਦੇ ਡੋਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਉਂਗਲੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਖ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਤੇ ਇੱਕ ਕੋਲਾ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰਿਆ, ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ। ਅੱਖ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਹਨੇ ਗੱਲ ਕਰੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਤਾਂ ਅੱਗ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੱਖ ਦੇ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ। ਨਾ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ 'ਚ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬੁਖਤਿਆਰਕਾਕੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫਰੀਦ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਉਹ ਗੋਸ਼ੇ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਬੁਲਾਇਆ ਉਸਨੂੰ, ਕਹਿੰਦੇ, ਫਰੀਦਾ! ਅੱਖ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਦੁਖਦੀ ਅੱਖ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਆਈ ਹੋਈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਫਰੀਦਾ! ਗਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਨੇ, ਆਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ। ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹੋ।

ਅੱਖ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤਾਂ ਡੋਲਾ ਸਵਾਇਆ। ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਡੋਲਾ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਡੋਲੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਸਵੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅੱਜ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ 'ਤੇ ਕਸਵੱਟੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਛਾਛੜੇ ਦਾ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਆਲ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਕੰਡੇ ਖਿੰਡੇ ਪਏ ਨੇ ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਗਾਗਰ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਹੁੰਦੀ। ਸਰਦੀ ਹੋਵੇ, ਗਰਮੀ ਹੋਵੇ ਆਪ ਦਰਿਆ 'ਚ ਟੁੱਭੀ ਮਾਰ ਕੇ ਗਾਗਰ ਭਰ ਕੇ, ਹੇਠਾਂ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਚੁੱਕਦੇ ਨੇ। ਗਿੱਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨਾਲ

ਆਪ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਅੱਜ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚੇ ਉਥੇ ਇੱਕ ਕੁੰਭਲ ਸੀ ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ, ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਕੋਲ ਕੀਲਾ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਤਾਣਾ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਅਚਾਨਕ ਆ ਕੇ ਪੈਰ ਦਾ ਠੋਡਾ ਜਦੋਂ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਦੜਮ ਕਰਕੇ ਕੁੰਭਲ 'ਚ ਗਿਰ ਗਏ। ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਬਚਾਅ ਕਰਿਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗਾਗਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਖੜਕਾ ਹੋਇਆ, ਮੀਂਹ ਪੈਂਦੇ ਨੂੰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਸੀ, ਘਰ ਚੋਂਦੇ ਸੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ, ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਨੇੜੇ ਘਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ, ਜੁਲਾਹਿਆਂ ਦਾ, ਜੁਲਾਹਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਚੋਰ! ਚੋਰ! ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਕਮਲਿਆ ਤੇਰੀ ਮੱਤ ਟਿਕਾਣੇ ਹੈ। ਚੋਰ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਘਰ ਚੋਂਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁੱਤਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਨਾਲੇ ਸਾਡੇ ਘਰ 'ਚੋਂ ਚੋਰ ਕੀ ਲੈ ਜਾਏਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੀ, ਅਮਰੂ ਨਿਥਾਵਾਂ ਹੈ, ਟੁੱਕੜ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਕੁੜਮਾ ਦੇ, ਇਹ ਨਿਥਾਵੇਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਿਮਾਣਾ ਹੈ ਇਹ, ਨਿਓਟਾ ਹੈ, ਨਿਆਸਰਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਪੰਜ ਗੱਲਾਂ ਇੱਕੋ ਸਾਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਗਾਗਰ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਨੇ, ਨਾਲੇ ਆਪ ਦੀ ਜੁਬਾਨ ਤੋਂ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਭੋਲੀਏ! ਜਿਹਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਨਿਥਾਵਾਂ ਕਿਵੇਂ, ਜਿਹਦੀ ਓਟ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਹੋਵੇ ਉਹ ਨਿਓਟਾ ਕਿਵੇਂ, ਜਿਹਦਾ ਆਸਰਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਹੋਵੇ ਉਹ ਨਿਆਸਰਾ ਕਿਵੇਂ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਗਏ ਤੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਕਮਲੀਏ। ਹੁਣ ਬਾਣ ਜਿਵੇਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਟਲ ਜਾਣ, ਲੇਕਿਨ 'ਸਾਧ ਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਦੇ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਉਤੇ।

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੩

ਬਚਨ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਮਲੀ ਹੋ ਗਈ, ਕੱਪੜੇ ਪਾੜਨ ਲੱਗ ਗਈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਏ, ਆ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁਦ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਸਵੈ ਸਰੂਪ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ, ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਜੁਲਾਹਾ ਤੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸ਼ਹਿਰ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਬੀਬੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਰੱਸੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੀ ਦੱਸੀਏ। ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਬੋਲੇ ਅੱਜ। ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਕੀ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ 'ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ, ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ' ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਅੱਖਰ ਘੱਟ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ,

ਕੋਈ ਵੱਧ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਓ। ਅਖੀਰ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਦੱਸ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਗਾਗਰ, ਸਾਡੀ ਕੁੰਭਲ 'ਚ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਉਹਦਾ ਖੜਕਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਚੋਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਅਮਰੂ ਨਿਥਾਵਾਂ ਹੈ, ਨਿਮਾਣਾ, ਨਿਓਟਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ ਨਹੀਂ, ਕੁਤਮਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਪੂਰੇ ਜਲਾਲ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ। ਉੱਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਕਪਾਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ, ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤਾਬੇ ਕਰਕੇ ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭੋਲਿਓ! ਇਹ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਨਿਥਾਵਾਂ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਦਾ ਥਾਂ ਹੈ, ਨਿਓਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ, ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਨਿਧਰਿਆਂ ਦੀ ਧਿਰ ਹੈ, ਨਿਗਤਿਆਂ ਦੀ ਗਤ ਹੈ, ਪੁਰਖਾ! ਕਾਲ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੋਏਗਾ।

ਕਾਲ ਕਿਵੇਂ ਹੱਥ ਹੋਇਆ, ਵੀਹ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਵੜਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਰਿਆ। ਕਾਲ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਆਉਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਿਜ਼ਕ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇਗਾ, ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇਗਾ, ਰਿਜ਼ਕ ਨਾਲ ਕਬੂਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਧਿਆਨ ਧਰੇਗਾ, ਜਮ ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਭੋਲੀਏ! ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਨਿਥਾਵਾਂ? ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਉਸ ਵਕਤ ਜਦੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ, ਅੱਧੋ-ਅੱਧ ਬੋਲਿਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਦੋਂ ਨਦਰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਧਾਰੀ,
ਲੋਹੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ।
ਕਚਹੁ ਕੰਚਨੁ ਭਇਅਉ ਸਬਦੁ ਗੁਰ ਸ੍ਰਵਣਹਿ ਸੁਣਿਓ ॥
ਬਿਖੁ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੁਯਉ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖਿ ਭਣਿਅਉ ॥
ਲੋਹਉ ਹੋਯਉ ਲਾਲੁ ਨਦਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਦਿ ਧਾਰੈ ॥
ਪਾਹਣੁ ਮਾਣਕੁ ਕਰੈ ਗਿਆਨੁ ਗੁਰੁ ਕਹਿਅਉ ਬੀਚਾਰੈ ॥
ਕਾਠਹੁ ਸ੍ਰੀਖੰਡੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਕੀਅਉ
ਦੁਖੁ ਦਰਿਦੁ ਤਿਨੁ ਕੇ ਗਇਅ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਰਨੁ ਜਿਨੁ ਪਰਸਿਅ ॥
ਸੇ ਪਸੁ ਪਰੇਤੁ ਸੁਰਿ ਨਰੁ ਭਇਅ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੯੯**

ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਲਵਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿੱਧਰ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ -

**ਏ ਨੇੜਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥**

**ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੯੨੨**

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ।

**ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹੁ 'ਤੇ।
ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦਿਸਿਆ।**

**ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਈਤਹਿ ਊਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥
ਅੰਗ - ੪੦੭**

ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

**ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਸੁਣਹੁ ਜਨ ਭਾਈ
ਹਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਇਕੁ ਸਾਖੀ ॥
ਜਿਸੁ ਧਰਿ ਭਾਗੁ ਹੋਵੈ ਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ
ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਲੈ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖੀ ॥
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਥਾ ਸਰੇਸਟੁ ਊਤਮੁ ਗੁਰੁ ਬਚਨੀ ਸਹਜੇ ਚਾਖੀ ॥
ਤਹੁ ਭਇਆ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਮਿਟਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ
ਜਿਉ ਸੂਰਜੁ ਰੈਣਿ ਕਿਰਾਖੀ ॥
ਅਦਿਸਟੁ ਅਗੋਚਰੁ ਅਲਖੁ ਨਿਰੰਜਨੁ
ਸੋ ਦੇਖਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੭**

ਪਦਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਮਹਾਨ ਉੱਚੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਏ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ,
ਹਰਿ ਜਨ ਰੂਪੁ ਹਰੀ ਦਾ ਹੋ ਗਏ।**

ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਤੇ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ -

**ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੋ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥
ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸੁ ਦੇਹਾ ॥
ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗੁ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ
ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲੁ ਸਮਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੭੯**

ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਬਣ ਗਏ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਏ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ, ਸਿਮਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ, ਕੰਮ ਕਰਦੇ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਦੇ, ਨਹਾਉਂਦੇ, ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰੀਪੂਰਨ ਮੇਰੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੈ। ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਸਿਮਰਨ ਪੱਕਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਨਾਮ ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਮੰਤਰ, ਉਹ ਜਪਣਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਬਹੁਤ ਭਾਰਾ ਦੁੱਖ ਹੈ -

**ਦੁਖੁ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਭੁਖੁ ॥
ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਸਕਤਵਾਰੁ ਜਮਦੂਤੁ ॥
ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਰੋਗੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ ॥**

ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਨਿਜ ਘਰ 'ਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਬੜਾ ਹੀ ਸੁਖਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ, ਨਾ ਧੂਣੀਆਂ ਤਾਪਣੀਆਂ, ਨਾ ਜਲ ਧਾਰੇ ਕਰਨੇ, ਨਾ ਪੁੱਠੇ ਲਟਕਣਾ, ਬੱਚਿਆ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੁਗਤ ਵਰਤੋ -

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ

ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੨

ਗ੍ਰਿਹਸਤ 'ਚ ਰਹੋ, ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲੋ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਚਾਕਰੀਆਂ ਕਰੋ, ਸਮਾਂ ਕੱਢੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ। ਜੀਭ ਹਿਲਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਓ, ਜਦ ਜੀਭ ਹਿੱਲਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜਪ ਕੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਜਾਓ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਹੈ ਨਾਮ, ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏ ਫੇਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਲਾ ਕਲੇਸ਼ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥

ਕਲਿ ਕਲੇਸ ਤਨ ਮਾਹਿ ਮਿਟਾਵਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੨

ਸੋ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਖਾਲੇ -

ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ।

ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਸੁਭ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਸੁਭ ਯਾਚਨਾ ਦਾ ਦਾਨ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਇਹ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਦੇ ਉਤੇ ਪਾਉਣਾ, ਯਤਨ ਕਰਨਾ। ਉਹਦੀ ਪਦਵੀ ਕਿੱਡੀ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ

ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਦਾਨ ਹੈ, ਜੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦੇਵੇ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੯

ਸੋ ਇਹ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਇਸ਼ਨਾਨ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕਰਾਉਣਾ, ਬਚਨ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ, ਮਨ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ, ਆਤਮ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੨

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਔਖਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਝੰਬੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿੱਧਾ-ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਆਵੇ, ਇਸ 'ਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਦੀਖਸ਼ਾ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਮੰਤ੍ਰ ਲੈਣ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ਤੀਸਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਰੂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਆਪ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਪੁੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਰੂਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ, ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਤੋਂ ਛੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਫੇਰ ਨਾਮ ਲਓ। ਮੰਤਰ ਲਓ, ਉਸ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਕਿ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਮੰਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਮੰਤਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਮੰਤਰ ਜਪ ਜਪ ਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰੋ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਵੀ ਕਰੋ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੋ, ਸਤਿਸੰਗ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਚਲਦਾ ਹੈ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੁਖਾਲਾ ਰਸਤਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਾਓ, ਅੱਧੋ-ਅੱਧ ਪੜ੍ਹੋ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,

ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ।

ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਹੁਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸੋ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ 'ਚ ਬੋਲੋ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ, ਅਰਦਾਸ।

(ਫਿਲਮ ਨੰ. 216)

(-----0-----)

ਨਾਮ ਜੁਗਤਿ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੯

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੬੯

ਏਕ ਮੁਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ॥
ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੇ ਫਿਰ ਏਕ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ
ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਜਾਈ ਕਛੁ ਰੂਪ ਰੇਖੰ॥
ਕਹਾਂ ਬਾਸੁ ਤਾਂ ਕੇ, ਫਿਰਿ ਕਉਨ ਭੇਖੰ॥
ਕਹਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਕੈ ਕਹਾਂ ਕੈ ਕਹਾਵੈ॥
ਕਹਾ ਕੈ ਬਖਾਨੇ ਕਹੇ ਮੇ ਨਾ ਆਵੈ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ
ਧਾਰਨਾ - ਚੱਕਰ ਚਿਹਨ ਬਰਨ ਰੂਪ ਤੇਰਾ,
ਲਖਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਚੱਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਰੁ ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਅਚਿ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨ ਜਿਹ॥
ਰੂਪ ਰੰਗ ਅਰੁ ਰੇਖ ਭੇਖ ਕੋਊ ਕਹਿ ਨ ਸਕਤਿ ਕਿਹ॥
ਅਚਲ ਮੁਰਤਿ ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਕਾਸ ਅਮਿਤੋਜ ਕਹਿੰਜੇ॥
ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣਿ ਸਾਹਿ ਸਾਹਾਣਿ ਗਣਿੰਜੇ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ
ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੁਇਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੇ ਚਾਰ ਕੀਓ,
ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੁਇਕੈ ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੇ॥
ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਹੁਇਕੈ ਮਾਂਗਿਓ ਧਨ ਦੇਤ ਹੇ॥
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੇ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ,
ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਛੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੇ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ, ਕਹੂੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ,
ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸੁਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੇ॥ ਤ੍ਰੁਪੁਸਾਦਿ ਕਬਿੱਤ

ਸਾਪਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ, ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ।
ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਉਡੀਕਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਕੁਛ ਥੋੜ੍ਹੀ ਠੰਢ
ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਉਹਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ
ਜਗਿਆਸੂ ਹਿਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਜੋ ਅੰਤਰੀਵ ਖੇਤੀ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੀ, ਜੋ ਸਤਿਸੰਗ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ
ਪਿਆਰ ਹਾਸਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਹੌਲੀ-
ਹੌਲੀ ਉਹ ਵੀ ਸੁੱਕ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਲੋਚਾ ਵਾਲਾ
ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ
ਪਿਆਸਾ ਪਪੀਹਾ ਪ੍ਰਿਹ-ਪ੍ਰਿਹ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਉੱਛਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਖਤਮ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਸ
ਨੂੰ ਉਸ ਬੂੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਿਸ ਬੂੰਦ ਨੂੰ ਸਵਾਂਤੀ
ਬੂੰਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਸਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਦੀ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ ਫੇਰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਪਿਆਸ ਉਸ ਦੀ ਬੁੱਝ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ
ਹੈ। rain bird ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਨੂੰ, ਪਪੀਹਾ। ਫੇਰ ਇਹ ਚੁੱਪ
ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਮ
ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ, ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਹਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ
ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਾ ਹੋਵੇ
ਤੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਦੀ
ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਬੁੱਝਦੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ, ਜਗਿਆਸਾ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਤੜਪ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅੱਜ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਾਲੇ
ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਵਾਹੋ-ਦਾਹੀ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਸ਼ਿਕਵਾ
ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਮਿੱਠਾ protest (ਵਿਰੋਧ) ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਚਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗਲ ਹੀ ਜੰਗਲ,
ਕੋਈ ਬਸਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਜੇ ਬਸਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿਤੇ ਠੱਗਾਂ
ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਚੋਰਾਂ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਜਾਦੂਗਰਾਂ
ਨਾਲ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਆਪ ਆ ਗਏ।
ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਦੇਖ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਜਿੱਧਰ ਲਿਜਾ
ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ
ਕੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭਲਾ ਉਹ ਅੱਖਾਂ
ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ
ਲੱਗੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਦੋ ਪਿਆਸੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਵਿਲਕ ਰਹੀਆਂ ਨੇ
ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਉਥੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਰਹੇ
ਨੇ ਤੇ ਓਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋ ਆਇਆ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ,
ਤੜਪ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਉੱਠਣ ਦਾ ਮੌਕਾ -

ਭਿੰਨੀ ਰੈਨੜੀਐ ਚਾਮਕਨਿ ਤਾਰੇ ॥

ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੯

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।

ਨਿਹੂੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।

ਨੇਹੂੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣ ਸੌਂਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ -

ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।

ਵਸਲੋਂ ਉਹੋ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਨਾ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਥਾਉਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਦੋ ਜਗਿਆਸੂ ਉਸ
ਦੇਸ਼ ਦਾ ਜੋ ਰਾਜਾ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਣਜਾ ਤੇ ਇੱਕ ਗਰੀਬ
ਕਿਰਤੀ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਹੱਡ ਭੰਨਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ
ਹੈ, ਦੱਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਨ

ਵਿੱਚ ਲੋਚਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਬੜੀ ਵਾਰੀ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਹਾਲਾਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਨਾ ਲੋਚਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਭਾਵ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਮੈਂ ਆਸਾਂ ਕਰਦਾ ਜੀ,
ਕਦੋਂ ਗਲ ਲਾਵੋਂਗੇ।**

**ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰੇ ਆਇ ਮਿਲੁ ਮੈ ਚਿਰੀ ਵਿਛੁੰਨੇ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਤਨੁ ਬਹੁਤੁ ਬੈਰਾਗਿਆ ਹਰਿ ਨੈਣ ਰਸਿ ਭਿੰਨੇ ॥
ਮੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਆਰਾ ਦਸਿ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਮਨੁ ਮੰਨੇ ॥
ਹਉ ਮੁਰਖੁ ਕਾਰੈ ਲਾਈਆ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੰਮੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੪੯
ਪ੍ਰਭ ਕੀਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਹਮ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਗੇ ॥
ਹਉ ਤੁਮਰੀ ਕਰਉ ਨਿਤ ਆਸ
ਪ੍ਰਭ ਮੋਹਿ ਕਬ ਗਲਿ ਲਾਵਹਿਗੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਮੁਗਧ ਇਆਨ ਪਿਤਾ ਸਮਝਾਵਹਿਗੇ ॥
ਸੁਤੁ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਭੂਲਿ ਬਿਗਾਰਿ ਜਗਤ ਪਿਤ ਭਾਵਹਿਗੇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੨੧

ਬੈਰਾਗ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਕਿ ਪਤਾ ਇਸ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਪਿਆਰਾ ਆਵੇ ਕਿ ਨਾ ਆਵੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਦਸ ਦੇਵੇ ਤੇ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮਿਲਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਮਨ ਮੰਨ ਜਾਵੇ। ਬੜਾ ਘਾਟਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਸਾਧੂ ਬੇਅੰਤ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਕੋਈ ਤੰਤਰ ਮੰਤਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਜੰਤੂ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ਫਰੋਬ ਰਚੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਾਲ ਵਿਛਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਦਾ ਹੈ ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਕੇ ਬੱਧਕ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਤੋਂ ਧਾਰਮਕ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਦੇਖ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਸਾਧੂ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਅਸਾਧੂ ਹੈ, ਸਾਧੂਪੁਣੇ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਗਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭਤਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੋਖ ਧਾਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਪਾਉਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਝੰਡਾ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ! ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਿਲੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਉਮਰਾ ਬੀਤ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਕਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਝੰਡੇ! ਕਦੇ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਜਦ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਇਹ ਭਾਸਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੱਸੜ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵੱਟ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੀਂਹ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਹੁਣ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪੂਰਨ ਸਾਧੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੇ ਰਾਜ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਤਾਂਤਰੀ ਹੈ। ਚਿਲ੍ਹੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਸਨੇ, ਉਹਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਓ, ਅ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਬਿਰਤੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਮਾਇਆਵੀ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਟਕਾਂ ਚੇਟਕਾਂ 'ਚ। ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਓਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਏਸਨੇ ਇੱਕ ਸੁਆਹ ਦੀ ਚੁਟਕੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਚੇਟਕੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਓਲਾਦ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਰਾਜਾ ਜੀ ਭਲੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ

ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਓ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਮੱਤ ਹੈ ਉਹ ਰਾਜ ਦਾ ਮੱਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂਤਰੀ ਹੈ, ਚੇਟਕੀ ਹੈ, ਨਾਟਕੀ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੦

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜੀਅ ਦਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜੀਅ ਦਾਨ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੈ।

**ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥**

ਅੰਗ - ੭੪੯

ਇਹ ਹਰੀ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਬਿਭੂਤੀਆਂ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਮਨ ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਕੀ ਰਾਜਸੀ ਖੇਤਰ, ਕੀ ਧਾਰਮਕ ਹੈ, ਕੀ ਵਪਾਰਕ ਹੈ, ਕੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਹੈ, ਕੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਹੈ, ਸੱਚ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕੂੜ ਦੀ ਮੱਸਿਆ ਦਾ ਪਰਮ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਛਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਤਾਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਹ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਨਾਚਦੇ ਨੇ, ਰਾਸਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਰੂਪ ਧਾਰਦੇ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ, ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰਾਂ ਗਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀਹਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਨੇ-

**ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਕੂੜ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਰਤਾਰਾ,
ਸੱਚ ਵਾਲਾ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ।**

**ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੂੜੁ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖੁ ਬੇਤਾਲ ॥
ਬੀਉ ਬੀਜਿ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ ॥
ਜੇ ਇਕੁ ਹੋਇ ਤ ਉਗਵੈ ਰੁਤੀ ਹੂ ਰੁਤਿ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਹੈ ਬਾਹਰਾ ਕੋਰੈ ਰੰਗੁ ਨ ਸੋਇ ॥
ਭੈ ਵਿਚਿ ਖੰਬਿ ਚੜਾਈਐ ਸਰਮੁ ਪਾਹੁ ਤਨਿ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤੀ ਜੇ ਰਪੈ ਕੂੜੈ ਸੋਇ ਨ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥ ਮਃ ੧ ॥
ਲਬੁ ਪਾਪੁ ਦੁਇ ਰਾਜਾ ਮਹਤਾ ਕੂੜੁ ਹੋਆ ਸਿਕਦਾਰੁ ॥
ਕਾਮੁ ਨੇਬੁ ਸਚਿ ਪੁਛੀਐ ਬਹਿ ਬਹਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਅੰਧੀ ਰਯਤਿ ਗਿਆਨ ਵਿਚੂਣੀ ਭਾਹਿ ਭਰੇ ਮੁਰਦਾਰੁ ॥
ਗਿਆਨੀ ਨਚਹਿ ਵਾਜੇ ਵਾਵਹਿ ਰੂਪੁ ਕਰਹਿ ਸੀਗਾਰੁ ॥
ਊਚੇ ਕੂਕਹਿ ਵਾਦਾ ਗਾਵਹਿ ਜੋਧਾ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਮੂਰਖੁ ਪੰਡਿਤੁ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਜਤਿ ਸੰਜੈ ਕਰਹਿ ਪਿਆਰੁ ॥
ਧਰਮੀ ਧਰਮੁ ਕਰਹਿ ਗਾਵਾਵਹਿ ਮੰਗਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥
ਜਤੀ ਸਦਾਵਹਿ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਣਹਿ ਛਡਿ ਬਹਹਿ ਘਰ ਬਾਰੁ ॥
ਸਭੁ ਕੋ ਪੂਰਾ ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਘਟਿ ਨ ਕੋਈ ਆਖੈ ॥
ਪਤਿ ਪਰਵਾਣਾ ਪਿਛੈ ਪਾਈਐ ਤਾ ਨਾਨਕ ਤੋਲਿਆ ਜਾਪੈ ॥
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 37 ਤੇ)**

ਅੰਗ - ੪੬੯

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਗਿਆਰਵੇਂ ਬਰਸੀ-ਸਮਾਗਮ, ਮਿਤੀ 28,29,30 ਅਤੇ 31 ਅਕਤੂਬਰ

ਗੁਰ ਪੀਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਉਪਰ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ
ਭੁੱਲੇ ਭਟਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜੀਅ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਉਪਰ
ਤੋਰ ਕੇ ਭਗਤੀ ਲਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾ -

ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ॥
ਅੰਗ - 749

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ
ਟਰਸਟ ਅਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ
ਸਪਿਰਚੂਅਲ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ
ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮੁਖੀ ਸੰਤ
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ
ਨੇਸ਼ਨੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤਰੀ ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ
ਬਹੁ ਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ
ਰਾਜਾ ਯੋਗੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਚਖੰਡ
ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ
ਵੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਰੰਗ ਮੰਚ ਉਪਰ
ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਅਲੌਕਿਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ ਕਰ
ਵਿਖਾਏ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ
ਹਨ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ 17
ਜੂਨ, 1918 ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਦਿਹਾੜੇ ਪਿਤਾ
ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ
ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ
ਨਗਰ ਧਮੋਟ ਤਹਿਸੀਲ ਪਾਇਲ
ਜਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਖੇ
ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਪੀਰਾਂ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਨਹੀਂ
ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਜਮਦਾ
ਮਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਰੀਰ
ਨਹੀਂ ਜੋਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ
ਲਈ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਿਕ
ਜੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਉਹਨਾਂ
ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾੜੇ ਆਵਤਰਣ ਦਿਵਸ
ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਬੀਰ ਜਾ ਤੂੰ ਜਨਮਿਆ ਜਗਤ ਮੈ ਜਗ ਹਸੇ ਤੂੰ ਹੋਇ॥
ਐਸੀ ਕਰਣੀ ਕਰ ਚਲੋ ਪਿਆਰੇ ਤੂੰ ਹਸੇ ਜਗ ਹੋਇ॥

ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ
ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ ਕਾਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਨਾਮ
ਹੀ ਕਾਲ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਐਸੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਉਪਰ ਕਾਲ ਦਾ ਚੱਕਰ
ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਸਮਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਿਨ ਕਉ ਕਾਲ ਨਾ ਖਾਤੇ॥ ਅੰਗ - 529

ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਤੈਹਾਂ ਅੰਦਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਪਣੇ ਪੈਰ
ਚਿਤਰ ਛਡਦੇ ਅਨੰਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਚਲ
ਰਹੇ ਕਾਲ ਦੇ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ
ਦੀਆਂ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਜੀਵਨ ਝਾਕੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ
ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ

4 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘਟ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰ ਕੇ ਤਿਆਰ-
ਬਰ-ਤਿਆਰ ਗੁਰਸਿਖੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿਉਂ
ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਦਾਦਾ ਸ. ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਪਿਤਾ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿਖ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਸ਼
ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀ.ਜੀ. ਦੇ
ਪਿਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਚਿੱਤਰ ਜੀਵਨੀ ਸਚਖੰਡਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ
ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ
ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕ ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ ਵਿਚ
ਲਿਖੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ
ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਸਨ।

ਬਹੁਪੱਖੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ
ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ
ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਘਰ ਅਖੰਡਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ
ਅਤੇ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਆਪ ਦੇ
ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤਾ
ਅੱਜ ਤੋਂ ਅੱਠ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੇ
ਘਰ ਸਪੁੱਤਰ ਨੇ ਅਉਣਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ
ਘਰ ਸਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ।
ਉਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੇ
ਆਪਸੀ ਸੰਜੋਗ ਹਨ ਇਹ ਗਿਸ਼ਤਾ
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੋ ਗਿਆ।
ਮੁਢਲੀ ਦੁਨੀਆਵੀ ਵਿਦਿਆ
ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਧਮੋਟ ਦੋ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ
ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਪਿੰਡ ਦੇ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ
ਗਿਆਨੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕੀਤੀ। ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ
ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੋਕ ਸੀ ਜਿਸ
ਕਾਰਣ ਆਪ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ
ਧਾਰਮਿਕ ਕਿੱਸੇ ਕਹਾਣੀਆਂ
ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਲਈਆਂ
ਸਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਥਿਆ ਲੈਣ ਸਮੇਂ

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਆਪ ਦੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ।
ਆਪ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਟਕ ਰੋਕ ਟੋਕ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ੁਧ ਉਚਾਰਣ
ਵਾਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਜੁੜਵੇਂ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਣਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਮੇਂ ਵੀ
ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਪਾਇਲ
ਨਗਰ ਤੋਂ 6 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਤੇ ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਲੁਧਿਆਣੇ ਪੀਰੀਸਨ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ
ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ
ਟੈਲੀਪੋਥੀ ਰਾਹੀਂ ਅਗੰਮੀ ਖਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਮਸਰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਵੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੋਲਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਆਪ
ਆਪਣੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚੇ।
ਜਿਸ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹਰ

ਹੀਲੇ ਵਸੀਲੇ ਜਰੂਰ ਹੀ ਉਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਘਰਾਣਾ ਗੁਰਸਿਖੀ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਪਰਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਖੂਹ ਦੇ ਉਪਰ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ ਬਿਬੇਕੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਾਣੀ ਛਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਵੀ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੋਲ ਆਪ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਸੀ, ਆਪ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਸਤਸੰਗੀ ਮਾਤਾ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਮਸਰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਮਿਲਾਪ ਸਮੇਂ ਅਗੰਮੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਹੋਏ, ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਹੂ-ਬੂ-ਹੂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :-

ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮਿਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ। ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਪੈਂਦੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਖਿਆਲ ਚਲਦੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ। ਅਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਅਜੇ ਜਿਹੜਾ ਸੀਨੀਅਰ ਸੰਤ ਸਨ ਉਹ ਮੰਨਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਰੂਹ ਹੈ। ਟਾਂਵੇਂ ਟਾਂਵਿਆਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਤਪ ਵਾਲੇ ਸੀਗੇ, ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਆਪ ਨੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਫੇਰ ਜੋ-ਜਿਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਦੂਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ, ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਟਿਆ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦੈ, ਬੇਅੰਤ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ, ਸੁਣਦੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ। ਘਰਵਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਦੈ, ਕਿਸੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਹੋਣੈ, ਕਿਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਣਾ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ, ਜੋ ਏਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੋਫਿਕਰ ਸੀਗੇ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਤੜਕੇ ਉਠ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਕਰਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੱਲਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਐਵੇਂ ਈ ਇਹ ਤਾਂ ਗੱਲਬਾਤ ਐ। ਜੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਾਡੇ ਏਸ ਗੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁਰਾ ਸੰਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹ ਤੁਰਿਆ ਰਹਿੰਦੈ ਸੰਤਾਂ ਦੇ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਲਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਗਤ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਗਏ ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ, ਜਦ ਢੱਕੀ ਤੋਂ ਆ ਗਏ ਸੀ ਸੰਤ

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਮਹਾਰਾਜ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਢੱਕੀ ਵਿਚ। ਲੇਕਿਨ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ, ਕੁਛ ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਘੱਟ ਮਿਲਦੇ ਸੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਸੀ।

ਜੋ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਉਹ ਫੇਰ ਆਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲੈ, ਅੰਦਰ ਆ ਜਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਥੋਂ ਜਦ ਬਾਹਰੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਕਰ ਲਏ। ਉਹ ਫੇਰ ਉਠ ਕੇ ਆ ਗਈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਤੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਚੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਨਾ ਗਿਆ। ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਉਹਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ, ਤੱਕੜੀ ਸੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਮੁਰੱਬਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਧੀ ਸੀ, ਛੇ ਬੋਰੀਆਂ ਤੱਕ ਉਹ ਬੋਰੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਉਹ ਲਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਕੁਇੰਟਲ ਦੀ ਬੋਰੀ, ਛੇਵੀਂ ਬੋਰੀ ਤੇ ਵੀ ਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਉਹਨੇ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਇਕ ਖੱਡਾ ਸੀ ਕੰਧ ਦੇ ਵਿਚ, ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਪੈ ਗਿਆ ਉਹਦੇ ਵਿਚ, ਉਹਨੇ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਖਿੱਚ ਨਾ ਹੋਇਆ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ ਨਾਲੇ ਕਹਿੰਦੀ ਇਹਦੇ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਜ਼ੋਰ ਐ, ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਛੁੜਾ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੀ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ। ਐਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣ 'ਚ ਮੇਰੀ ਭਾਵਨਾ ਬਣ ਗਈ, ਬਾਹਰੋਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੱਕ। ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਨ 'ਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਸਾਧੂ ਬਹੁਤ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਸੀ, ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਪਿਆਰ ਵੀ ਲੈ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰਿਆ ਜਦ ਮੈਂ ਦਸਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ

ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਸੀਗੇ ਸਾਧੂ। ਮੇਰਾ ਕਈ ਵਾਰੀ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖਾਂ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਲੰਘ ਗਏ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਮ ਸਿੱਖ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਸਾਧੂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਿਚ ਦੇਖ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਸਾਰੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ?” ਆਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ, ਇਕ ਮਿੰਟ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ, ਸੰਗਤ ਬੋਲੀ ਜਾਵੇ। ਕਹਿਣ ਕਿ ਕਾਕਾ ਤੈਨੂੰ ਪੁਛਿਐ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਤੂੰ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਦੱਸਦਾਂ ਜੀ।” ਇਕ ਮਿੰਟ ਫੇਰ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦੈ ਜੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਕੋਈ ਖੜ੍ਹਾ ਰਹੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੀਸਰਾ ਮਿੰਟ ਆ ਗਿਆ। ਜਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ, ਸੰਗਤ ਹੱਸ ਪਈ ਕਿ ਲੈ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਖਾਮੋਸ਼।” ਤੁਹਾਨੂੰ

ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੱਸਵੀਂ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਹੋਈ ਸੀ ਅਵਾਰਾ ਘੁੰਮਦੇ ਨੂੰ। ਅਵਾਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਜੀਅ ਕਰਿਆ ਰਹਿ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਭਜਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਤੇ ਬੈਠਾ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੌਂਪ ਦੇਵਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤਰਕ ਸੀ, ਪਰਖ ਸੀ, ਕਿ ਸਾਧੂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਾਹ ਰਿਹਾ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਤ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਸੀ, ਸੱਚਮੁਚੀਂ ਜਪਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅਸਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸੀਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿ ਕੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਲੰਬਾ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਛਾ ਦੱਸ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਆਉਂਦਾ? ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਓਗੇ ਇਹ ਕੋਈ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਇਹ ਕਮਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬਾਤਾਂ ਨੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਉਗਾ, ਇਥੇ ਮੈਨੂੰ ਫੜਾ ਲਊਗਾ ਕੋਈ, ਇਥੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਊ। ਬਹੁ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਨ 1993-94 ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਮਾਰ ਖੱਲੇ ਆਏ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਛੋਟੇ ਹੋਏ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣਾ ਆਉਂਦਾ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਜੀ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਉਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਐਨੇ 'ਚ ਮੇਰੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਤੁਰ ਪਈਆਂ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜੇ ਤਾਂ ਕੁੰਡਾ ਲੱਗਿਆ ਫੇਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਦੱਸਦਾ। ਹਨੇਰਾ ਹੁੰਦਾ ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਜੀ ਮੈਂ ਮੁੰਡਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਜੇ ਪੰਗਤ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦਸਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤਿੰਨੋਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਫੇਰ?” ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਨਾਉਂ ਦੱਸਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀਗਾ ਨਾਉਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ। ਅਜੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ ਬਰੋਟੀਵਾਲੇ ਜਨਮ ਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਲੇਟ ਉਮਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਫੇਰ ਚਲ ਪਏ, ਮੇਰਾ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸੀ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭੌਣੀ ਹੈ ਖੂਹ ਦੇ ਉਤੇ ਲੱਜ ਬੰਨੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਡੋਲ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਗੱਠ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਜਿਥੇ ਗੱਠ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਕੁਛ ਬਣਿਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬਹਿ ਜਾ। ਐਨੀਓਂ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, 45 ਮਿੰਟ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਨਾ ਮੈਂ

ਖੋਲ੍ਹੇ। 45 ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ ਨਾ, ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਬਣਿਆਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਦਸਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਬਣਿਆਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਪਤੈ ਕਿ ਤੂੰ ਹੈਗਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹੈਗਾ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ। ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਬਣਿਆਂ, ਉਹ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਿਆਂ। ਉਹ ਘੁੰਮਦਾ-ਘੁੰਮਦਾ-ਘੁੰਮਦਾ-ਘੁੰਮਦਾ ਮੈਂ ਜੋ ਬਣਿਆਂ ਇਹਨੂੰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਿਹੜੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਗੇ ਰੋਡੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਾਹ ਪਿਆ ਸਾਡਾ, ਅੱਜ ਇਕ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਿਆ ਹੈ। ਛੋਟਾ ਹੀ ਸੀ ਮੈਂ ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਉਹ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੂੰ ਕਾਟ ਕਰ ਗਏ। ਕਾਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਗਏ ਕਿ ਇਸ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਚਨ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਕ ਕਦਮ ਹੋਰ ਪੁੱਟ ਲੈ। ਸਿਰਫ ਤੇਰਾ ਇਕ ਕਦਮ ਰਹਿੰਦੈ, ਉਹ ਪੁੱਟ ਲੈ। ਉਹ ‘ਜੀਵ’ ਲਾਹ ਦੇ, ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਹੈਗਾ। ਜੀਵ ਤਾਂ ਬਣਿਆਂ, ਤੂੰ ਆਤਮਾ ਹੈਂ। ਕਦੇ ਤੇਰੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਕਦੇ ਤੂੰ ਜੰਮਿਆ ਨਹੀਂ, ਕਦੇ ਤੂੰ ਕੁਛ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵ ਆਤਮਾਵਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਘਰੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਨਾ ਲੱਭਿਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਸੱਜਣ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦਾਂ। ਪਰ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ ਬਹੁਤ ਸੀ ਇਕੱਲਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਗੋਛੇ ਵਾਲੇ ਸੀ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਕਰਦੈ, ਪਾਠ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਰਦੈ, ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਕੀ?” ਉਦੋਂ ਰਾੜੇ ਸਾਹਿਬ ਸਰਕੜੇ ਹੁੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਦ ਸਰਕੜਿਆਂ 'ਚ ਜਾਂਦੈ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਂਦਾ ਹੁੰਦੈ ਇਹ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਰੋਣਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ, ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿਆਣਾ ਗੁਹਿਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਇਹਨੇ ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਨਾ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਏਸੇ ਧੁਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਸਰੀਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਤੇ ਹੀ ਰੱਖੀ, ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੁਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਣੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ

ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਕਰਿਆ। ਬੀਜੀ ਦਾ ਲੋਕ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਮੈਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਥਾਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਅੱਡ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗਣਾ। ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਇਹਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰੋਈ ਜਾਣੈ ਘੱਟਿਆਂ ਬੱਧੀ। ਜਦ ਆਵੇ ਓਦੋਂ ਹੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਆ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਆ ਕੇ ਦੱਸ ਕੇ ਗਏ ਕਿ ਇਥੇ ਚਾਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਂ ਹੱਥ ਪਾ ਲਈਏ, ਤੂੰ ਸਿੱਧਾ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰ, ਚਾਹੇ ਅਸੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਈਏ, ਚਾਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਹੋਈਏ, ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਬੰਧਸ਼ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੈਰਾਗ ਆਇਆ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਫੁਰਨੇ ਖਤਮ ਹੋਏ, ਸਾਧਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਲਾਂਬੱਧੀ ਮੈਂ ਇਕ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਜਿਹੜੀ ਫੁਰਨਿਆਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਅਫੁਰ ਸਮਾਧੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਿਹਾ। ਸਿੱਧ ਵਿਚ ਵੀ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਗੱਲ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੱਧ ਵਿਚ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਇਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਵਰਗਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਦਾ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਓਗੇ ਤੁਸੀਂ। ਗੰਨਾ ਗੁੱਡਦੇ ਸੀ ਉਹ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਵਿਹਲਾ ਹੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਗੰਨਾ ਗੁੱਡਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾ ਕੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਜੀ, ਨਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਲਾਓ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਉਣੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਦਿਓ ਮਜ਼ਦੂਰੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਲੈ ਲਊਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਪੈਸਾ ਹੈਗਾ। ਪਰ ਉਹ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਪੈਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਉਹ ਕੀ ਹੈ?” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅੱਜ ਗੁਡਾਈ ਕਰਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣੈ ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਿਆਰਾ ਵਿਚਾਲੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਮੈਂ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ੧੯ ਸਤਿਨਾਮ ਯਾਦ ਕਰੋ ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣ ਲੈਣੈ। ਕਿਆਰੇ ਲੰਬੇ ਸੀ ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੂਰੀ ਯਾਦ ਹੋ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਧ-ਵਿਚਾਲੇ ਹੋ ਗਈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਦੋ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਪਉੜੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਣੀ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣੈ। ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਪੀਂਦੇ ਸੀ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਹੋਣੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਨਵੇਂ ਫਾਰਮਰ ਆਏ ਨੇ, ਪੁਲਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚੀ ਫਿਰੇਗੀ, ਉਥੇ ਕੇਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੁਲਿਸ ਲੈ ਗਈ ਫੜ ਕੇ, ਮੈਂ ਫੇਰ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। 60 ਮੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਾਬ ਛੁਡਾਈ। ਉਹ

ਐਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਤੁਰਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆ ਗਈ, ਤੂੰ ਚਿੱਠੀ ਦੇਖ ਕੇ ਚਾਹੇ ਦਿਨ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਜੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਉਣਾ ਇਥੇ। 4 ਕੁ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਸੂਰਜ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਉਣਾ, ਮੈਂ ਚਲੇ ਜਾਣੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਜਾਏਗਾ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਗੱਡੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਾਤ ਕੱਟ ਲਊਂਗਾ। ਹੁਕਮ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਇਲਾਕਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਲੰਮੇ ਪੇ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲੰਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਗਏ ਮੂਹਰੇ, ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋਂਦੇ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਓ। ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ। ਉਥੋਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਘਿਆ, ਜਿੰਨਾਂ ਉਹ ਰੋਂਦੇ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂ ਰੋਂਦਾ ਸੀ। ਯਾਨਿ ਵਿਛੜਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੀ, ਪਿਆਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ ਸਾਰੇ। ਨੇੜੇ ਚਾਰ ਕੁ ਮੀਲ ਤੇ ਇਕ ਝੋਪੜੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਥੇ ਰਾਤ ਕੱਟ ਕੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਵਿਚੀਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਦੀ। ਕਰਾਚੀ ਮੈਂ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗੀਆਂ ਇਕ ਬੈਠ ਕਵਰ ਸੀ, ਇਕ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਾਲ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਮੈਂ ਲੈ ਆਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਕਪਾਹ ਬੀਜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਆਪ ਦਾ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤੀ, ਇਹਨੇ ਖੋਲ੍ਹੀ। ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਤਾ ਕੀ ਖਿਆਲ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ

ਨਹੀਂ। ਇਹ ਆਪਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੀਏ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਹਿ ਲਾ ਕੇ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ। ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੁੰਦੈ। ਇਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ। ਪਿਛੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਵਿਛਾ ਦਿਓ, ਸਰਦੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਉਹ ਉਪਰ ਲੈ ਲਈ। ਉਹਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚਾਦਰਾਂ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਾਲਾਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ। ਸਭ ਪਏ ਰਹੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਿਛਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ।

ਉਹ ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਮਾਣਿਆਂ। ਗਲਤੀਆਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ, ਗੁੱਸੇ ਵੀ ਹੋਇਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਿਆ, ਫੇਰ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੇ ਸੀ।

ਉਹ ਦਿਨ ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਗਿਆ, ਬਜ਼ੁਰ 'ਚ ਮੈਂ

ਤੁਰਿਆ ਜਾਨਾਂ, ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਆਂ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਦਿਤਾ ਉਹਦੇ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਖਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਈ ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਦਿਨ ਸੀ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਪੂਰਾ ਇਕ ਸਾਲ ਰੋਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕੱਲਾ ਰੋਇਆ ਕਰਾਂ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਵੀ, ਇਕ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਨੂੰ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਰੋ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹੋਗੇ। ਸਾਡੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ

ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਇਹ ਮੈਂ ਤੋਲਦਾਂ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਮੇਰਾ ਵਾਕਫ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਜਾਣੈ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ, ਕੋਈ ਐਸੇ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਜਿਹਦਾ ਮੈਂ ਬਦਲਾ ਲੈ ਜਾਵਾਂ। ਜਿੰਨੇ ਕਰੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਨਾਂ। ਜੇ ਇਥੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਐ, ਸਿੱਖ 'ਚ ਹੋਇਐ, ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਹੋਇਐ, ਹੋਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਹੋਇਐ, ਉਹ ਮੈਂ ਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕੁਛ ਵੀ। ਜਿਵੇਂ ਈਮਾਨਦਾਰ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੰਦੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਨੌਕ ਕੰਮ ਕਰੇ ਨੇ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਪਾਠ ਕਰੇ ਨੇ, ਉਹ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਰੱਖਿਆ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰਾਏ ਕਿ ਇਹਦਾ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਗਏ ਨੂੰ ਬਦਲਾ ਮਿਲੇ। ਨਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਛੱਡਣ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਜਿਹਦਾ ਮੈਂ ਹੋਸਲਾ ਰੱਖਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾਲਾ ਮਾਲ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾਂ ਤੇ ਇਹਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾ ਰਿਹਾਂ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵਾਕਫ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਮੇਰਾ ਸੱਜਣ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਛੜਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਓਹੀ ਪਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਇਕੋ ਨੇ ਦੇਣੈ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਸ ਰੱਖਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਬਣਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਕੋ ਸੱਜਣ ਬਣਾਇਐ। ਇਕ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਸਮਝਿਐ। ਆਹ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਬੜਾ ਹੀ ਸੁਹਾਵਾ ਬਾਗ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਂਭ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੜਿਓ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ॥

ਅੰਗ - 1102

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਪਰਮ ਪੁਜਯ ਬੀਜੀ ਜੀ ਰੋਪੜ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ 1982-83 ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮੇਂ।

ਉਹ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਂਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਆਰ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਵੰਡਿਆ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਵੰਡਿਆ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਓ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਰ ਲਈ, ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਦੇ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਲਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਬੁਰਾ। ਬਾਕੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਖੇਲੂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕਈ ਬੰਦੇ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਰੋਲ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ, ਕਈ ਬੰਦੇ ਚੰਗੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਮਾੜੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਸਦਾ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਕਦੇ ਸਦਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਉਭਿ
ਚੜ੍ਹਤੁ ਹੈ ਕਬਹੂ ਜਾਇ
ਪਇਆਲੇ॥ ਲੋਭੀ
ਜੀਅੜਾ ਬਿਰੁ ਨ ਰਹਤੁ
ਹੈ ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾ ਭਾਲੇ॥
ਅੰਗ - 876

ਸੋ ਰਹਿਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਵਾਲ ਇਥੇ ਰਹਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸਦਾ ਕੋਈ।

ਜੇ ਸਉ ਵਰਿਆ ਜੀਵਣਾ
ਭੀ ਤਨੁ ਹੋਸੀ ਖੇਹ॥
ਅੰਗ - 1380

ਬਾਕੀ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਹਾਲਤ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਉਕਤਾਅ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਓਂ, ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਿ ਐਉਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਛਪਰੀਆਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਛੱਡਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਪਿਆਰ ਭਾਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੈ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ, ਕਿ ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਗਾ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹੋਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਹਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਹ। ਮੇਰੀ ਉਮਰ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਲੀਜ਼ ਮਿਲੀ, ਬੀਮਾਰ ਹੋਇਆ, ਦਿਲ ਦੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਈ, ਮੁੜ ਕੇ ਲੀਜ਼ ਮਿਲ ਗਈ, ਫੇਰ ਹੋਇਆ ਹੁਣ ਮੈਂ ਜਾ ਆਇਆ, ਬਾਈਪਾਸ ਸਰਜਰੀ ਹੋਈ, ਫੇਰ ਗਲ 'ਚ ਕੈਂਸਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਾਰਪੀਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹਨੂੰ ਜਨੇਊ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹੋਈ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੁੰਦੈ, ਜਾਣ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕੋਈ ਵੀ। ਸੋ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ। ਠੀਕ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਹੁਣ ਮੰਨ ਲਿਆ ਮੈਂ ਕਰ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਸਰੀਰ ਤੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਰੀਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਨਾ ਹੀ ਗਿਣਨਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੱਟਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਹੀ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੰਮਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ

ਮਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਅਮਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ। ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਛੋੜਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ -

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਹਿ ਚਲੀਐ॥

ਪ੍ਰਿਯੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ॥ ਅੰਗ - 83

ਸੋ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਹੁਣ, 82 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, 83ਵਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋਰ ਲੀਜ਼ ਦੇ ਦਿੰਦੇ। ਸਿਹਤ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਕਰਮ ਭੋਗਣਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਭੁਗਾ ਕੇ ਮੋਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਉਹਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬੇਰਖੀ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂ। ਨਾ ਮੈਂ ਫੁਰਨਾ ਕਰਦਾਂ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿਤੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਮਿਲਦੈ। ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਠੰਢੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਝੋਂਪੜੀਆਂ 'ਚ ਵਸ ਜਾਓ। ਟੀਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਡਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਪਰ ਉਹ ਹੈਰੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ। ਬਾਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਸਾਥ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਸੰਜੋਗਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਸਿੰਧ 'ਚ ਗਿਆ ਦਾੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੇਰੇ ਆਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਸੀਗਾ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਘਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਟਾਂਵੇ-ਟਾਂਵੇ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੇ, ਜੇ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ ਇਹ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰਨਾ, ਘਰ-ਘਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ, ਨਿਆਣੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ ਇਹ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਗਿਆ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਚਾਰ ਏਕੜ ਕਪਾਹ ਬੀਜ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਬੀਜ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਇਹ ਸਿੰਧ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬਹੁਤਾ ਖਰਚ ਜਦ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਰੱਖਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾੜੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਲ ਨੂੰ, ਟਿੱਬੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸੀ ਮੈਨੂੰ, ਗੜ੍ਹਵਾ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਫੜਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਬਚਨ ਕਰੀ ਜਾਣੇ, ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਕਦੇ ਮੈਂ ਕਰੀ ਜਾਣੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੀ ਜਾਣੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਰੀ ਜਾਣੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸੁਣੀ ਜਾਣੀਆਂ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦੈ। ਇਕ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ।

ਮੇਰੇ ਇਕ ਦਮ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਸੋਟੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠ ਵੀ ਜਾਈਦੈ, ਉਹ ਐਉਂ ਚੌੜੀ ਕਰ ਲਈ, ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਕਿ ਅੱਜ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੁਹਰੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸ ਮੈਨੂੰ ਕਿ ਅੱਗ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੀ, ਜਾਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਐਸਾ ਪਿਉ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਅੱਗ ਵਿਚ ਗਿਰੇ ਹੋਏ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਿਉ ਚਾਹੇ ਜਲ ਜਾਵੇ ਪਰ ਕੱਢ ਲਿਆਉਂਦੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗਿਆਂ। ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਸਮਝ 'ਚ ਨਾ ਆਈ ਕਿ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟਣੈ, ਸੁੱਟਣੈ ਸੁੱਟ ਦੇਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਹੈ, ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੇ ਢਿੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਬਚਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਭੋਗ ਲੈ, ਫੇਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਮਿਲੇ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਚਲੇ ਜਾਣੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ। ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਭੋਗ ਲੈ। ਮੈਂ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਘਰ ਭੇਜਣਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਰੋ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ, ਲੇਕਿਨ -

ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗੇ ਨਹੀਂ ਕਰਮਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।

ਕਰਮਗਤੀ ਐਨੀ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਭੋਗਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਆਉਣੈ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਲੈਣ-ਦੇਣ, ਅੱਖੇ-

ਸੌਖੇ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਬਕਾਇਆ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਏਸ ਜਨਮ ਦੇ, ਇਹ ਤੂੰ ਭੋਗ ਲੈ। ਤੂੰ ਹੌਂਸਲਾ ਰੱਖ, ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸੀ। ਉਹ ਕਰਮ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਕਰਮ ਹੁਣ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਮੇਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਹੋਇਐ। ਨੁਕਸਾਨ ਇਹ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਉਹ ਬੜੀ ਟੇਡੀ-ਮੇਢੀ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਬਗੈਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ ਤਾਂ, ਮੈਂ ਪਾਠ ਦਾ ਕਦੇ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ, ਪਾਠ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਆਉਂਦੈ, ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਇਆ, ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਪੁਸ਼ਿਸਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਉਥੇ ਮੈਂ ਸਹੀ ਰਿਹਾ। ਸਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ

ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ॥ ਅੰਗ - 10

100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ

ਦੇਣੀ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਆਪ ਲੈ ਕੇ ਆਉਗਾ ਜੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਰੁੰਗਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ। ਉਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਅਬਾਦਕਾਰ ਸੀਗੇ, ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਟੋਭਾ ਵਧੀਆ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਬਹਿ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਕਰਾਹ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੀਗਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੁੜੀਏ ਅੱਜ ਕਿੰਨੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਲਿਆਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੀ ਬਾਪੂ ਅੱਜ ਤਿੰਨ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤੀ ਬੀਬੀ ਨੇ। ਹੁਣ ਦੋ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀ, ਤੀਸਰਾ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਸੀ ਪਰ੍ਹੇ। ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਤੀਜਾ ਬੰਦਾ ਵੀ ਉਥੇ ਕੋਈ ਹੈਗਾ। ਉਤਾਬਾ ਸਿੰਘ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਜਾਹ ਮੁੰਡਿਆ ਗੁਰਪਾਲ, ਜਾਹ ਉਹ ਨਿੱਕੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀ ਬੈਠੇ ਸਵੇਰ ਦਾ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਪੂ ਬੁਲਾਉਂਦੇ। ਮੈਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਐਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਖਾਣੀ।

ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਰ ਕਿਵੇਂ ਖਾਣੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਖਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਕਰਾਹ ਚਲਾਉਣ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਇਕ ਘੰਟਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਰਾਹ ਕਰਾ ਲੈ, ਇਕ ਰੋਟੀ ਮੈਂ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਮੈਂ ਇਥੇ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਰੋਜ਼ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਰੋਟੀ ਦੇ ਦਿਆ ਕਰੀਂ। ਉਹ ਵੀ ਅੜ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਬਲਦ ਜੋੜ ਦਿਤੇ, ਮੈਂ ਕਰਾਹ ਦਾ ਕੰਨਾ ਫੜ ਲਿਆ, ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੁੰਡਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਰੀਗਰ ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਇਐ ਕਰਾਹ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਬਈ ਤੇਰਾ ਰੋਟੀ ਜੋਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ

ਕਿਹਾ ਐ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਭਲਾ ਕਰਵਾ ਲੈ। ਦਾੜੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਓਦੋਂ ਮੇਰੀ ਆਈ। ਛੋਟਾ ਸੀ 18-19 ਸਾਲ ਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਭਲਾ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਕਰ ਦੇ ਪਰ ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ, ਮੈਨੂੰ ਗੁੜ੍ਹਤੀ 'ਚ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਬਾਪੂ! ਮੈਂ ਸ਼ਰਾਬ ਛੱਡਾਉਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਛੁਡਾ ਦੇਂਗਾ ਫੇਰ ਦੇਖਾਂਗਾ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਕਿ ਰੋਟੀ ਖਾ ਲੈ। ਮੁੰਡਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਊ ਜੀ! ਮੈਂ ਛੱਡੀ ਸ਼ਰਾਬ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਰਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ, ਨਸ਼ਵਾਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸੀ ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਗਲ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਡੁਲ੍ਹ ਗਈ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ ਐਨੀ ਕੁ ਪਈ ਸੀ, ਉਹ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ ਬਜ਼ੁਰਗ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਆਹ ਆ ਗਿਆ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪਾੜ੍ਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੈ।” ਜਦ ਮੈਂ ਜੰਮਿਆ ਸੀ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸਾਥੀ, ਆਹ ਮੁੰਡਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਇਹਨੇ ਦੁਫੇੜ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਉਚੀ-ਉਚੀ ਹੋਇਆ। ਘੁਮਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਮਾਰੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਟੁੱਟਿਆ। ਇਹ ਮੈਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਛੁਡਾਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ

ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਆਇਆ, ਪਿੰਡ ਵੀ ਓਹੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਉਥੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿਵਲ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਸੈਕਟਰੀਏਟ 1957 ਵਿਚ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਕੇ ਦੱਸੀ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਰਚੇਜ਼ ਦੀ ਬਰਾਂਚ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਰੁਪਿਆ ਕਮੀਸ਼ਨ ਮਿਲਦੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿ ਇਕ ਠੋਕਾ ਕਰਿਆ, ਉਹ ਮੈਂ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ। ਜਦ ਮੈਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਠੋਕੇਦਾਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਗ ਫੜ ਲਈ, ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਹਰ ਆਇਓ। ਜਦ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦੇਵੇ। ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਸੌ ਨਾਲ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਲਓ ਛੇ ਲੱਖ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ, ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਬੀਜੀ ਅਤੇ ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਜੈਲੀਗਰਾਂਟ ਵਿਖੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਸ਼ਿਲਾਨਿਆਸ ਸਮੇਂ

ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਆਹ ਲੈ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਪਰ ਲਿਖੋ ਨਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਹੁਕਮ ਚੰਦ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਲਿਖਣਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਇਹ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਗਈ ਮੈਂ ਘਰ ਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਲੈ ਆਇਆ ਅੱਜ ਦੇ 15 ਲੱਖ ਦੇ ਬਰਾਬਰ। ਕਹਿੰਦਾ ਅੱਧੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਫਤਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਆ ਲਓ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ। ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਉਪਰ ਮੇਰੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿਓ। ਸਿਰਫ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਮੈਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਰਾ ਲਵਾਂਗਾ। ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ, ਜਨਰਲ ਤੱਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਲਏ।

ਮੈਨੂੰ ਡੇਗ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਮਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਜੇ ਤੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੈਸਾ ਲੈ ਲੈਂਦਾ, ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਤੂੰ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿੱਡਾ ਠੋਕੇਦਾਰ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪੈਸਾ ਲਿਆ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ। ਸੋ ਦਸਿਆ ਕਰਕੇ ਕਿ ਨੌਕਰੀ ਸਹੀ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਅਫਸਰ ਸਾਰੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਸੀਗੇ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸਿਵਲ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰਿਆ। ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਅਫਸਰ ਸੀ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਿਠਾਲ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਆਹ ਦੇਖ, ਤੇਰੀਆਂ ਫਾਇਲਾਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਲਗ ਕੇ ਇਥੇ ਤਕ ਆ ਗਈਆਂ। ਮੇਰੇ ਥੱਲੇ ਦੋ ਬਰਾਂਚਾਂ ਹੋਰ ਨੇ, ਆਹ ਪਈਆਂ ਨੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਫਾਇਲਾਂ। ਤੂੰ ਇਕੱਲਾ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾਂ, ਤੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੇ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਤੂੰ ਕੱਢਦੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਐ ਕਿ ਚਾਰ ਵਜੇ ਤੂੰ ਆਉਂਦੈ ਤੇ 11 ਵਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਂਦੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭਨੌਟ ਸਾਹਿਬ! ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਗਿਰਜਾ ਹੁੰਦੈ ਨਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿੱਡਾ ਕੁ ਹੁੰਦੈ? 18 ਸੈਕਟਰ ਵਾਲਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਸਾਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦੈ। ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਐ।

ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਡਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਜਮੁਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਲਾਈਨ ਕੱਢ ਲਓ ਤੇ ਤਿੱਬਤ ਤੱਕ ਚਲੇ ਜਾਓ ਤੇ ਇਧਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਐ, ਹੇਠਾਂ ਚਲੇ ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਮਹਿੰਦਰਗੜ੍ਹ, ਤੱਕ ਐਡਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਮੇਰਾ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾਂ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਇਕ ਬੰਧ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਇਕ ਬੰਦਾ ਰੁੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਖੇਤੀ ਚਲੀ ਗਈ, ਪਸ਼ੂ ਰੁੜ੍ਹ ਗਏ, ਮੇਰਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਰੂਗਾ, ਮੇਰਾ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਕੀ ਕਰੂਗਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਭਜਨ ਹੁਣ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੜਕੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਲੱਗ ਜਾਨਾਂ, ਰਾਤ ਦੇ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਵਜੇ ਜਦ ਜਾਂਦਾ, ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਠੀਕ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਸੋਚ ਰਖਦੈਂ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਿਐ ਕਿ -

**ਇਹ ਜਗੁ ਸਚੇ ਕੀ
ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚ
ਵਾਸੁ॥**

ਅੰਗ - 463

ਇਹ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਸਾਰਾ ਸੱਚੇ ਦੀ ਕੋਠੜੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਆ ਗਈ ਕਿ 1958 ਦਾ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਦੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਤੀ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਭੋਰਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਉਹਨੇ ਦੋ ਬਰਾਚਾਂ ਬਣਾ ਦਿਤੀਆਂ

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਫਤਰ

ਮੇਰੀ ਇਕੱਲੀ ਸੀਟ ਤੇ। ਉਹ ਮੈਂ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕੁਇੰਟਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਫਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਬੀਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦੱਸਣਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਬਗੈਰ ਦੱਸੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਾ ਬਾਲਟੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਕੱਢੋ ਪਾਣੀ ਇਹਦਾ। ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਖੇਤ 'ਚ ਕਣਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਜਾਊ। ਖੇਤੀ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਉਹ ਵੀ ਉਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਆਏ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਹਾਲ ਚਾਲ ਦੇਖਿਆ, ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਮੰਦਾ ਹਾਲ ਸੀ। ਪੈਸਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਥੇਰਾ ਸੀ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਆਪਾਂ ਟਰੱਕ ਲੈ ਲੈਨੇ ਆਂ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਲੈਨੇ ਆਂ, ਮੈਂ ਗੁਦਾਮ ਲਏ ਹੋਏ ਨੇ, 65 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਮਹੀਨਾ

ਕਿਰਾਇਆ ਆਇਆ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਆਪਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਬਾਕੀ ਬੰਦੇ ਮੈਂ ਤਨਖਾਹ ਤੇ ਰੱਖ ਲਵਾਂਗਾ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਦੋ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲਣੇ, ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਾ, ਗੁਦਾਮਾਂ ਵਾਲਾ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਉਹਦਾ 65 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਕਿਰਾਇਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ। 13 ਹਜ਼ਾਰ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ, 52 ਹਜ਼ਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਕੱਟਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਛੱਡੋ ਪਰ੍ਹੇ ਇਹ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਫੁਰਨਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ, ਮੈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਨੈ। ਆਹ ਲੋਕ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗਏ ਆਏ। ਉਥੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਖਾਣੀਐ। ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਉਹ ਫਿਕਰ ਕਿਉਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ

ਐਉਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਕਰ ਸਕਦੈ। ਤੂੰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਤੇ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਹੋਇਆ। ਕਾਰ ਮੈਂ ਆਪ ਡਰਾਈਵ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਜੀਪ ਡਰਾਈਵ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵਜੇ ਆਉਣਾ। ਮੈਨੂੰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋ ਗਏ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕਾਰ ਚਲਾਓਗੇ ਜਾਂ ਜੀਪ ਚਲਾਓਗੇ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੇਖ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਹੱਸ ਪਿਆ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਨਾ ਜੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਗ ਜਾਏ ਦੇਹੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਗਾ ਹੀ

ਹੈ। ਸੋ ਉਹਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਹੈ, ਕਿੰਨਾ ਜਿਗਰਾ ਹੈ। ਇਕ ਆਦਮੀ ਉਠਣ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਲੰਗਰ ਦਾ ਟਾਈਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਈਏ ਪਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਬੁਲਾ ਲਏ ਉਸ ਦਿਨ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਸ. ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲੱਗਿਆ ਲਾਈਨ ਵਿਚੋਂ ਉਠਾ ਦਿਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਛਕ ਲੈ। ਜਿੰਨੇ ਮੈਂ ਦੀਵਾਨ ਲਾਏ ਨੇ ਬਾਜ਼ ਬਡਹੇੜੀ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਚਾਰ ਦਿਨ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

(-----)

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੱਚ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਝੂਠ ਹੀ ਝੂਠ ਹੈ, ਭਗਤੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਦਿਖਾਵਾ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿੱਥੋਂ ਆਸ ਕਰੀਏ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇੰਦ੍ਰਸੈਣ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਪਰ ਆਸ ਮਨ 'ਚੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਉਡਦੀ-ਉਡਦੀ ਗੱਲ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਧੂ ਉਤਰ ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਲ-ਭਾਲ ਕੇ ਟੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਨਾਰੇ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਨੇ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕੁਫਰਗੜ੍ਹ ਤੋੜਿਆ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁਣ ਲਵੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਣ ਲਵੇ, ਸਾਡੀ ਪੁਕਾਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਬਾਬੀਹੇ ਵਾਲੀ ਕੂਕ ਉਹਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਭੇਜ ਦੇਵੇ ਕੋਈ ਆਪਣਾ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤਰਲਾ ਹੀ ਤਰਲਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਕੋਈ ਆਣ ਕੇ ਮਿਲਾਵੇ।
ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਪਿਆਰਾ
ਹਉ ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਆਪੁ ਵੇਚਾਈ ॥ ੧ ॥
ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ ਦੇਖਣ ਕੈ ਤਾਈ ॥
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਹਿ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੇ ਸੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਪੀ
ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ ਧਿਆਈ ॥ ੨ ॥
ਜੇ ਭੁਖ ਦੇਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ
ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਸੁਖ ਮਨਾਈ ॥ ੩ ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਸਭੁ ਅਰਪੀ
ਵਿਚਿ ਅਗਨੀ ਆਪੁ ਜਲਾਈ ॥ ੪ ॥
ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਢੋਵਾ ਜੋ ਦੇਵਹਿ ਸੋ ਖਾਈ ॥ ੫ ॥
ਨਾਨਕੁ ਗਰੀਬੁ ਢਹਿ ਪਇਆ ਦੁਆਰੈ
ਹਰਿ ਮੇਲਿ ਲੈਹੁ ਵਡਿਆਈ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੭**

ਦਿਲ 'ਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਠ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਲੋਚਾ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ, ਉਹ ਨਾ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਦੁੱਖ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਭੁੱਖ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਰਿਆਇਤ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ 'ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਢੋਵਾ ਜੋ ਦੇਵਹਿ ਸੋ ਖਾਈ' ਰੁੱਖੀਆਂ ਦੇ ਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ, ਨਾ ਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ। ਭੁੱਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤੇ ਦੁੱਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿਲਾ ਦੇ। ਸੱਚੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਇਹ ਲੋਚਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਨਿਭ ਜਾਵੇ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਐਸੀ ਲੋਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਭੇਜਦੇ ਨੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਭੇਜਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟੁੱਟਿਆਂ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਣਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਟੁੱਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਸਾਈਂ ਪਿਆਰੇ,
ਜੀਅ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਆਣ ਕੇ।
ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥
ਅੰਗ - ੨੪੯**

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ, ਮੁਕਤ ਆਤਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਓ ਤੇ ਜੋ ਟੁੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਵਿਲਕਦੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਮੇਰੇ ਮਿਲਾਪ ਵਾਸਤੇ, ਜਾਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਦੱਸੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਆਏਗਾ ਪੂਰਾ ਤੇ ਦਿਖਾ ਦੇਗਾ।

ਪੂਰੇ ਦੀ ਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਭਾਈ। ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅਧੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ -

**ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧**

ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜਿਸਨੂੰ ਗਗਨਮੰਡਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਜਿਹੜਾ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵੇ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦੇਵੇ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧**

ਉਹ ਧੁਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਧੁਨਕਾਰ, ਪੰਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਤੇ ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਹੈ -

**ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥
ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧**

ਸੱਚਾ ਤਖਤ ਜੋ ਹੈ ਅੰਦਰ ਹੀ ਬੰਦੇ ਦੇ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧**

ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਮਾਅ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਜਦੋਂ ਮਨੋ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏ। ਵਾਸ਼ਨਾ ਖੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਤਤ੍ਵ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

**ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧**

ਫੇਰ ਅਵਸਥਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਦੀਆਂ ਨੇ, ਕੰਨ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ, ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਰਸਨਾ ਵੀ ਜਪਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਨਾਮ ਹੀ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਹ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦਿੱਬਯ ਕੰਨ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪੰਛੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਦਿੱਬਯ ਕੰਨ ਜਿਹਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਉਹਨੂੰ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ

ਚੀਜ਼ ਬੋਲਦੀ ਹੈ -

ਹਰਹਟ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ ਬਾਣਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੦

ਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਬਗੈਰ ਜਾਪ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜਾਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ। ਉਹਦਾ ਫਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਰਾਹੀਂ -

ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਇਸ ਘਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਂ ਉਹਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਥੋਲੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਹਦੇ ਦਾਸ ਹਾਂ -

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ

ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਜ਼ਰੂਰ ਆਪਣੀ ਅਰਜ਼ੋਈ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਆਸ ਨੂੰ ਫਲ ਲੱਗੇਗਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਐਡੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਸਫਰ ਕੱਟ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇਗਾ।

ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੋ ਖਿਆਲ ਨੇ ਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ ਲੰਕਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਇਕਨਾ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਸਾਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਭੁੱਖਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਇਹ ਅਜੀਬ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਏ, ਆਪਣੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਆਪਾਂ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੋਚਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਬੜੇ ਮੂੜ੍ਹ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੈਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜਾਵਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਹਾਲ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਹੈਂ ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਦੇਖਾ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਬਹੁਤ ਕੱਟੜ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਾਂ ਆ ਗਏ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਜਾਹ ਜੇ ਪੁੱਛਦਾ ਪਾਣੀ ਛੱਕਣਾ ਹੈ ਇੱਥੇ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਰੂਹ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਝੰਡਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ

ਪਾਖਰ ਹੈ। ਪੁੱਛ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਈਂ ਤੇ ਉਹ ਪੁੱਛਦਾ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰ ਦਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੁੱਛਦਾ ਪੁੱਛਾਉਂਦਾ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੱਥੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਨੱਕ ਚਾੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਭੇਖ ਹੈ, ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਭੇਖ ਵਾਲਾ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹਿੰਦੂ ਨੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਲਵੇਂ ਨੇ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਨੱਕ ਵੱਟਦਾ ਹੈ, ਮਰਦਾਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦਾ। ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਇੱਕ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਵਾਲਾ, ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਾਲਾ ਜਿਹਦੇ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ ਸੀ, ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ, ਉਹ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਇਸਨੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸਾਥੀ ਨੇ ਤੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਾਸ ਨੇ, ਚਾਕਰ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੱਗੇ ਹੋਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਭਾਈ ਝੰਡੇ ਦਾ ਘਰ ਦੱਸੋ, ਜੋ ਪਾਖਰ ਦਾ ਲੜਕਾ ਹੈ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲੈਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਚੱਲ ਮੈਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਝੰਡੇ ਪਾਸ ਲੈ ਚੱਲਾਂ। ਚਾਕਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਇਹਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ ਮੇਰਾ ਹਿਰਦਾ ਖਿੜ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਹਿਰਦਾ ਖਿੜ ਜਾਵੇ ਨਾਮ ਲੈਣ 'ਤੇ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਅੱਲਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦਾ, ਚਾਹੇ ਰਾਮ ਦਾ ਲੈਣਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਜਿਹਦਾ ਨਾਉਂ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖੇੜਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਸੱਚੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਉਂ ਲੈਣ 'ਤੇ ਹੀ ਖਿੜ ਜਾਣਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲਿਆ ਹੈ ਇਹਨੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਬਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਜਾਏ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਲਏ ਜੇ ਕੋਈ ਆ ਕੇ, ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਉਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਉਹਦਾ। ਜੇ ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗੱਲ ਮੁਕਾ ਦਏਗਾ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਰਾਤ ਰਹਿ ਪਿਆ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਓਹੀ ਗੱਲ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਪੁੱਛੀ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ।

ਉਹ ਗੱਲ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੀ ਭੇਟਾ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕੁ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥

ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਸੋ ਭਾਈ ਝੰਡੇ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਇਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਕੋਈ ਆਇਆ ਹੈ। ਪੰਨਭਾਗ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਦਰ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਬਿਠਾਲਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸੋ ਕਿਵੇਂ ਆਏ? ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ

ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਲੇਕਿਨ ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਂ! ਮੈਨੂੰ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ? ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਏ ਓ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਏ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸੱਤ ਦਰਿਆ ਵਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਿਹਨੂੰ ਸਪਤਸਿੰਧੂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਪੰਜ ਆਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਸੱਤ ਆਬ ਹੈ। ਸਿੰਧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਮਨਾ ਤੱਕ। ਉਹਨੂੰ ਸਪਤਸਿੰਧੂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਯੂਨਾਨੀ ਉਹਨੂੰ ਹਫਤ ਹਿੰਦੂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਏਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹਿੰਦੂ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੰਧ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਸਪਤਸਿੰਧੂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਸੱਤ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਾਲਾ, ਸੱਤ ਪਾਣੀਆਂ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼, ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਏਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਚਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ ਬਣੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਬਣੀਆਂ ਤੇ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਦੇਸ਼, ਏਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੀਤਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰੀ, ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾਮ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਤੈਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਕੌਣ ਨੇ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਲੋਕ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੁਰਖ ਲੋਕ। ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਜੋਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਤੇ ਰੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿਨਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਰਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋਤਨ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਆਏ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਇੱਕ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨੇ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕੁਫਰ ਗੜ੍ਹ ਤੋੜਿਆ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹਾਂ, ਓਹੀ ਨੇ ਉਹ। ਕਹਿੰਦਾ, ਧੰਨ ਭਾਗ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਭੁੱਖ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਭੋਗ ਲਵਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਲੰਗਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਬਣੇ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਇੱਕ ਥਾਲ ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਲੈ ਚੱਲੀਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਤਾਂ ਲੰਗਰ

ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਲਿਆ ਕਰੋ ਤੇ ਓਗਰਾ ਖਾਂਦੇ ਓ, ਉਹ ਵੀ ਲੂਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਛਕਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸੁਖਸ਼ਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਰਾ, ਆਧਾਰ ਉਸੇ ਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਮੂੰਹ ਦਾ ਸਵਾਦ ਬਦਲਣ ਵਾਸਤੇ ਨਮਕ ਰਹਿਤ ਓਗਰਾ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣੇ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਕੇ ਹਟੇ ਹਾਂ ਲੰਗਰ ਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਰੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਲ ਲਿਆਓ, ਅਜੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੱਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਧੋਤੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕ ਕੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਕੁਰਲਾ ਕਰਿਆ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਜੋ ਲੰਗਰ 'ਚ ਪਦਾਰਥ ਬਣੇ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅੰਸ ਪਾਣੀ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਹ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੱਧ ਬਣਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਾਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਅੰਸ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ! ਡਾਲਡੇ ਦਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਾ ਕਦੇ ਬਣਾਇਓ, ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ। ਚਾਹ ਦੀ ਨਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿਓ, ਚਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਕੈਮੀਕਲ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਾ ਪਿਲਾਇਓ ਚਾਹ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹ ਪੀਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਚਾਹ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਚੱਲੀ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਾਲਾਂ 'ਚ, ਸਾਡੇ ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ। ਪਰ ਇਹਨੇ ਐਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸਿਹਤ ਦਾ ਕਿ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਿਹੜੀ ਸਿਹਤ ਸਾਡੀ ਬਚਪਨ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੰਦੇ ਠੀਕ ਸੀ, ਕੋਈ ਬੀਮਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਹਸਪਤਾਲ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀਗੇ। ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਹਸਪਤਾਲ ਸੀ ਸਾਰੇ ਵਿੱਚ। ਕੋਈ ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਿਮਾਰੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਬੁਖਾਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਜਾਂ ਪਲੇਗ ਪੈ ਗਈ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਆ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਲੋਕ ਬੀਮਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਓਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੀਮਾਰ ਹੁੰਦੇ। ਸਰੀਰ ਬਿਲਕੁਲ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸੀਗੇ। ਇਹਦਾ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਇਲਾਜ ਸੀ, ਬੁਖਾਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਤੇਈਆ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਣ ਦੇ ਖੇਤ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਪੈ ਜਾ। ਉਥੇ ਪੈ ਜਾ ਕੱਪੜਾ ਲੈ ਕੇ। ਆਪੇ ਹੀ ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਗਰਮੀ ਨਾਲ, ਮੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਜਾਏਗੀ। ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਿੰਡ 'ਚ ਪਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪੁੜੀ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਬਿਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ, ਇਹ ਜਦੋਂ ਦਾ ਚਾਹ ਤੇ ਡਾਲਡਾ ਆਇਆ ਹੈ ਇਹਨੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੈ ਆਂਦੀਆਂ। ਜਿੰਨੇ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਵਰਗੇ ਹਸਪਤਾਲ ਬਣਾ ਲਓ, ਮਨੁੱਖ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਦੀ ਖੁਰਾਕ ਨਹੀਂ ਸਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਦੇ ਆਚਾਰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਐਸੇ ਕੱਪੜੇ

ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਨੇ ਕਿ ਚਮੜੀ ਹੀ ਗਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਵਾ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਗਰਮੀ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੇ, ਐਨੀ ਤਪਸ਼ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਚਮੜੀ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਸੀਨਾ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੇ ਆਪੇ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਕੋਈ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਨਮਕੀਨ ਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਦੇਖਦੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ। ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਓ ਕਦੇ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਥਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦਿਖਾਓ ਕਿ ਸੋਧ ਨਾਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਕਿ ਐਵੇਂ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਓ। ਸਿਗਰਟਾਂ ਪੀਂਦੇ ਨੇ ਪੂੰਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਤੋਂ ਸੁਆਹ ਦੀ ਚੁਟਕੀ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਵਿੱਚ ਗਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਖਾ ਲਓਗੇ ਤੁਸੀਂ? ਭੋਗ ਲਵਾ ਲਓਗੇ ਉਹਨੂੰ। ਨਾ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਡਾਲਡੇ ਦੀ ਬਣੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਨਾ ਭੋਗ ਲਵਾਇਆ ਕਰੋ, ਮਠਿਆਈਆਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੂੰ, ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਓ। ਸਾਡਾ ਵੀ ਧਰਵਾਸ ਜਿਹਾ ਸਾਨੂੰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਭੋਗ ਜੇ ਲਵਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਸੁੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਸੋਧ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਅਰਦਾਸਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਭੋਗ ਲਵਾਉਂਦੇ ਨੇ ਉਹਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਐਸਾ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨਾ ਨੀਂਦ ਹੈ ਨਾ ਭੁੱਖ ਹੈ, ਨਾ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਹਰੀ ਦੇ ਜਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ -

**ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥
ਤਿਥੈ ਉੱਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਬੈਠ ਤੂੰ ਛਕ ਲੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਛਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ ਪਹਿਲਾਂ ਛਕੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਛਕਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਧੰਨ ਹੈ ਭਾਈ ਤੇਰੇ ਨਿਹਚੇ ਨੂੰ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤੂੰ। ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਮੂਰਖ ਹੁੰਦਾ, ਅਗਿਆਨੀ ਹੁੰਦਾ, ਉਹਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਘਰੋਂ ਹੀ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ। ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਮੂਰਖ ਹੁੰਦਾ, ਅਗਿਆਨੀ ਹੁੰਦਾ ਉਹਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਘਰੋਂ ਹੀ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ, ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਹੀ।

ਸੋਝੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ! ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮੈਂ

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਇਹ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ ਉਹ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਘਬਰਾਅ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ। ਘਬਰਾਉਂਦੇ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੋਂ ਤੁਸੀਂ? ਖੇੜਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ?

ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਘਬਰਾਅ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂਘਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋਈਏ, ਜਾਣਦੇ ਉਹਨੂੰ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਬਾਰੇ, ਲੇਕਿਨ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈਗੀ ਕਿ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਚਾ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਮਿਲਣ ਦੀ ਲੋਚਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਧੰਨ ਹੋਂ ਤੁਸੀਂ। ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਚਾ ਵੀ ਲੱਗੀ ਰਹੇ, ਤਰਲਾ ਵੀ ਲੋਚਾ ਰਹੇ, ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਉਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਬੰਦਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਆਚਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ਜਿਸ ਜਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾ
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥**

ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਧੰਨ ਹੋ ਤੁਸੀਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਹੋਈ ਤਾਂ ਲੋਚਾ ਤਾਂ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਨਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਲੋਚਾ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਆਸਰੇ ਦਿਨ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਚਾ ਨਹੀਂ ਨਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ-

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਿਫਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਣ। ਹੋਣ ਵੀ ਆਖਰੀ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਧਨੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ, ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇ, ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨੀ ਹੋਵੇ ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ -

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੩

ਧਾਰਨਾ - ਮੁਰਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਬਿਰਹਾ ਨਾ ਜਿਸ ਤਨ ਹੋਵੇ।

ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਉਪਜੈ ਸੋ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਮੁਰਦਾ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਭਾਈ ਝੰਡਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਤਾਂ ਕਾਇਮ ਹੈ ਨਾ। ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਦੀ ਲੋਚਾ ਤਾਂ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਨਾ। ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਈ

ਹੈ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ। ਜਾਣਿਆਂ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਸਾਡੀ ਤਾਂ ਅੱਜ ਜਾਗ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ। ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਉਹ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜਿਹੜਾ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਘਬਰਾਹਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ, ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਪਹਿਲਾਂ। ਨਿਹਚਾ ਕਰੋ, ਨਿਹਚੇ ਵਿੱਚ ਆਓ। ਬਿਨਾਂ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਜੇ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਨਿਰਜਿੰਦ ਸੁੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਸ ਸੁੰਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਕਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਐਵੇਂ ਜਾ ਕੇ ਸੁਰਤ ਟਿਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਲੋਕ, ਬਹੁਤ ਜਗਿਆਸੂ ਇੱਥੇ ਧੋਖਾ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਮੇਰੀ ਸੁਰਤੀ ਇੱਥੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਗਈ, ਤੁੰਦਰਾ ਨੀਂਦ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਜਾਂ ਫੇਰ ਜੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਨਮੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇੱਕ ਸੁੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸਨਮੁੱਖ, ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਦੋਂ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਗੋਰਖਨਾਥ ਜੀ! ਜਿਸ ਸੁੰਨ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓ, ਸਾਡੀ ਸੁੰਨ ਦਾ ਉਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸੁੰਨ ਹੈ ਅਨਹਤ ਸੁੰਨ -

ਅਨਹਤ ਸੁੰਨਿ ਰਤੇ ਸੇ ਕੈਸੇ ॥

ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤਿਸ ਹੀ ਜੈਸੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੩

ਉਹ ਤਾਂ ਜਾਗਰਤ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਹਸਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਉਹਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ। ਉਹਦਾ ਸਰੂਪ ਸਤਿ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਜੋ ਹੈ ਸਤਿਨਾਮ। ਸਤਿ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਾਇਬ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਓਹਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਈਏ, ਤੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਗਏ ਨਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਉਹਦੀ ਕਿਰਨਾਂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਧੁੱਪੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ। ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਅਸੀਂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ, ਹਨੇਰ ਗਵਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਮਨ ਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖੋ। ਨਿਹਚੇ ਵਿੱਚ ਆਓ, ਜਦੋਂ ਨਿਹਚੇ ਵਿੱਚ ਆਓ, ਜਦੋਂ ਨਿਹਚੇ ਵਿੱਚ ਆਓਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣਾਂਗੇ। ਸੋ ਨਿਹਚਾ ਉਸਦਾ ਇਹ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਹੈ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਪ੍ਰਭ ਜੀ।

ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਉਹ ਜੋ ਸਤਿ ਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਦੇ ਵੀ ਅਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੈ ਕਿ -

ਕਿ ਜਾਹਰ ਜਹੂਰ ਹੈ॥ ਕਿ ਹਾਜਰ ਹਜ਼ੂਰ ਹੈ॥

ਹਮੇਸੁਲ ਸਲਾਮ ਹੈ॥ ਸਮਸਤੁਲ ਕਲਾਮ ਹੈ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਤੇ ਇਸ 'ਹੈ' ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ

ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਜੋ ਸਰੂਪ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਵਸਾ।

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹੇਸ਼ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਣਾਈ, ਕਿਸੇ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ, ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਨਾਉਂ ਰੱਖ ਲਏ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਭਵਾਨੀ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਲੀ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਸਾਰੀ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਉਹ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਾਮ ਰੂਪ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਿਪੂਰਨ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ -

ਪ੍ਰਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ ਸੇ ਧੁਨ ਪੂਰ ਜਗਤ ਮੇ ਰਹਾ।

ਉਹ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਧੁਨ ਰੂਪ ਕੇ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਕਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ, ਉਹ ਫੇਰ ੴ ਹੈ, ਇੱਕ ਹੀ ਹੈ।

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਉਹ ਇੱਕੋ ਰੂਪ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ-

ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ ॥

ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥

ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਓਸਨੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚੋਂ ਸਾਜਿਆ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੁਦਰਤ, ਦੂਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਲ ਦਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਉਹ ਹਸਤੀ ਹੈ। 'ਅਜੂਨੀ' ਜੂਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ 'ਸੈਭੰ'। 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ਉਹਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹਦੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੱਥ ਚਾਬੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ -

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥

ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੫

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ ॥ ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ

ਗੁਰੂ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੪

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਐਸਾ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਪਰਪੱਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਮੂਰਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਰਪੱਕ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਰੀਏ ਮਨ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਾ।

ਐਸਾ ਜੋ ਹਰੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਭਾਈ ਝੰਡੇ। ਉਹਦੀ ਮੂਰਤ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਉਹ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਸਭ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਏਕੰਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਓਅੰਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਸਤਿ ਹੈ, ਨਾਮ ਰੂਪ ਹੈ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਹੈ, ਐਸਾ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਉਹ ਹਰੀ ਦੀ ਮੂਰਤ ਦਾ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਧਿਆਨ ਧਰੇਂਗਾ ਇਹ ਧਿਆਨ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪੱਕ ਜਾਏਗਾ -

**ਜੀਵਨ ਮੈ ਜਲ ਮੈ ਥਲ ਮੈ, ਸਭ ਰੂਪਨ ਮੈ ਸਭ ਭੂਪਨ ਮਾਰੀਂ॥
ਸੂਰਜ ਮੈ ਸਸਿ ਮੈ ਨਭ ਮੈ, ਜੱਹ ਹੋਰੋ ਤਹਾਂ ਚਿਤ ਲਾਇ ਤਹਾ
ਹੀ॥ ਪਾਵਕ ਮੈ ਅਰੁ ਪੌਨ ਹੂੰ ਮੈ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤਲ ਮੈਂ ਸੁ ਕਹਾਂ ਨਹਿ
ਜਾਂਹੀ॥ ਬਯਾਪਕ ਹੈ ਸਭ ਹੀ ਕੇ ਬਿਥੈ,
ਕਛੁ ਪਾਹਨ ਮੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਹੀ॥ ਤਿਆ ਚਰਿਤ
ਕਹੂੰ ਫੁਲ ਹੈ ਕੈ ਭਲੇ ਰਾਜ ਫੁਲੇ॥ ਕਹੂੰ ਭਵਰ ਹੈ ਕੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ
ਭੁਲੇ॥ ਕਹੂੰ ਪਵਨ ਹੈ ਕੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਐਸੇ॥
ਕਹੇ ਮੇ ਨ ਆਵੈ ਕਥੋਂ ਤਾਹਿ ਕੈਸੇ॥ ਕਹੂੰ ਨਾਦ ਹੈ ਕੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ
ਬਾਜੇ॥ ਕਹੂੰ ਪਾਰਧੀ ਹੈ ਧਰੇ ਬਾਨ ਰਾਜੇ॥ ਕਹੂੰ ਮ੍ਰਿਗਾ ਹੈ ਕੈ ਭਲੀ
ਭਾਂਤਿ ਮੇਰੇ॥ ਕਹੂੰ ਕਾਮੁਕੀ ਜਿਉ ਧਰੇ ਰੂਪ ਸੇਰੇ॥**

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਏਸ ਏਕੰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ -

ਜੀਵਨ ਮੈ ਜਲ ਮੈ ਥਲ ਮੈ, ਸਭ ਰੂਪਨ ਮੈ ਸਭ ਭੂਪਨ ਮਾਰੀਂ॥

ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਨ ਦਾ ਕਿ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਓਸ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਆਖਰੀ ਗਿਆਨ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਾਸੇ ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

**ਏ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ ॥**

ਅੰਗ - ੯੨੭

**ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਈਤਹਿ ਊਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ
ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ ॥**

ਅੰਗ - ੪੦੭

ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦੂਜਾ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ -

**ਸੁਛਮ ਤੇ ਸੁਛਮ ਕਰ ਚੀਨੇ ਬ੍ਰਿਧਨ ਬ੍ਰਿਧ ਬਤਾਏ॥
ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਸਭੈ ਸਜਿ ਏਕ ਅਨੇਕ ਸਦਾਏ॥**

(ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹੈ ਭਾਈ। ਸੂਰਜ, ਧਰਤੀ, ਜਿਧਰ ਵੀ ਮੈਂ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਜਦ ਜਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਘਰ ਸਾਰਾ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੱਗ 'ਚ ਬਿਠਾਲ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰਹੀਂ ਅੱਗ ਰੂਪ ਹੋਇਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਹੀ ਪਾਣੀ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗ ਨੇ ਜਾਲਿਆ ਤਾਂ ਨਾ -

ਜਲ ਅਗਨੀ ਵਿਚਿ ਘਤਿਆ ਜਲੈ ਨ ਭੁਬੈ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੧੦/੨

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਿਹਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਜਿਹਦਾ ਨਿਹਚਾ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਹੈ ਸਾਰੇ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਜਿੱਥੇ ਉਬਲਦਾ ਹੈ ਲਾਵਾ, ਕਿਤੇ ਫੁੱਲ ਹੋ ਫੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਭਵਰਾ ਹੋ ਕੇ ਫੁੱਲ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਹਵਾ ਹੋ ਕੇ ਐਨਾ ਤੇਜ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਵੇਂ ਕਹਾਂ। ਕਿਤੇ ਵਾਜੇ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਿਆ, ਕਿਤੇ ਢੋਲਕ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤੀਰ ਕਮਨ ਰਾਇਫਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਸੁੰਦਰ ਮਿਰਗ ਹੋ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋ ਕੇ ਸੋਹਣਾ ਰੂਪ ਦਿਖਾ ਕੇ ਮੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ।

**ਨਹੀ ਜਾਨ ਜਾਈ ਕਛੁ ਰੂਪ ਰੇਖੰ॥
ਕਹਾਂ ਬਾਸ ਤਾ ਕੋ ਫਿਰੈ ਕਉਨ ਭੇਖੰ॥
ਕਹਾ ਨਾਮ ਤਾ ਕੋ ਕਹਾ ਕੇ ਕਹਾਵੈ॥
ਕਹਾ ਮੈਂ ਬਖਾਨੋ ਕਹੇ ਮੇ ਨ ਆਵੈ॥**

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਉਹਦੀ 'ਹੈ' ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਈ ਝੰਡੇ ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈ। ਇਹਦਾ 'ਹੈ' ਦਾ ਧਿਆਨ, 'ਸਤਿ' ਦਾ ਧਿਆਨ ਜਦੋਂ ਪਰਿਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਦੀ ਭੁੱਲ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ, ਜਦੋਂ ਲਿਵ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਸਰੂਪ ਹਰ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਮਦੇਵ ਚੰਦੇ ਛਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਭਗਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਈ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਦੇਖਾਂ ਕਿ ਉਹਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ। ਸੋ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਅੱਗੇ ਉਹ ਚੰਦੇ ਛਾਪ ਰਹੇ ਸੀ। ਬੇਅੰਤ ਗਾਹਕ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ, ਸਾਝਰੇ ਤੋਂ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਐਨੇ ਵਜੇ ਲੈ ਜਾਈਂ, ਐਨੇ ਵਜੇ ਲੈ ਜਾਈਂ। ਸਿਆਲ ਦਾ ਪਾਲਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ! ਮੈਂ ਛੇਤੀ ਰਜਾਈ ਭਰਾਉਣੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਚੰਦਾ ਸਿਉਣਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਿਆ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਨੂੰ, ਉਹਨੇ ਇੱਕ ਤਾਅਨਾ ਮਾਰਿਆ -

**ਨਾਮਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਕਰੈ ਤਿਲੋਚਨੁ ਮੀਤ ॥
ਕਾਰੇ ਛੀਪਹੁ ਛਾਇਲੈ ਰਾਮ ਨ ਲਾਵਹੁ ਚੀਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੫**

ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਚੰਦੇ ਠਾਪੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ। ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਨਾਮਦੇਵ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ

ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਚਲ ਪਵੇ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਲਗਾਤਾਰ ਜਪ ਤੇ ਅੰਦਰਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਸ਼ੁੱਧ। ਫੇਰ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਅੰਦਰ ਰੋਮ-ਰੋਮ 'ਚ ਟਿਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਓ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਿਆ -

**ਧਾਰਨਾ - ਚਿਤ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਾਈਏ,
ਹੱਥੀਂ ਪੈਰੀਂ ਕੰਮ ਕਰੀਏ।**

**ਨਾਮਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨੁ ਮੀਤੁ ॥
ਕਾਹੇ ਛੀਪਹੁ ਛਾਇਲੈ ਰਾਮ ਨ ਲਾਵਹੁ ਚੀਤੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

**ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਤਿਲੋਚਨਾ ਮੁਖ ਤੇ ਰਾਮੁ ਸੰਮੁਲਿ ॥
ਹਾਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ ਸਭੁ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਾਲਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਤਿਲੋਚਨ ਜੀ! ਚਿੱਤ ਨੇ ਲੱਗਣਾ ਹੈ, ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਚਿੱਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸਾਰਾ, ਜੇ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ, ਚਿੱਤ ਨਾਮ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਐਸੇ ਹੀ ਬੈਠ-ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਚਿੱਤ ਦੀ ਹੈ। ਚਿੱਤ ਮੇਰਾ ਜੋ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਯਾਦ ਵਸਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਬੈਠਣ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਮਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ 'ਚ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ, ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਾਂ, ਮਨ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਲ ਨੂੰ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਸੰਸਕਾਰ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ ਤੇ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਤਰਲੇ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁਛ ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਚ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਦਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਨਾਮ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ-ਵਿਰਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਯਾਦ 'ਹੈ' ਭਾਵ ਹੋਏਗਾ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤਰਲਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਫੇਰ ਭੁੱਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਭੁੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਲਸ਼ਕਦੀ ਹੈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਨਾਮ ਜਪ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਮਨ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਘੇਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਮਨ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ

ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਦੱਸੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬੰਦੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਛ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਰੱਟ ਕੇ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬੰਦੇ ਦੇਖੋ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ 81 ਕਿੰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, 96 ਕਿੰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, 108 ਕਿੰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਮਾਸਟਰ ਉਹਦੇ ਯਾਦ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨੌ ਨਾਏਂ 81, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਅੱਠ 96, ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਅੱਠ 96-96 ਕਰਦੇ ਉਹਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ 96 ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਇਕੋਲੋਜੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ। ਸਾਡੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮਨ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਹੇਠਲੀ ਪੜਤ ਹੈ, ਸਾਇਕੋਲੋਜਿਸਟ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ ਜਾਗਰਤ ਮਨ ਹੈ ਇੱਕ ਅਰਧ ਚੇਤਨ ਮਨ ਹੈ, ਇੱਕ unconscious (ਬੇਹੋਸ਼) ਮਨ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮਨ ਸਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ। ਮਨ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ। ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰਲੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਹਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਤਲਹੀਅਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਨ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਉਹ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਭੰਡਾਰਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਪੁਰਾ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਉਹ, ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਧਾਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਲਗਾਤਾਰ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਅਧਿਆਸ ਹੋਣਾ ਹੈ ਪੱਕਣਾ ਹੈ ਇਹ, ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਪੱਕੇਗਾ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪੱਕਦਾ ਜਾਏਗਾ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸੰਸਕਾਰ ਸਭ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣ ਜਾਣ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਾਰੰ ਬਾਰ, ਬਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਪੀਐ।

ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਪੀਐ ॥

ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਇਹੁ ਮਨੁ ਤਨੁ ਧ੍ਰੁਪੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਰਸਨਾ ਜਪੀਐ ਏਕੁ ਨਾਮ ॥

ਈਹਾ ਸੁਖੁ ਆਨੰਦੁ ਘਨਾ ਆਗੈ ਜੀਅ ਕੈ ਸੰਗਿ ਕਾਮ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਟੀਐ ਤੇਰਾ ਅਹੰ ਰੋਗੁ ॥ ਤੂੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਰਾਜ ਜੋਗੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੧

ਰਸਨਾ ਦਾ ਨਾਮ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਚਲੇ ਚੱਲੇ। ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਏਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਰਹਾਂਗੇ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਜਪਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਸਾਡਾ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਨਾ ਤਲਹੀਅਲ ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅੰਦਰਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਉਹ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਲਬਾ-ਲਬ, ਨੱਕੋ-ਨੱਕ, ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪਏ ਨੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਪਾਂਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਏਗਾ -

ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਸਭੁ ਕੋਈ ਕਹੈ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਤਾ ਨਾਮੁ ਲਹੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੨

ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਫਲੀਭੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੁਗਤ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਬੰਧਨ ਤੋੜੇ ਮੁਕਤਿ ਘਰਿ ਰਹੈ ॥

ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਅਸਥਿਰੁ ਘਰਿ ਬਹੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੬੨

ਬੰਧਨ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਸਾ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ -

ਰਸਨਾ ਜਪਤੀ ਤੂਹੀ ਤੂਹੀ ॥

ਮਾਤ ਗਰਭ ਤੁਮ ਹੀ ਪੁਤਿਪਾਲਕ

ਮ੍ਰਿਤ ਮੰਡਲ ਇਕ ਤੂਹੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤੁਮਹਿ ਪਿਤਾ ਤੁਮ ਹੀ ਫੁਨਿ ਮਾਤਾ

ਤੁਮਹਿ ਮੀਤ ਹਿਤ ਭ੍ਰਾਤਾ ॥

ਤੁਮ ਪਰਵਾਰ ਤੁਮਹਿ ਆਧਾਰਾ ਤੁਮਹਿ ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਨਦਾਤਾ ॥ ੧ ॥

ਤੁਮਹਿ ਖਜੀਨਾ ਤੁਮਹਿ ਜਰੀਨਾ ਤੁਮ ਹੀ ਮਾਣਿਕ ਲਾਲਾ ॥

ਤੁਮਹਿ ਪਾਰਜਾਤ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਏ ਤਉ ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੧੫

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ ਜਦੋਂ ਰਸਨਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਮ ਨੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਏਗਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਮਨ ਰੁਕ ਜਾਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਵੀ ਸਵਾਸ 'ਤੇ ਹੀ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਨੱਠਦਾ ਹੈ, ਸਾਹ ਰੋਕ ਲਓ, ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਬੀਬੀ ਨੇ ਸੂਈ 'ਚ ਧਾਗਾ ਪਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਸਾਹ ਰੋਕ ਲਵੋ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੈ ਜਾਏਗਾ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਗੁਲਜ਼ਰੀ 'ਚ, ਸਾਹ ਰੋਕ ਕੇ ਘੋੜਾ ਦੱਬ ਦੇਵੇ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਥਾਂ, ਜੇ ਸਾਹ ਲਵੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਨੱਠਦਾ ਹੈ, ਦੌੜਿਆ ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾਮ ਲੈ ਲਓ, ਜਦੋਂ ਸਵਾਸ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਮਨ ਤਾਂ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ਜੇ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿੱਥ ਪਵੇ ਨਾਮ ਦੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੇ 'ਚ ਵੀ ਵਿੱਥ ਨਾ ਪੈਣ ਦਿਓ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਜਪੀ ਜਾਓ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਹਾ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਵਿਚਾਲੇ ਵਿੱਥ ਨਾ ਪੈਣ ਦਿਓ, ਜਦੋਂ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿੱਥ ਪਏਗੀ, ਉਥੇ ਮਨ ਨੇ ਦੌੜਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਦੂਸਰਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਸਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਸ-ਸਾਸ ਦੇ ਗੋੜੇ ਜਪ ਲਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ, ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਵਾਸ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ। ਜੈਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਐਸੀ ਹੀ ਜੁਗਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਲਗਨ ਦੇਖ ਕੇ ਮਦਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹਦੀ ਕਿ ਤੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਪ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ,

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਛੇਤੀ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਦਾ ਮਨ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਪ, ਆਹ ਮਦਦ ਕਰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਨ ਅੰਤਰ ਕੀ ਉਤਰੈ ਚਿੰਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੫

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੁਝੁ ਕੇ ਨ ਪਹੂਚੈ ॥

ਮਨ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਪ੍ਰਭ ਉਚੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੦

ਕੋਈ ਸਵਾਸ ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿਓ -

ਸਾਸ ਸਾਸ ਸਾਸ ਹੈ ਜੇਤੇ ਮੈ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ ਸਮ੍ਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੦

ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਜਿੰਨੇ ਸਵਾਸ ਨੇ ਚੌਵੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਸ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਹਰ ਸਵਾਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਸਾਸੁ ਸਾਸੁ ਜਾਇ ਨਾਮੈ ਬਿਨੁ ਸੇ ਬਿਰਥਾ ਸਾਸੁ ਬਿਕਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੦

ਦੇਖੋ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ, ਫਿਕਰ ਕਰੋ ਇੱਥੇ, ਬੜੀ ਫਿਕਰ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਆਪਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ। ਚੌਵੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਵਾਸ ਰੋਜ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਝੱਤਰ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 66 ਕਰੋੜ 44 ਲੱਖ ਸਵਾਸ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਪਹਿਲੇ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਲੰਘ ਗਏ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਧਰੁੰ ਵਰਗੇ ਵੀ ਹੈਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਲਗਨ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ। ਉਹ ਸਵਾਸ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ - 'ਸਾਸ ਸਾਸ ਸਾਸ ਹੈ ਜੇਤੇ.....।' ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਵਲ, ਸ਼ਰਧਾ 'ਚ ਆਓ ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਓ। ਮਦਦ ਲਓ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤੇਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਦੇ। ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਤੇਰੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੇ ਕੁ % ਤਾਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਤਾਂ ਐਨੀ ਕੁ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਤੂੰ ਦੇਖ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਤੂੰ ਲੋਹਿ ਇਆਨੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੮

ਇਆਨਿਆਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰ। ਆਪਣੀ ਮਤ ਨਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਘੱਟਾ ਨਾਮ ਜਪ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਅੱਧਾ ਘੱਟਾ ਨਾਮ ਜਪ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਕਿੱਧਰ ਗਏ ਤੇਰੇ ਸਵਾਸ? ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਹਰ ਵਕਤ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਹਾਂ, ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਜਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਲਓ, ਕੋਈ ਸਵਾਸ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਆਪ

ਨਾਮ ਜਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਆਟੋਮੈਟਿਕ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਕਾਹਦਾ ਫਿਕਰ ਹੈ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਉੱਭਲ ਵਾਂਗੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪੇ ਹੀ। ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਸੁਰਤ 'ਚ ਨਾਮ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ, ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਉੱਭਲ ਵਾਂਗੂੰ ਉੱਠੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਭੀ 'ਚ ਉੱਠੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਨਾਮ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਸਾਸ ਸਾਸ ਸਾਸ ਹੈ ਜੇਤੇ ਮੈ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਰੇ ॥
ਸਾਸੁ ਸਾਸੁ ਜਾਇ ਨਾਮੈ ਬਿਨੁ ਸੇ ਬਿਰਥਾ ਸਾਸੁ ਬਿਕਾਰੇ ॥**

ਅੰਗ - ੯੮੦

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸਵਾਸ, ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਾ ਆਇਆ ਉਹ ਸਵਾਸ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਵਲ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਧਿਆਨ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਮੰਤਰ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਦੋਂ ਐਨੀ ਤੀਬਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਐਨੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਝੰਡਿਆ ਨਾਮ ਜਪੇਂਗਾ, ਫੇਰ ਇਹ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਮ-ਰੋਮ 'ਚ ਰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੧

ਜਿੰਨੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਜੇ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੁ
ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ॥ ਅੰਗ -
੧੨੬੫**

ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਇਹ ਬਾਣੀ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਹੋਈ, ਕੋਈ ਕਵਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਤੁਕ ਨਾਲ ਤੁਕ ਜੋੜਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਖ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ, ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਪਰਖ ਕੇ ਇਹ ਬਚਨ ਕਹੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿੰਨੀ ਕੁਦਰਤ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਵਣ ਨੇ, ਜਿੰਨੇ ਤ੍ਰਿਣ ਨੇ, ਜਿੰਨੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਦਰਿਆ ਨੇ, ਜਿੰਨੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਨੇ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਤਾਰੇ ਜੋ ਕੁਛ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਤੁਕ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਹੜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਵਣ ਤ੍ਰਿਣ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ! ਕੰਧ ਨੂੰ ਲਾ ਕੰਨ। ਕੰਧ ਨੂੰ ਲਾਇਆ, ਕੰਧ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਲਾ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਦਰਖਤ 'ਚੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਇਹੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਆਸਰੇ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੪

ਲੇਕਿਨ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ। ਜਦੋਂ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ 'ਚ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਮੰਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਵਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮੰਨਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ ਭਾਈ। ਉਠਦੇ ਬੈਠਦੇ, ਸੌਂਦੇ, ਜਾਗਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ -

**ਧਾਰਨਾ - ਉਠਤ, ਬੈਠਤ, ਸੌਂਦਤ, ਜਾਗਤ,
ਜਪ ਲੈ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।**

ਉਠਦੇ, ਬੈਠਦੇ, ਸੌਂਦੇ, ਜਾਗਦੇ -

ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵਉ ॥

ਪ੍ਰਭੁ ਦਇਆ ਤੇ ਮੰਗਲੁ ਗਾਵਉ ॥

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੌਂਦਤ ਜਾਗਤ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ

ਸਗਲ ਅਵਰਦਾ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੧

ਨਾਮ ਧਿਆਵੋ -

ਜਿਨਿ ਤੇਰੀ ਮਨ ਬਨਤ ਬਨਾਈ ॥

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸਦ ਤਿਸਹਿ ਧਿਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੦

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੌਂਦਤ ਨਾਮ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੈ ਸਦ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਬੜਾ ਔਖਾ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਉਠਦੇ ਵੀ ਧਿਆ ਲਵਾਂਗੇ, ਬੈਠਦੇ ਵੀ ਧਿਆ ਲਵਾਂਗੇ, ਹੁਣ ਸੌਂਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਸੌਂਦੇ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਹੁਣ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਣੀ। ਲੇਕਿਨ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇੱਕ ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਿਆ ਸੀ -

ਤਿਥੈ ਊਂਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਉਥੇ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਹੈਗੀ, ਇਹ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ-ਵਿਰਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੈਂ ਟੇਪ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਬੰਦਾ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬੱਚਾ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਗੱਲ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਧੂਰੀ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਅੱਧ ਜਾਗਦਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਮਾਂ ਦਾ। ਨੀਂਦ ਤਾਂ ਹੋਈ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਘੂਕ ਨੀਂਦ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕੀ ਜਦ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ? ਨਹੀਂ ਜਦ ਨਹੀਂ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਜਗਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮਿਹਨਤਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਜਾਪ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇੱਕ

ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਐਸੀ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਦਮੀ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਸੌਂਦੀ। ਸੁਰਤ ਜਾਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰਤ ਤਾਂ ਥੱਕਦੀ ਨਹੀਂ, ਸੁਰਤ ਨੇ ਕੀ ਸੌਣਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਥੱਕਦਾ ਹੈ, ਦਿਮਾਗ ਥੱਕਦਾ ਹੈ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਉਤੇ ਇੱਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨੀਂਦ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ, ਗੁਰਮੁਖ ਜਾਗਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਨਮੁਖ ਸੌਂਦੇ ਨੇ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ, ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਦੋਂ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪੂਰਾ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਬਾਣੀਆਂ ਅਰ ਉਹ ਜਦੋਂ ਸੌਂਦੇ ਹੋਏ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ। ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਜਾਗਦੇ ਹੋਏ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਸ ਵੀ ਉਹਦੇ 'ਚ ਬਹੁਤਾ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਸੁਰ ਵੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁੱਧ ਹੋਏਗੀ। ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਰ ਬਾਣੀ ਸੁੱਧ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ ਗਲਤੀ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਭੋਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਸਾਡੀ ਹੁਣ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਹਉਮੈ ਦੀ ਸੁਰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਭੁੱਲ, ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਦੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਮਨ ਕਥੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਓਸ ਵੇਲੇ ਆਦਮੀ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਸੌਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੌਂ ਲਏ ਜਿੰਨਾਂ ਸੌਣਾ ਹੈ, ਘੰਟਾ ਸੌਂ ਲਏ, ਦੋ ਘੰਟੇ ਸੌਂ ਲਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਾਰਖਾਨਾ ਹੈ, ਕਾਰਖਾਨੇ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਆਰਾਮ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਸੁਰਤ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ -

**ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥**

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਸੁਰਤ ਜਦੋਂ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਨੀਂਦ ਪੈਂਦੀ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਉਤੇ। ਜੇ ਨੀਂਦ ਪਵੇ ਇੱਥੇ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗੱਲ ਦਾ। ਇਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਗਰ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਗਿਆਨ ਪਰਪੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਧੂਰਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਪਰਪੱਕ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਵੀ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਪਰਪੱਕ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹੋਣ, ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ -

ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਸੋਵਤ ਜਾਗਤ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ.....॥

ਅੰਗ - ੧੦੧

ਕਦੇ ਸੌਂਦਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਧਿਆ ਸਕਦਾ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗਲਤ ਹੋ ਗਏ। ਸੋ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਓਸ ਵੇਲੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਭਾਈ ਝੰਡਿਆ! ਇਹ ਨਾਮ ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ, ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਨਾਮ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਚੁੱਕੀ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਕੇ ਮੈਲ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਨਿਕਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਹੈ ਉਹਦਾ ਚੁਬੱਚਾ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਕੇ, ਸਾਬਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਕੱਢੋ ਤਾਂ ਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਸੁਖਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਟਨ ਦੱਬ ਦਿਓ, ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਚੱਲ ਪਵੇ, ਆਪੇ ਹੀ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਏਗਾ, ਸੁੱਧ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਧਾਰ ਜਦੋਂ ਲਗਾਤਾਰੀ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ 'ਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਲ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਕਾਰ ਮੁੱਕ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੌਂਦਾ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨਮਨੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਦਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮਨ -

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨

ਉਹਨੂੰ ਉਨਮਨੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਨਮਨੀ ਅਵਸਥਾ ਜਦੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥

ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਨੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੬

ਮੂਰਖ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਧੂ ਵੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਰੱਖੀਂ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ। ਆਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਇਹਨੂੰ ਜੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਾਲਾ ਕਹੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜੀ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਰਤ ਲਓ। ਨਾ ਇਹ ਗੱਲ ਫਰਕ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਉਹ ਬੰਦਾ। ਗਰਜ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਜੀਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਉਹ ਰੁਹ, ਜਿਹੜੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਜੀਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਉਨਮਨੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਦ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ਜਿਹਦੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਪੈ ਗਈ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਗ੍ਰਾ ਥੱਲੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਦਸਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਬੇਪਰਵਾਹ ਸਦਾ ਰੰਗ ਹਰਿ ਕੇ,

ਜਾ ਕੋ ਪਾਖੁ ਸੁਆਮੀ ਜੀ।

ਸੰਤਨ ਅਵਰ ਨ ਕਾਹੁ ਜਾਨੀ ॥

ਬੇਪਰਵਾਹ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਹਰਿ ਕੈ ਜਾ ਕੋ ਪਾਖੁ ਸੁਆਮੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੧

ਜਿਹਦਾ ਪੱਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੇ ਉਹਨੂੰ ਕੀਹਦੀ ਪਰਵਾਹ ਹੈ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੇ ਪਰਵਾਹ ਕਰੀ ਸਾਰੀ state (ਰਾਜ) ਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਬੇਅੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਰਵਾਹ ਕਰੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਵਸਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ

ਕਹਾਵੈ ॥ ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥ ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ

ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥ ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥ ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ

**॥ ਤੈਸਾ ਰੰਗੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥ ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥**

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਉਹ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥

ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥ ਅੰਗ - ੪੭੩

ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਹੱਸਦੇ ਨੇ, ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਰੋਂਦੇ ਨੇ, ਬੇਪਰਵਾਹ ਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ -

ਭਗਤਾ ਤੈ ਸੈਸਾਰੀਆ ਜੋੜੁ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੫

ਫੇਰ ਜੋੜ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਡੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰੋ, ਉਹਨੂੰ ਪਰਵਾਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਿਵਾਏ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ -

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥

ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੬

ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਿਗੂ ਥੱਲੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦਾ, ਜਿਹਦਾ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਧਰਮਰਾਜਾ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਬਿਹੁ ਮਾਤਾ ਵੀ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਮੰਨਦੇ ਨੇ।

ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਡੇਲ੍ਹੇ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਬੇ ਫਰੀਦ ਨੇ ਮਾਇਆ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਚਾਦਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਵੀ ਪਾਟੀ ਹੋਈ ਚਾਦਰ ਸੀ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਚਾਦਰ ਲੈ ਲਓ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਲੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚੱਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲ। ਉਹ ਜਗੀਰ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਕਿ ਆਹ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹਦਾ ਮਾਮਲਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਕਰੇਗਾ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਚਲਾਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਲੰਗਰ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਲੰਗਰ ਉਹਦੇ ਵਲੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਚਲਾ ਰਿਹਾ। ਨਾ ਐਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਅਲਸੇਟਿਆਂ 'ਚ ਪਾਵੇਂਗਾ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੋੜ। ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਨਿਜ਼ਾਮੁਦੀਨ ਅਉਲੀਆ ਸੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਹੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਗਰੀਬ ਭੁੱਖਾ, ਨੰਗਾ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੜਨ ਦਿੱਤੇ। ਗਿਆਸੁਦੀਨ ਬਲਬਨ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਬਬੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਓ। ਜੇ ਨਾ ਆਇਆ ਇਹਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੀ ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਖਬਰ ਆ ਗਈ, ਬੰਗਾਲ 'ਚ ਗੜਬੜ ਹੋ ਗਈ, ਫੌਜਾਂ

ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਲੜਾਈ ਸਾਲ ਭਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਇਆ, ਮਨੋ ਨਾ ਗੱਲ ਕੱਢੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਰਹੇ ਸੀ ਬਾਹਰ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਈਨ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸੰਤ ਨੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਉਹਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਥੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੇ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੂਰ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਹੁਣ function (ਸਮਾਰੋਹ) ਕਰਨਾ ਹੈ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹਨੂਜ਼ ਦਿੱਲੀ ਦੂਰ ਅਸਤ' ਜਦ ਦਾ ਚੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਜੇ ਦਿੱਲੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਉਹ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ 10-11 ਵੱਜੇ, ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਅਚਾਨਕ ਮੰਡਪ ਨੂੰ। ਮੰਡਪ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਹੀ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮਰ ਗਏ ਵਿੱਚ, ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਰ ਗਿਆ। ਸੋ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ -

ਸੰਤਨ ਅਵਰ ਨ ਕਾਹੁ ਜਾਨੀ ॥

ਬੇਪਰਵਾਹ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਹਰਿ ਕੈ ਜਾ ਕੇ ਪਾਖੁ ਸੁਆਮੀ ॥

ਉਚੁ ਸਮਾਨਾ ਠਾਕੁਰ ਤੇਰੇ ਅਵਰ ਨ ਕਾਹੁ ਤਾਨੀ ॥

ਐਸੇ ਅਮਰੁ ਮਿਲਿਓ ਭਗਤਨ ਕਉ ਰਾਚਿ ਰਹੇ ਰੰਗਿ ਗਿਆਨੀ ॥

ਰੋਗੁ ਸੋਗੁ ਦੁਖੁ ਜਰਾ ਮਰਾ ਹਰਿ ਜਨਹਿ ਨਹੀ ਨਿਕਟਾਨੀ ॥

ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਰਹੇ ਲਿਵ ਏਕੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਮਨੁ ਮਾਨੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੧੧

ਇਹ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਇਹ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਸਵੈ-ਮਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ। ਸਾਧੂ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਚਾਹੇ ਕਿੱਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਲੋਕਿਨ ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਬਾਅ ਨੂੰ ਝੱਲਿਆ ਕਰਦੇ। ਅੰਦਰੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ, ਮੌਜ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆ ਗਈ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਦੀ, ਫੇਰ ਰੱਬ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਆਸਾ ਤੇ ਅੰਦੇਸਾ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਜਿਹੜੇ ਜੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹ ਟੁੱਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਦੁਖੁ ਦਰਵਾਜਾ ਰੋਹੁ ਰਖਵਾਲਾ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਦੁਇ ਪਟ ਜੜੇ ॥

ਮਾਇਆ ਜਲੁ ਖਾਈ ਪਾਣੀ ਘਰੁ ਬਾਧਿਆ

ਸਤ ਕੈ ਆਸਣਿ ਪੁਰਖੁ ਰਹੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੭

ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਇਆ ਐਨੀ ਡੂੰਘੀ ਹੈ ਉਥੇ, ਜਲ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਹਾਂਡੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਖਾਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਖਾਹੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਵਿੱਥ ਦੀ ਖਾਈ ਹੈ, ਕਾਲ ਦੀ ਖਾਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਵਿੱਥ ਦੀ ਖਾਹੀ ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਜਪਾਂਗੇ, ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਜਪਿਆ ਫੇਰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਜਪਿਆ ਫੇਰ ਤਿੰਨ ਜਪਿਆ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਦੋਂ ਚੌਥੀ ਘੰਟੇ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਹ ਪੁਲ ਜਿਹਾ ਬਣ ਜਾਏਗਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦਾ। ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਫੇਰ ਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ, ਆਪ ਵੀ ਲੰਘੇਗਾ ਤੇ ਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਨੂੰ ਲੰਘਾਉਂਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡੂੰਘੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਖਾਈ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦਾ

ਜਹਾਜ਼ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸਾਡੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਇਆ,
ਆਵਹੁ ਸਿੰਘੇ ਪਾਰ ਲੰਘੀਏ।**

**ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ।**

ਨਾਮ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹਦੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਖਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਰ ਹੋ ਕੇ -

.....ਸਤ ਕੈ ਆਸਣਿ ਪੁਰਖੁ ਰਹੈ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੭

ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ।

**ਦੁਖੁ ਦਰਵਾਜਾ ਰੋਹੁ ਰਖਵਾਲਾ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਦੁਇ ਪਟ ਜੜੇ ॥
ਮਾਇਆ ਜਲੁ ਖਾਈ ਪਾਣੀ ਘਰੁ ਬਾਧਿਆ**

ਸਤ ਕੈ ਆਸਣਿ ਪੁਰਖੁ ਰਹੈ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੭

ਸੋ ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਜਦੋਂ ਯਾਦ ਲਗਾਤਾਰੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਨਾਮ ਦੀ ਰੋ ਅੰਦਰ ਲਗਾਤਾਰੀ ਚੱਲ ਜਾਏਗੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਉਸ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਣ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ -

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੪

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਅਉਗਣ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਵਿਕਾਰ ਨਿਕਲ ਜਾਣਗੇ, ਗੁਣ ਆ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਗੁਣ ਆ ਗਏ ਤੇ ਗੁਣੀ ਵੀ ਨਾਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਣੀ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਗੁਣ ਆ ਜਾਣਗੇ, ਅਹਿੰਸਾ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਸਤਿ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਚੋਰੀ ਛੁਟ ਜਾਏਗੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਧੀਰਜ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਖਿਮਾ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਹਿਰਦਾ ਕੋਮਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਸੰਤੋਖ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਆਸਤਕ ਬੁੱਧੀ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਦਾਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਚੱਲ ਪਏਗਾ, ਸਾਂਤਕੀ ਬਿਰਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਨਿਤਨੇਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਭੁੱਖੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਮ ਕਰੇਗਾ, ਲੰਗਰ ਬਣਾਏਗਾ। ਤਨ ਹੰਗਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਏਗੀ, ਜਦੋਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਨੇ ਸਮਝ ਲਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਉਹਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣੋ। ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਮੰਨੋ, ਫੇਰ ਮੰਨ ਕੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪੈਦਾ ਕਰੋ-

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥

ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੪

ਏਸ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ। ਇਹ ਫੇਰ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜਦੋਂ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਜਾਏਗਾ, ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਜਦੋਂ ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਕਰੋਗੇ ਉਸ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਸੁੰਦਰੁ ਕਹਹੁ ਮਿਲੈ ਕਿਤੁ ਗਲੀ ॥

ਅੰਗ - ੫੨੭

ਕਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸੁੰਦਰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਐਸੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਦਾ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਖਿੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਦੇਖ ਲਵੋ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੱਧੀ ਉਸ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਮਨ ਤਨ ਸਾਰਾ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਿੱਚ ਉਹਦੇ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਵਕਤ ਚਾਓ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ ਮਨ -

ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੪

ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਯਤਨ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਦਾ ਭਾਵ ਪੱਕ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜ਼ੂਰ ਹੈ, ਜਾਹਰਾ ਜ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਰਬਤੁ ਮੈ ਮਨ ਸਦਾ ਧਿਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੭

ਫੇਰ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਚਾਓ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਤਾਂ ਸੁੰਨ ਨੂੰ ਰੱਬ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਖਾਲੀ ਥਾਉਂ ਨੂੰ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਸੁੰਨ ਹੈ। ਜੇ ਸੁੰਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਿਹੜੀ ਹਸਤੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਸੰਪਰਕ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਜੁੜ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਖੇੜਾ ਆ ਜਾਏਗਾ -

ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੪

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਦਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਚਾਓ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੀ ਹੈ ਝੰਡਿਆ! ਇਹਨੂੰ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮੰਤਰ ਦੇ ਜਾਪ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇੱਥੇ ਦੀ ਪਰਤੀਤੀ ਤੱਕ ਵਣਾਂ, ਤ੍ਰਿਣਾਂ 'ਚ ਹਰ ਥਾਂ -

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤੁ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤੁ ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੪

ਇਹ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਵਣਾਂ 'ਚ, ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ, ਪੌਣ 'ਚ, ਪਾਣੀ 'ਚ, ਪਹਾੜਾਂ 'ਚ, ਪਰਬਤਾਂ 'ਚ, ਜਿੱਧਰ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਦਿਖੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਇਹਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ।

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ

ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਐਨਾ ਜਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਝੰਡਾ ਕਿਸੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਨਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤੂੰ ਛਕ ਲੈ।

ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛੱਕੋ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਝੰਡਿਆ! ਤੂੰ ਛਕ ਲੈ। ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਮਹਿਮਾਨ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਛਕਾਉਣਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਅਜੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੂੰ ਛਕਾਉਣਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਜਿਹਨੂੰ ਹੋਰ ਨੂੰ ਛਕਾਉਣਾ ਹੈ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਹ, ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆ ਇੰਦਰਸੈਣ ਨੂੰ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਵਣ ਹੈ, ਜੰਗਲ ਹੈ, ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਦਾਸ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਚਨ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਝੰਡੇ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਜਾਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਕੇ ਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੇ ਇੰਦਰਸੈਣ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਇੰਦਰਸੈਣ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਭੂ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਦਾਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਮੇਰੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਨਾਲੇ ਤੁਰਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਰੇ ਸੀ, ਸਾਂਭ-ਸਾਂਭ ਕੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਇੱਕ-ਇੱਕ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਦਰਸੈਣ ਝੁੰਮਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਝੰਡਿਆ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਹੋ ਗਏ ਦਰਸ਼ਨ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

**ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥ ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤੁ ਹਰਿ
ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੦੪**

ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀ ਦਾ ਮੇਲ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕਰਮ ਜਾਗ ਪੈਣ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ 'ਚ ਆ ਗਏ। ਇੰਦਰਸੈਣ ਨੇ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਝੰਡੇ ਨੇ ਡੰਡਉਤ ਬੰਦਨ ਕਰੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਦਰਸੈਣ! ਦੱਸ ਕੀ ਤੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁੱਛ ਹੈ? ਜੇ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ ਪੁੱਛ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਵੀ ਝੰਡੇ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਝੰਡਾ ਬਿਠਾਇਆ ਹੈ ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਵੀ ਬੈਠਣਾ ਹੈ। ਦੱਸ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ। ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਇੰਦਰਸੈਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਰੂਪ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਝੰਡੇ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਬਚਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਦਾ ਪੜਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਸਦਾ ਹੈ -

ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੇ

ਸੁਨਤੁ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥

ਭਾਂਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੁਰਾਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੬੨੪

ਆਹ ਹਉਮੈ ਦਾ ਪੜਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ,
ਪੜਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹਉਮੈ ਦਾ।**

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਆਦਮੀ ਦਾ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਭਾਵ ਹੋ ਗਿਆ ਇਹਦਾ ਪੜਦਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਨ ਦਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ -

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੦

ਜਿਹੜਾ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਉਮੈ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਪੁਭੁ ਨੇੜੈ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ ਏਕੋ ਸਿਸਟਿ ਸਬਾਈ ॥

ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੦

ਇੰਦਰਸੈਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਬੜੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਚਾਹ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਦਵੈਸ਼ ਪੈ ਗਈ, ਹਉਮੈ ਪੈ ਗਈ, ਇਹਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਜਾਲ ਦਿਓ ਮਹਾਰਾਜ। ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦਾਨ ਦਿਓ। ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਜਨਮ ਬੀਤ ਗਏ ਭੁੱਲਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ। ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜਨਮ ਬੀਤ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇੰਦਰਸੈਣ! ਸਾਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਦਿਓ। ਜੇ ਕੁਛ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਛਣਾ ਕਰ ਦਿਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਝੰਡਾ ਵੀ ਤੇ ਭਾਈ ਇੰਦਰਸੈਣ ਨੇ ਵੀ, ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਕਰ ਲਈ ਹੋ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਡੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਘਰ ਪੈਸਾ, ਟਕਾ, ਵਸਤਰ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਪ੍ਰੇਮੀਓ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗਾ ਫੇਰ ਇਹ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਪ੍ਰਾਣ, ਸੁਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਪ੍ਰਾਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ, ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ, ਤੇ ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਓ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਵੀ ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਪੁੱਛੋ ਕੀ ਪੁੱਛਦੇ ਓ।

ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਫੁਰਨਾ ਕਰ ਰਹੇ ਓ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੁਰਨਾ ਕਰਨਾ। ਮਨ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਹੁਣ ਫੁਰਨਾ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦਾ ਕਰਦੇ ਓ। ਗੱਲ ਨਿਬੜ ਦਿੱਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ। ਮਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਪੁੱਛੋ ਕੀ ਪੁੱਛਦੇ ਓਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿ ਕੀ ਪੁੱਛੀਏ ਮਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਓਂ, ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਓਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਧਰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਬੁੱਧੀ ਸਾਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਓਂ ਤੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਓਂ? ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਕੀ ਬਚਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ ਇਕ ਮੈਂ ਭਾਵ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਇੰਦਰਸੈਣ, ਮੈਂ ਝੰਡਾ। ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਸਭ ਕੁਛ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਬਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ 'ਮੈਂ' ਹੈ ਇਹੀ ਸਾਰੀ ਪੁਆੜੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਆਹ ਮੈਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਮਾਰ ਲਿਆ, ਇਹਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਦਿਓ ਇਹ ਵਾਧੂ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਦੋ ਮੈਂ ਨੇ -

ਨਾਨਕ ਤਰਵਰ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦਇ ਪੰਖੇਰੁ ਆਹਿ ॥

ਆਵਤ ਜਾਤ ਨ ਦੀਸਹੀ ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੫੫੦

ਇਹ ਵੀ ਮੈਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ਜਿਹੜੀ ਝੁਠੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਕੀ ਹੈ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹਉਂ-ਹਉ ਮੈਂ ਮੈਂ ਜੀ,
ਵਿਚਹੁ ਖੇਵੈ, ਵਿਚਹੁ ਖੇਵੈ।
ਦੂਜਾ ਮੇਟੈ ਏਕੋ ਹੋਵੈ।**

ਹਉ ਹਉ ਮੈ ਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੇਵੈ ॥ ਦੂਜਾ ਮੇਟੈ ਏਕੋ ਹੋਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੩

ਬਿਨੁ ਹਉ ਤਿਆਗਿ ਕਹਾ ਕੋਉ ਤਿਆਗੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੪੦

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਦੇ ਦਿਓ, ਜਿਹੜੀ ਮੰਨੀਂ ਬੈਠੇ ਓਂ ਮੈਂ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਆਪੇ ਹੀ ਸੋਚੋ। ਜਿਹੜੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗਏ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ, ਦੇਖ ਲਓ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੋਚ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਕੁਛ ਵੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਇੱਕ ਸਾਖੀ ਪਦ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਗਿਆਨ ਜਿਹਾ ਬਾਕੀ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੁਛ ਸਾਖੀ ਪਦ। ਅਨੰਦ 'ਚ ਹੋ ਗਏ ਹੁਣ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨੇਤਰ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ, ਸਤਿ ਚਿੱਤ ਅਨੰਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਸਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਹਿਰ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਦੋ ਪਹਿਰ ਲੰਘ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਹੁਣ ਬੋਲੇ ਕੋਣ, ਉਹ ਤਾਂ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ। ਮਨ ਦੇ ਚੁੱਕੇ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਜਿਹਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਉਠੀਏ ਰੋਟੀ ਖਾਈਏ। ਮਨ ਨੇ ਫੁਰਨਾ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਤੇ ਹੁਣ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿਣਾ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੇ ਦੇਵੇ ਨਾ ਸਭ ਕੁਛ, ਫੇਰ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਮਿਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਸਾਖੀ ਪਦ 'ਚ ਆ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੂਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੪੪੧

ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਲਓ, ਨਾ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ, ਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨਾ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨਾ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਲਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਓਂ, ਵਾਧੂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਚੁੱਕੀਂ ਨਹੀਂ ਫਿਰਨੀਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵੀ ਕਰੋ ਲੇਕਿਨ ਮਨ ਚਿੱਤ ਇਹ ਸਭ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਇਸ ਭਾਵ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹੋ, ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੇ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਨੇ ਰਸਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਆਪ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੋ ਕੁਛ ਤੁਸੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਓ ਵੇਖ ਲਿਆ,

ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਸਿਆ ਪਿਆਰਿਓ।

ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਸੁਣਹੁ ਜਨ ਭਾਈ ਹਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਇਕ

ਸਾਖੀ ॥ ਜਿਸੁ ਧੁਰਿ ਭਾਗੁ ਹੋਵੈ ਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ

ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਨੈ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖੀ ॥ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਥਾ ਸਰੇਸਟ

ਉਤਮ ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਸਹਜੇ ਚਾਖੀ ॥ ਤਹ ਭਾਇਆ ਪ੍ਰਗਾਸੁ

ਮਿਟਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ ਜਿਉ ਸੂਰਜ ਰੈਣਿ ਕਿਰਾਖੀ ॥

ਅਦਿਸਟ ਅਗੋਚਰੁ ਅਲਖੁ ਨਿਰੰਜਨੁ

ਸੋ ਦੇਖਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀ ॥ ਅੰਗ - ੮੭

ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਤਪਸਵੀਆਂ ਨੂੰ ਜਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਪੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਉਹਦੇ ਆਪ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੋਰ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋ ਗਏ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਾਇਆ। ਉਹ ਨਦਰ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਹੋਏਗਾ, ਉਹਦੀ ਨਦਰਿ ਹੋਏਗੀ।

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੮

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ ਜੋ ਆਪਾਂ ਬਾਤਚੀਤ ਕਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਲ ਜਾਓਗੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਧਨ ਨਾ ਕਰਿਆ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਬੰਦਗੀ ਹਰ ਵਕਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਇਹਹੋ ਅਨੰਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਹੁਣ ਆਪ ਦੇ ਕੋਲ ਨਾ ਰੱਖੋ, ਆਹ ਮੰਜੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਭਾਈ ਤੂੰ ਇੰਦਰਸੈਣ! ਸੱਚ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਦਿੱਤੀ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਆਹ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਨੇਤਰ ਤੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਧਕਾਰ 'ਚ ਫਸਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਕਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਪਪੀਹੇ ਵਾਂਗੂੰ ਪ੍ਰਿਹੁ-ਪ੍ਰਿਹੁ ਕਰਦੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ।

ਸੋ ਆਪਾਂ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ, ਰਸਤਾ ਹੈ ਇਹ, ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਇਹਦੇ 'ਚ ਰੌਲਾ-ਗੌਲਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ। ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੌਂਕ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪੋ, ਜਪਦੇ-ਜਪਦੇ ਆਪੇ ਹੀ ਰਸਤਾ ਲੱਭਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਕੀ ਦੱਸਣਾ ਹੈ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਰਸਤਾ ਆਪੇ ਹੀ ਲੱਭਣਾ ਹੈ, ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਆ, ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਸਭ ਬਚਨ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਚਨ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਭੁਲੇਖਾ ਪਵੇ, ਸ਼ੰਕਾ ਪਵੇ, ਉਥੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਈ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ ਇਹ, ਦੋ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਪ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਸਨਾ ਤੋਂ, realization (ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਤੱਕ ਇੱਕੋ ਹੀ ਯੂਨਿਟ ਹੈ ਦੋ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ, ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਕਿ ਇੱਥੋਂ ਬਦਲ ਗਈ। ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਹੀ ਚਲਦੀ ਹੈ ਇਹ ਚੀਜ਼।

ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਫਿਲਮ ਹੈ ਇਹ, ਪੂਰੀ ਫਿਲਮ ਹੈ ਇਹਨੇ ਚੱਲੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਫਿਲਮ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ 'ਚ ਸੁਭ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰੋ, ਮਾੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡੋ, ਮਾੜੀਆਂ ਤਾਂ ਛੱਡ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਚੰਗੀਆਂ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਭਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਨਾਮ ਦੀ ਰੋ ਚੱਲੇਗੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸੁਧਰ ਕੇ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਏ ਹਾਂ ਉਸਦਾ ਸਾਨੂੰ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਿਹਦਾ ਚੱਕ ਨਹੀਂ, ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ, ਬਰਨ ਨਹੀਂ, ਜਾਤ ਨਹੀਂ, ਪਾਤ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਉਹ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਏਗੀ -

ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਲੋਇਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਈਤਹਿ ਊਤਹਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੂੰਹੀ ਤੂੰਹੀ ਮੋਹਿਨਾ॥

ਅੰਗ - ੪੦੭

ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ 'ਚ ਬੋਲੋ।

ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ। ਫਿਲਮ ਨੰ. 217

(ਪੰਨਾ 6 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਮੰਡਲ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜੀਵ ਇਕੱਲਾ ਭਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਘੁਮੇਟਣੀਆਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

**ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਿਨਿ ਇਕੇਲੜੀਆਹ॥
ਤਿਨ ਦੁਖੁ ਨ ਕਬਹੂ ਉਤਰੈ ਸੇ ਜਮ ਕੈ ਵਸਿ
ਪੜੀਆਹ॥ ਪੰਨਾ - 135**

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਮੁਰਸ਼ਦੇ ਕਾਮਲ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕਰਕੇ, ਗਾਖੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਦੀ ਚਾਬੀ ਲਾ ਕੇ ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਤੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਆਦਰ ਯੋਗ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਮਹਾਨ ਸੋਭਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ।

**ਜਿਨਿ ਰਾਵਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਸੇ ਦਿਸਨਿ ਨਿਤ
ਖੜੀਆਹ॥ ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਤਿਨਾ
ਜੜੀਆਹ॥ ਨਾਨਕ ਬਾਂਛੈ ਧੁੜਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਣੀ ਦਰਿ
ਪੜੀਆਹ॥ ਮੰਘਿਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁੜਿ ਨ
ਜਨਮੜੀਆਹ॥ ਪੰਨਾ-135**

ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਛੁੱਟ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੰਘਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ ਦੀ ਵਾਂਛਾ ਕਰਨੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਦਾਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪੂੜੀ ਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਲੋਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਲੋਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੂੜੀ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ

ਨਾਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ -

**ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ
ਧੁਰਿ ਸਾਧੂ ਕੀ ਤਾਈ॥ ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਪਰੇ ਹਮਰੈ
ਵਿਚਿ ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂ ਕੀ ਧੁਰਿ ਗਵਾਈ॥ ਤੀਰਥਿ
ਅਠਸਠਿ ਮਜਨੁ ਨਾਈ॥ ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੀ ਧੁਰਿ ਪਰੀ
ਉਡਿ ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਭ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਵਾਈ॥**

ਪੰਨਾ- 1263

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਬੇ-ਮਰਯਾਦਾ ਜੀਵਨ ਜੀਵਿਆ ਹੋਇਆ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ -

**ਐਸੀ ਕਲਾ ਨ ਖੇਡੀਐ ਜਿਤੁ ਦਰਗਹ ਗਇਆ
ਹਾਰੀਐ॥ ਪੰਨਾ - 469**

ਮਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਅਚੇਤ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਿਰਥਾ ਗਵਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਰੋਂਦਾ ਹੋਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਗੁਆ ਲਿਆ -

**ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮੜਿ ਭਉਰੁ
ਸਿਧਾਇਆ॥ ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ
ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ॥ ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ
ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ॥ ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ
ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ॥
ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥ ਪੰਨਾ - 464**

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੋ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਸੁਰੱਖਿਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਤੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਲਿਆਵੋ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕਮਾਵੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ, ਇਹੋ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ। ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਮਾਓ! ਗੁਰੂ ਬਰਕਤ ਪਾਵੇਗਾ।

ਤੈ ਨਰ ਕਿਆ ਪੁਰਾਨੁ ਸੁਨਿ ਕੀਨਾ

ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੋਹਲ

ਗੁਰਮਤਿ ਫਿਲਾਸਫੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਦੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪੁੰਨ-ਕਰਮ ਅਤੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਭਾਵ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਰਚਨਾ ਰਾਮਕਲੀ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਬੀਚਾਰਦੇ ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ਗੁਰੂ ਬਾਝਹੁ ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ॥
ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ॥**

ਅੰਗ - ੯੨੦

ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰਹਾਉ ਵਾਲੇ ਪਦੇ ਦੀ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਹੈ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਅੰਗ ੧੨੫੩ ਉੱਤੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਮਨੁੱਖੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਰੀਬ-ਗੁਰਬੇ, ਦੁਖੀ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਲਈ ਦਇਆ ਵਰਗਾ ਮਹਾਨ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਅਤੇ ਸੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪਰਖ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਾਰਗ ਉੱਤੇ ਚਲਦਿਆਂ, ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਉੱਤੇ ਤਰਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਬਕ ਦਿੱਤੂ ਕਰਕੇ, ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤੇ ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰੇ। ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਚਨਾ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਸਚੁ ਤਾ ਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਸਿਖ ਸਚੀ ਲੇਇ ॥
ਦਇਆ ਜਾਣੇ ਜੀਆ ਕੀ ਕਿਛੁ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰੇਇ ॥**

ਅੰਗ - ੪੬੮

ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਤਾਂ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਭੇਦ ਦਾ ਪਰਦਾ ਰਾਗ

ਤਿਲੰਗ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਇਫਤਰਾ ਭਾਈ ਦਿਲ ਕਾ ਫਿਕਰੁ ਨ ਜਾਇ ॥
ਟੁਕੁ ਦਮੁ ਕਰਾਰੀ ਜਉ ਕਰਹੁ ਹਾਜਿਰ ਹਜੂਰਿ ਖੁਦਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੨੨੭

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਭੰਡਾਰ ਭਰਦੇ ਰਹੇ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਰਮਣ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਰਜੇ, ਤਮੇ ਅਤੇ ਸਤੋ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਅਧੀਨ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਭੁੱਖ ਅਤੇ ਕੂੜ ਕਪਟ ਵੀ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ ਵਿੱਚ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਮੁੰਨੀ ਥਕੇ ਦੇਸੰਤਰ ਭਵਿ ਥਕੇ ਭੇਖਧਾਰੀ ॥
ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਨਾਉ ਕਦੇ ਨ ਪਾਇਨਿ ਦੁਖੁ ਲਾਗਾ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ॥
ਮੂਰਖ ਅੰਧੇ ਤੈ ਗੁਣ ਸੇਵਹਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ਬਿਉਹਾਰੀ ॥
ਅੰਦਰਿ ਕਪਟੁ ਉਦਰੁ ਭਰਣ ਕੈ ਤਾਈ ਪਾਠ ਪੜਹਿ ਗਾਵਾਰੀ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੪੬

ਭੇਖੀ ਧਰਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਚੰਦਨ ਦੇ ਲੇਪ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਵੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦੂਸਰਿਆਂ ਲਈ ਕੈਂਚੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਵੀ ਠੱਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਬਗਲੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸਮਾਧੀ ਵੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਬੜਾ ਦਇਆਵਾਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ? ਜੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਵਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਭਗਤ ਬੇਣੀ ਜੀ ਰਾਗ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਵਿੱਚ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ-

**ਤਨਿ ਚੰਦਨੁ ਮਸਤਕਿ ਪਾਤੀ ॥ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਕਰ ਤਲ ਕਾਤੀ ॥
ਠਗ ਦਿਸਟਿ ਬਗਾ ਲਿਵ ਲਾਗਾ ॥**

ਦੇਖਿ ਬੈਸਨੋ ਪੁਨ ਮੁਖ ਭਾਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੧

ਅਜਿਹੇ ਭੇਖੀ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਮਨੁੱਖ ਵਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿੱਚ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਪਾਠੁ ਪੜੈ ਮੁਖਿ ਝੂਠੇ ਬੋਲੈ ਨਿਗੁਰੇ ਕੀ ਮਤਿ ਓਹੈ ॥
ਨਾਮੁ ਨ ਜਪਈ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕਿਉ ਸੋਹੈ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦੧੩

ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਕਪਟ ਤੇ ਧੋਖੇ ਦੀ ਮੈਲ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਮਾਂਜਦਾ ਧੋਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਪਾਣੀ ਚਿੜਕਣ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੀ ਹਨ। ਜੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਨਿਰੀ ਠੱਗੀ ਅਤੇ ਬੇਈਮਾਨੀ

ਹੈ ਪਰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਨਿਰੀ ਸਿਰ-ਖਪਾਈ ਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੂੰਮਾ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵੀ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਕੁਝਤਣ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਹਿੰਦੈ ਕਪਟ ਮੁਖ ਗਿਆਨੀ ॥ ਝੂਠੇ ਕਹਾ ਬਿਲੋਵਸਿ ਪਾਨੀ ॥
ਕਾਂਇਆ ਮਾਂਜਸਿ ਕਉਨ ਗੁਨਾਂ ॥ ਜਉ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਹੈ ਮਲਨਾਂ॥
ਰਹਾਉ ॥ ਲਉਕੀ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਈ ॥
ਕਉਰਾਪਨੁ ਤਉ ਨ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੬੫੬**

ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਚਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਵੀ ਜੁਬਾਨੀ ਕਰ ਲਵੇ, ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਾ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਹੋਰ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਕਰਕੇ ਨਿਰੀ ਖੁਆਰੀ ਹੀ ਸਹੇੜਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਹਿਥ ਪੰਜਵੇਂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੁਕਮ ਹੈ -

**ਚਤੁਰ ਬੇਦ ਮੁਖ ਬਚਨੀ ਉਚਰੈ ਆਗੈ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਈਐ ॥
ਬੁਝੈ ਨਾਹੀ ਏਕੁ ਸੁਧਾਖਰੁ ਓਹੁ ਸਗਲੀ ਝਾਖ ਝਖਾਈਐ ॥
ਅੰਗ - ੨੧੬**

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜੋ ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਦਾਤ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਬਹੁਮੁੱਲਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸੱਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਵੀ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਰਸੀਆ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਦੱਸ ਕੇ ਕੇਵਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਅਖਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ, ਖਪ ਖਪ ਕੇ ਆਤਮਿਕ ਮੌਤ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਣ ਸਕੀ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਤੇ ਸੁਆਦ ਸਬੰਧੀ ਕੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਸਲੋਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਕਬੀਰ ਬਾਮਨੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਗਤ ਕਾ ਭਗਤਨ ਕਾ ਗੁਰੁ ਨਾਹਿ ॥
ਅਰਭਿ ਉਰਭਿ ਕੈ ਪਚਿ ਮੂਆ ਚਾਰਉ ਬੇਦਹੁ ਮਾਹਿ ॥ ੨
ਅੰਗ - ੧੩੭੭**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਸੰਤੋਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੀਰਥ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤ ਜੋੜਨ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਦਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਵਧੀਕੀ ਸਹਾਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ

ਮਨੁੱਖ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹਨ। ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੁਕਮ ਹੈ -

**ਸਚੁ ਵਰਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਤੀਰਥੁ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਦਇਆ ਦੇਵਤਾ ਧਿਮਾ ਜਪਮਾਲੀ ਤੇ ਮਾਣਸ ਪਰਧਾਨੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੪੫**

ਧਾਰਮਿਕ ਗੁੰਥਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਜੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹਿਰਦੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਰਾ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਰਲੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਨਾਨਕ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੁਕਮ ਹੈ -

**ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਬਹੁਤੁ ਬਿਸਥਾਰਾ ॥ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਪਸਰਿਆ
ਪਾਸਾਰਾ ॥ ਮੂਰਖ ਪੜਹਿ ਸਬਦੁ ਨ ਬੁਝਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਰਲੈ
ਜਾਤਾ ਹੇ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੫੩**

ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਦਇਆ ਵਰਗਾ ਮਹਾਨ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦਾ। ਆਪੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣੀ ਹੀ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਲੱਛਣ ਹੈ। ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਤਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸੂਝੈ ਅੰਤਰਿ ਜਾਣੈ ਸਰਬ ਦਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਉ ਮਿਲੈ ਵਡਾਈ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ਸਰਬ ਜੀਆ ॥
ਅੰਗ - ੯੪੦**

ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿੱਚ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਨਵ ਛਿਆ ਖਟੁ ਬੋਲਹਿ ਮੁਖ ਆਗਰ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਇਵ ਨ
ਪਤੀਨੇ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦ ਧਿਆਵਹੁ
ਇਉ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਭੀਨੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੬੮**

ਕੇਵਲ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਸੰਖ ਵਜਾ ਕੇ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੌਖੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰਲੇ ਰੋਗਾਂ ਭਾਵ ਵਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਪਟ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦੇ ਲੱਖ ਯਤਨ ਵੀ ਕਰ ਲਈਏ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਉਸ ਸਮਰੱਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਲੁਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਰਾਗੀ ਨਾਦੀ ਬੇਦੀ ਬਹੁ ਭਾਤਿ ਕਰਿ
ਨਹੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਭੀਜੈ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥
ਜਿਨਾ ਅੰਤਰਿ ਕਪਟੁ ਵਿਕਾਰੁ ਹੈ ਤਿਨਾ ਰੋਇ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਗ - ੪੫੦**

ਜਿਹੜੇ ਅਖੌਤੀ ਧਰਮੀ ਲੋਕ ਪਾਪਾਂ ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਫਲ ਦੱਸ

ਕੇ ਆਪਣਾ ਵਿਉਪਾਰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਚੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅਸਲ ਰਾਸ ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਤਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਉਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਰਾਸ ਪੂੰਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਫਾ ਨਹੀਂ ਖੱਟ ਸਕਦਾ। ਵਾਰ ਸਾਰੰਗ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ -

**ਬੇਦੁ ਵਪਾਰੀ ਗਿਆਨੁ ਰਾਸਿ ਕਰਮੀ ਪਲੈ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਸੀ ਬਾਹਰਾ ਲਇ ਨ ਚਲਿਆ ਕੋਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੪੪

ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਨਾ ਤਾਂ ਕਾਮ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ, ਨਾ ਕ੍ਰੋਧ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਨਾ ਲੋਭ ਖਤਮ ਹੋਇਆ, ਨਾ ਹੀ ਮੂੰਹੋਂ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਛੱਡੀ, ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਅਜਾਈਂ ਹੀ ਗਵਾ ਲਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਪਾਪ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਹੀ ਮਿਲੇਗਾ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਦਇਆ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕੀਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਰਾਗ ਸਾਰੰਗ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਜੀ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ -

**ਤੈ ਨਰ ਕਿਆ ਪੁਰਾਨੁ ਸੁਨਿ ਕੀਨਾ ॥
ਅਨਪਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਉਪਜੀ ਭੂਖੈ ਦਾਨੁ ਨ ਦੀਨਾ ॥ਰਹਾਉ॥
ਕਾਮੁ ਨ ਬਿਸਰਿਓ ਕ੍ਰੋਧੁ ਨ ਬਿਸਰਿਓ ਲੋਭੁ ਨ ਛੂਟਿਓ ਦੇਵਾ ॥
ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਮੁਖ ਤੇ ਨਹੀ ਛੂਟੀ ਨਿਫਲ ਭਈ ਸਭ ਸੇਵਾ ॥ ੧ ॥
ਬਾਟ ਪਾਰਿ ਘਰੁ ਮੂਸਿ ਬਿਰਾਨੋ ਪੇਟੁ ਭਰੈ ਅਪ੍ਰਾਧੀ ॥
ਜਿਹਿ ਪਰਲੋਕੁ ਜਾਇ ਅਪਕੀਰਤਿ
ਸੋਈ ਅਬਿਦਿਆ ਸਾਧੀ ॥ ੨ ॥
ਹਿੰਸਾ ਤਉ ਮਨ ਤੇ ਨਹੀ ਛੂਟੀ ਜੀਅ ਦਇਆ ਨਹੀ ਪਾਲੀ ॥
ਪਰਮਾਨੰਦ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਕਥਾ ਪੁਨੀਤ ਨ ਚਾਲੀ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੫੩

ਰਾਮ ਰਾਇ ਹੋਹਿ ਬੈਦ ਬਨਵਾਰੀ

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਕੀਮਤੀ ਦਾਰੂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਉਣ ਲਈ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਆਤਮਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਵੈਦ ਤੇ ਹਕੀਮ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਰਖਤ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ, ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਤਮਿਕ ਸੁਖ ਦੀ ਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ, ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਹਿਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਰਾਗ ਭੈਰਉ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਲਾਜ ਮਰੈ ਜੋ ਨਾਮੁ ਨ ਲੇਵੈ ॥ ਨਾਮ ਬਿਹੁਨੁ ਸੁਖੀ ਕਿਉ ਸੇਵੈ ॥

**ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਛਾਡਿ ਪਰਮ ਗਤਿ ਚਾਹੈ ॥
ਮੂਲ ਬਿਨਾ ਸਾਖਾ ਕਤ ਆਹੈ ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੪੮

ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਪਾਵਨ ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਹ ਤੁਕ ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ ਵਿੱਚ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਸ਼ਬਦ ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਵਨ ਤੁਕ ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਰਹਾਉ ਵਾਲੇ ਪਦੇ ਦੀ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਅੰਗ ੬੫੯ ਉਪਰ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਰੀਰਕ ਮੋਹ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਸੁਖੈਨ ਢੰਗ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਭਵ-ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਤੈਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਆਤਮਿਕ ਰੋਗ ਲੱਭਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਕੀਮ ਆਪ ਹੀ ਬਣਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਦਵਾਈ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਆਤਮਿਕ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸੁਖ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਤਮਾ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਰੋਗ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਕੀਮ ਅਖਵਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਚੁੱਪ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵੈਦ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਕੀਮ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਆਤਮਿਕ ਰੋਗ ਦਾ ਹੱਲ ਰਾਗ ਮਲਾਰ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਹੀ ਭਾਵ-ਪੂਰਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਹੈ -

**ਵੈਦਾ ਵੈਦੁ ਸੁਵੈਦੁ ਤੂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਗੁ ਪਛਾਣੁ ॥
ਐਸਾ ਦਾਰੂ ਲੋੜਿ ਲਹੁ ਜਿਤੁ ਵੰਞੈ ਰੋਗਾ ਘਾਣਿ ॥
ਜਿਤੁ ਦਾਰੂ ਰੋਗੁ ਉਠਿਅਹਿ ਤਨਿ ਸੁਖੁ ਵਸੈ ਆਇ ॥
ਰੋਗੁ ਗਵਾਇਹਿ ਆਪਣਾ ਤ ਨਾਨਕ ਵੈਦੁ ਸਦਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੭੯

ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਆਤਮਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਹਕੀਮ ਸੱਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਅਜਿਹੀ ਕੀਮਤੀ ਦਵਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੌਤ ਵਰਗਾ ਭਿਆਨਕ ਦੁੱਖ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੇਂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਹੁਕਮ ਹੈ -

**ਮੇਰਾ ਬੈਦੁ ਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦਾ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਉਖਧੁ ਮੁਖਿ ਦੇਵੈ ਕਾਟੈ ਜਮ ਕੀ ਫੰਧਾ ॥**

ਅੰਗ- ੬੧੮

ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਮਰੱਥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿੱਚ ਤੀਸਰੇ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਬਹੁ ਵੈਦ ਨ ਕੋਈ ॥ ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਈ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਮਰੈ ਮੰਦਾ ਹੋਵੈ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੀ ਜੀਉ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦੧੬

ਜਿਸ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚਲੇ ਰੋਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਕਾਰ ਰੂਪੀ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹਰ ਇਕ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਪਰ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦਾ ਢੰਗ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਨਾਮ-ਰੂਪੀ ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨੀਯਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਵਰਤਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਵਿਕਾਰ ਰੂਪੀ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਪੰਜਵੇਂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ-

ਨਾਮ ਅਉਖਧੁ ਜਿਹ ਰਿਦੈ ਹਿਤਾਵੈ ॥

ਤਾਹਿ ਰੋਗੁ ਸੁਪਨੈ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥

ਹਰਿ ਅਉਖਧੁ ਸਭ ਘਟ ਹੈ ਭਾਈ ॥

ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਬਿਨੁ ਬਿਧਿ ਨ ਬਨਾਈ ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਸੰਜਮੁ ਕਰਿ ਦੀਆ ॥

ਨਾਨਕ ਤਉ ਫਿਰਿ ਦੁਖੁ ਨ ਥੀਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਡੰਗੋਰੀ ਉਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਸਾਡਾ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਜੀਵਨ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ -

ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਕੀ ਟੇਕ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਖੁੰਦਕਾਰਾ ॥

ਮੈ ਗਰੀਬ ਮੈ ਮਸਕੀਨ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ਅਧਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੭

ਅੰਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਡੰਗੋਰੀ ਨਾਲ ਟੋਹ-ਟੋਹ ਕੇ ਰਾਹ-ਖਹਿੜਾ ਲੱਭਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਇਕ ਐਸਾ ਸਹਾਰਾ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਆਸਾ ਵਿੱਚ ਸਰਬ ਸਾਂਝੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ -

ਜਿਉ ਅੰਧੁਲੈ ਹਥਿ ਟੋਹਣੀ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਮਾਰੈ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਟੇਕ ਹੈ ਨਿਸਿ ਦਉਤ ਸਵਾਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੨

ਅਸੀਂ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਤਨ ਅਤੇ ਧਨ ਵਿਚੋਂ ਸੁਖ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਧਨ ਇਕ ਦਿਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਇਹੋ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ।

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਡਿਠਾ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ਸੁਖੁ ਨ ਨਾਮੁ ਬਿਨੁ ॥

ਤਨੁ ਧਨੁ ਹੋਸੀ ਫਾਰੁ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ਜਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੨

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਅਜਿਹੀ ਕੀਮਤੀ ਦਵਾਈ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਅਜਾਮਲ, ਗਨਿਕਾ ਅਤੇ ਦਰੋਪਤੀ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਸੁਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣਿਆਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਆਪ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਔਖੀ ਘੜੀ ਉਸ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਮਰੱਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਸ ਦੀ ਲਾਜ-ਪਤ ਆਪ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਵਿੱਚ ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਡੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ -

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਈ ॥

ਜਾ ਕਉ ਸਿਮਰਿ ਅਜਾਮਲੁ ਉਧਰਿਓ

ਗਨਿਕਾ ਹੂ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪੰਚਾਲੀ ਕਉ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥

ਤਾ ਕੇ ਦੁਖੁ ਹਰਿਓ ਕਰੁਣਾ ਮੈ ਅਪਨੀ ਪੈਜ ਬਢਾਈ ॥ ੧ ॥

ਜਿਹ ਨਰ ਜਸੁ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਗਾਇਓ

ਤਾ ਕਉ ਭਇਓ ਸਹਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੮

ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਆਪ ਬਹੁਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਨਾਮ ਹੀ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਰ ਵਡਹੰਸ ਵਿੱਚ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਮਾਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਅਬਿਗਤੁ ਅਗੋਚਰੁ

ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ॥ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਮ ਸੁੰਦਰੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ

ਹਮ ਪੂਜਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਹੀ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਜੇਵਡੁ ਕੋਈ ਅਵਰੁ ਨ ਸੂਝੈ ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਅੰਤਿ

ਛੁਡਾਤਾ ॥ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦੀਆ ਗੁਰਿ ਪਰਉਪਕਾਰੀ

ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ॥ ਹੰਉ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਪੁਣੇ ਕੰਉ

ਸਦਾ ਨਾਮਸਕਾਰੀ ਜਿਤੁ ਮਿਲਿਐ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੈ ਜਾਤਾ ॥

ਅੰਗ-੫੯੨

ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੀ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹਰ ਜੀਵ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਜਿਹਾ ਬੋਝਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਅਜਿਹੀ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਲੋਚਦੇ ਹਨ। ਰਾਗ ਗੋਂਡ ਵਿੱਚ ਪੰਡਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ -

ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨੀਰਿ ਨਰਾਇਣੁ ॥

ਰਸਨਾ ਸਿਮਰਤੁ ਪਾਪੁ ਬਿਲਾਇਣੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਾਰਾਇਣੁ ਸਭ ਮਾਹਿ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਨਾਰਾਇਣੁ ਘਟਿ ਘਟਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ ਨੰ. 64 ਤੇ)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਭਾਗ - ੨ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦਾ ਨੋਟ

ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੌਰਵਸ਼ਾਲੀ, ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਯੋਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ Path of Fire and Light Volume II ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਸਾਥੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਿਤਾ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਦਾ ਤੱਤ ਸਮਝਣ ਲਈ ਭਾਗ ਦੂਸਰਾ ਅਤਿ ਅਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਗੂੜ੍ਹ ਯੋਗ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਹੈ।

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਜਿਹੜਾ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਉਸ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ, ਇਹ ਸੈਮੀਨਾਰ 1987 ਵਿੱਚ Honsdole ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸੁਆਮੀ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਇੱਕ ਡੂੰਘੀ ਫਿਲੋਸਫੀ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਹਣੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਏਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਅਭਿਆਸ ਵੀ ਯੋਗਾ ਬਾਰੇ ਦਸਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਗਲਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਇ

ਜੀਵਨ ਫਿਲੋਸਫੀ

ਸੂਰਜ, ਚੰਦਰਮਾ, ਤਾਰੇ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ, ਸਾਰਾ ਚਾਨਣ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਇੱਕ ਭਾਗ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਚਾਨਣ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਕਿਤੇ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਇਹ ਚਾਨਣ ਤੁਹਾਡਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਵੇਕ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਝ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਵੰਡਣ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ "Thou art That"

ਅੰਦਰ ਦਾ ਚਾਨਣ ਇੱਕ ਅਨੰਦਮਈ ਸਾਗਰ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰਮ, ਸੰਪੂਰਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਚਤਮ, ਅਨੰਤਤਾ, ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ ਮਹਾਨ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਹ ਲਹਿਰ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਲੋ ਹੈ ਜੀਵਨ, ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ, ਇਸ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਇੱਕ ਕਿਣਕਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਇੱਕ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅਨੰਦ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਖੇਡ ਕੇ ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਰਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਸ਼ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਵੇਦ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਇਹ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਇਹ ਮੁੜ ਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦਰਮਾ, ਤਾਰੇ ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੋਚ ਲੈਣਾ ਅਸੀਂ ਮਰਦੇ ਹਾਂ ਇੱਕ ਨਿਰਬਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹਰੇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਫੇਰ ਮਰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਜੇ ਮਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਇਹ ਫਿਲੋਸਫੀ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੈ।

ਲੋੜ ਹੈ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਜਾਣਣ ਦੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਤਮਕ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਅਧਿਆਤਮਕ ਤਕਨੀਕ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਭਿਆਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਰੱਖਣਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਅਭਿਆਸ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਫਿਲੋਸਫੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਫਿਲੋਸਫਰ ਹੋ, ਲੋੜ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਖਾਸ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚਣੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਕੋਈ ਇੱਕ ਦਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਕਨੀਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਜੋੜੀ ਦੇ ਸਕੇ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਪਰੰਪਰਾ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖਣਾ, ਬੁੱਝਣਾ, ਭਾਲਣਾ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਿਲੋਸਫੀ ਬਾਰੇ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਦਸ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ

ਹਨ, ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਲੈ ਸਕੋ।

ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਨ ਬਹੁਤ ਵਡਭਾਗੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਉਤਮ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਤਮ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋ ਐਧਰ ਓਧਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸੁਰਿਖਅੱਤ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣੀ ਸੌਖੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਸੁਰਿਖਅੱਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਨਾ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਕੀ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦਾ ਗੋਲ ਕੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉਸ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਲਈ ਰੱਦੇ ਹੋ। ਏਹੋ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ drugs ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ drugs ਈਸਾ ਜੀ ਤੋਂ ਉਚੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਕੇ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਦਸ ਸਕੇ। ਸੱਚਾ ਸੁੱਚਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕੋਲ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਆਤਮਕ ਅਧਿਆਤਮ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤਾਂ ਅਨੰਨਤਾ ਤੋਂ ਸਦੀਵੀ ਹੀ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਇਕ ਲਾਈਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਸਿਰੇ ਹਨ ਇਕ ਸਿਰਾ ਜਨਮ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਸਿਰਾ ਮੌਤ, ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀਆਂ ਖਿੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਦਿਬ ਮੰਡਲ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਹੀ ਸੀਮਾ ਲੰਘਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਸਾਡਾ ਦਿਬ ਮੰਗਲ ਦਿਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਜੰਮੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਮਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਜਨਮ ਲਈ ਕੌਣ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ? ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡੇ ਜਨਮ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਚੋਣ ਹੋ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਰਗੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਗੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਵਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਗੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ? ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ ਹੋ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੌਣ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਓਗੇ?

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦੇਣ ਲਈ ਲੋਕ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮੈਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮਜ਼ਹਬ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ

ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸ਼ਰਧਾ, ਨਿਸ਼ਠਾ ਵਲ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਲਾਉਣਾ, ਨਿਸ਼ਠਾ ਬੰਨ੍ਹਣੀ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧੀਰਜ ਬੱਝਦਾ ਹੈ, ਹੌਂਸਲਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ, ਪਰ੍ਹੇ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਧਣਗੀਆਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਮਨ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਭਰੋਸਾ, ਨਿਸ਼ਠਾ ਉਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਜੇ ਉਹ ਤਰਕ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੋਵੇ, ਤਰਕ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਕੱਠੇ-ਇਕੱਠੇ ਚਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ, ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਦੇਖੋਗੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੋਗੇ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਮੀਲਾਂ ਬੱਧੀ ਤੁਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਬੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਤੁਰ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਹੀ ਤੁਰਦੇ ਰਹੋ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗੋਲ ਤੋਂ ਮਨੋਰਥ ਤੋਂ ਅਜੇ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਹੋ।

ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਖਰੜੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੁਸਤਕ ਪੂਰੀ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ੀਨ ਨਾਲ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜਿਲਦ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਓਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੇ ਅੰਤ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਹੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਪੂਰੀ ਕਰ ਸਕੋ। ਮੇਰਾ ਮੰਤਵ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਪੁਸਤਕ ਤੇ ਗੁਆਚੇ ਕਾਰਜ ਪੂਰੇ ਕਰ ਸਕੋ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਸੌਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕੋ।

ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਨਵੀਂ ਲੈਜ਼ਰ ਲਗਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਕਾਊਂਟ ਉਹ ਪੁਰਾਣਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪਿਛਲਾ ਭੂਤਕਾਲ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਾਤਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਐਥੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਕਾਪੀ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਨਵਾਂ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਦਿਮਾਗ ਨਵਾਂ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਚੇਤਨ ਮਨ ਨਵਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲਈ ਉਹ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੀ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਜਨਮ ਹੀ ਅਣਜਾਣੇ ਤੋਂ ਅਣਦਿਸਦੇ ਤੱਕ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਦੱਸਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਸਰਿਸਤੀ (Sristi) ਜੈਨਮਾ (janma) ਤੇ ਉਤਪਤੀ (Utpatti) ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪਿੱਛੇ ਸੀ ਉਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹ ਜਿਸ

ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਅਗਿਆਨ ਸੀ, ਅਣਦੇਖਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਅਜਰ ਅਮਰ ਹੋ।

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਚੱਕਰ ਤਾਂ ਚਲਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਰੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਚਲਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ, ਮਨੁੱਖ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਚੌਰਾਸੀ ਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਜੂਨੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਹੀ ਕੁਦਰਤ ਉੱਤੇ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਉੱਤੇ ਵਿਜੈ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਠੰਢ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਪਸ਼ੂ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਹੋ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਸਮਝ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਓ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਝ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਗਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਆਪ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਆਪ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਹੋਰ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੀ ਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ ਅਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਵੀ। ਅਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਅਚੇਤ ਮਨ ਹੈ ਕੋਈ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਹ ਅਚੇਤ ਮਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਚੇਤ ਮਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਮਨ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਉਹ ਇੱਕ ਦੀਵਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਸਚਾਈ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸੇ ਤੇ ਅਣਦਿਸਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਗੁਪਤ ਤੇ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਫੇਰ ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣਾ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਲਾਚਾਰੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਲਾਇਣ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਲਾਚਾਰ ਹੋ। ਲੋੜ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੋਜਣ ਦੀ, ਜਾਣਦੀ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਏ? ਕਿਉਂ ਆਏ? ਮਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਚੌਰਾਸੀ

ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਮੁੜ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ?

ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਦੀਵਾ ਆਪ ਹੀ ਜਲਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ, ਕਿਸੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸਕੇ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਪਾਸੇ ਲਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅੱਗ ਵਰਗੀ ਇੱਛਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤੇਲ ਦਾ ਦੀਵਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬੱਤੀ ਪਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋ ਹੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਤਿੰਨੋਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਬੱਤੀ ਦਾ ਜਲਣਾ ਔਖਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਨ ਉਠਦਾ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਵੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਰੀਕਾ ਸਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਕਨੀਕ ਸਿਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ, ਕਰਮਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਹੋ। ਜੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਦੇ ਹੋ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਡੀਊਟੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਣ ਗਏ ਹੋ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਏ ਇਸੇ ਹੀ ਕਰਾਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੈ ਇਸ ਅਧੂਰੇ ਕੰਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਸੌਦੇ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਦੇਖਣਾ ਕਿੱਥੇ ਕੀ ਹੈ? ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪਿਛੋਕੜ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਣਜਾਣ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਅਭੋਲ ਹੋ। ਏਥੇ ਏਸ ਵੇਲੇ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਇੱਕ ਮੋੜ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਦੀ ਘਟਨਾ ਅੱਜ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਮਝ ਲਵੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪਿਛੋਕੜ ਤੇ ਅੱਗਾ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ ਜਾਂ ਮਾੜਾ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰੋ ਜਾਂ ਨਫਰਤ, ਜੇ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਚਲਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਡੀਊਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਚਲੋਗੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ਆਪਣੀਆਂ ਡੀਊਟੀਆਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਰਨੀਆਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ

ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਡੀਊਟੀਆਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਦੁਖੀ ਰਹੋਗੇ। ਸੰਤਾਪ ਵਿੱਚ ਰਹੋਗੇ। ਜਿਹੜਾ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਵੈਸੇ ਮਨੋਗਿਆਨਕ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਫਿਲੋਸਫੀ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਹੈ? ਏਥੋਂ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਹੈ ਕੇਵਲ ਉਹ ਹੀ ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

ਪਸ਼ੂ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਬਨਸਪਤੀ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਇੱਟਾਂ ਪੱਥਰ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਤਕਦੀਰ ਆਪ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਆਪ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ ਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ਇਹ ਹੀ ਭੇਦ ਹੈ ਇਸੇ ਹੀ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਨਿਯਮ ਹੈ -

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੪

ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਖੰਨਦਾ ਕੰਮ (Kandakam) ਉਹ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਭਾਈ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸੀ ਮੈਂ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਬਕ, ਇਕ ਅਧਿਆਇ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਵਾਰੀ ਪੜ੍ਹਾਇਆਂ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਭਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਦੇ ਉਹ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਪੌਂਟਾ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਤੇਰਾ ਦਿਮਾਗ ਵੀ ਏਸੇ ਖੜਾਂਵ ਵਰਗਾ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਇਹ ਪੜ੍ਹਾਂ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਤੇਰਾ ਦਿਮਾਗ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਖੜਾਂਵ ਦੇ ਮਾਰੀ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਉਹ ਦਾਗ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰਿਆਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ, ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ, ਸੋਭਤ ਕਰਕੇ ਭੁਗਤਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਭੁਗਤਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤ ਸੋਭਤ ਵਿੱਚ ਹੋ। ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਇਹ ਨਿਯਮ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹੋ? ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੁਸੀਂ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਇਸ ਫਿਲੋਸਫੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਏ। ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਲਿਪਤ ਹੋ ਕੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਆਸ ਦੇ, ਇਨਾਮ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰੋਗੇ, ਬਿਨਾਂ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਉਮੀਦ ਰੱਖ ਕੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਪਤੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਤਨੀ ਨੂੰ

ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਪਤਨੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਸਮਝ ਹੈ ਦੋਨੋਂ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਣਗੇ। ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੁੰਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣਾ ਘਰ ਨਰਕ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਿਆਰ ਦਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੰਤਾਪ ਦਾ ਘਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਿਯਮ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਅਸੀਂ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਦੂਸਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਇਕ ਰੂਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਇਕਰੂਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ, ਇਹ ਗੱਲ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪ ਖਤਮ ਉਸ ਦਿਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਮਾਨਵਤਾ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਦੀ ਭਾਂਤੀ ਖਿੜ ਉਠੇਗੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਲਵਾਂਗੇ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਰਹਿਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਚੰਗੇ ਲਈ, ਅੱਛਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇੱਕ ਪਰਮ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਉਸ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਹੈ।

ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਹਾਂ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਅਗਲੀ ਪੌੜੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਅਗਲੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਪੌੜੀ ਹੈ ਪੂਰਨਤਾ, ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ, ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਤੇ ਗਿਆਨ, ਬੋਧ ਗਿਆ, ਪਰੀਪੱਕਤਾ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਬੋਧ ਗਿਆਨ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਨਹੀਂ ਮਾਨਵਤਾ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਰਸ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਮ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੋ ਸਾਧਾਰਨ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਜੀਵੋ, ਖਾਓ ਨਾ, ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖੋ ਕਿ ਉਹ ਮਾਨਵਤਾ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਜਾਣ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਾਂਗਾ ਜੋ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੇਰਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ, ਜਿਸ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮੈਂ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਨਿਯਮਬੱਧ ਹੋ ਕੇ ਕਰੋਗੇ ਤੁਸੀਂ ਅਵੱਸ ਹੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰੋਗੇ।

(-----o-----)

ਪਦਮਾ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਰਾਜਭਵਨ ਚੰਬਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਟਿਆਰ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀ ਆਪਣੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਦਲੀਜ਼ਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਿਬਾਸ ਰੇਸ਼ਮੀ ਤੇ ਜ਼ਰੀ ਦਾ ਹੈ, ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੋਥੀ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਚ ਉੱਗਲ ਦੇ ਕੇ ਅੱਧੀ ਮੀਟ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਚਿਹਰਾ ਸਡੌਲ, ਰੰਗ, ਗੋਰਾ, ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ਼ੀਲ, ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਉ ਵਾਲਾ, ਡੀਲ ਲੰਮੇਰੀ ਪਤਲੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਣਤ ਵਲੋਂ ਸੁਬਕ ਤੇ ਸੁਹਲ ਹੈ। ਦਹਿਲੀਜ਼ਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕਦੀ ਬੜੀ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਖੜਾਕ ਆਇਆ। ਇਸ ਦਾ ਭੀ ਰੰਗ ਬਦਲਿਆ, ਪਲ ਮਗਰੋਂ ਦੁਲਾਰੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ਾਂ ਵੜਦੇ ਦਿੱਸੇ। ਦੁਲਾਰੀ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਿਰ ਗਲੇ ਲਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ।

ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੀ - ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅੱਜ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਬੀ ਵੱਜ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਹੀ ਦੇਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਸੀ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੜੀਆਂ ਚਿੰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਰਹੀ ਸਾਂ।

ਰਾਜਾ - ਬੇਟੀ! ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਤੇ ਕਿਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦਿਆਂ? ਸਾਡੇ ਪਹਾੜੀਏ ਰਾਜੇ ਕੁਝ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ।

ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੀ - ਕਿਉਂ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਸਾਦ ਚਾਯਾ ਨੇ?

ਰਾਜਾ - ਨਾ ਹੰਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਨਾ ਬੰਨੇ। ਨਾ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੇ ਮਰਨ ਮਗਰੋਂ ਤੁਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ ਗੱਦੀ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਇਸਨੇ ਫਸਾਦ ਪਾਯਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਸੁਲਹ ਕਰ ਲਈ ਹੈ।

ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੀ - ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਨਿੱਤ ਦੀ ਰਾਹ ਮਿਟੀ।

ਰਾਜਾ - ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁਲਹ ਨਹੀਂ, ਕਪਟ ਹੈ, ਪਦਮੰਤੀ! ਬੇਟਾ! ਕਪਟ ਅੰਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਦਮੰਤੀ - ਕੀ ਕਪਟ ਛੇੜਿਆ ਨੇ?

ਰਾਜਾ - ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ ਨੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮਗੁਰੂ ਰਾਜ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਅਨੰਦਪੁਰ ਰਾਜ ਕਰੋ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਮਾਲਕ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਸਤੂਰ ਮੂਜਬ ਆਪਣਾ ਵਕੀਲ ਆਪ ਪਾਸ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਾਡੇ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਉਸਦੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਫ ਰਹਿਣ, ਸੁਲ੍ਹਾ ਸਾਲਸੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠੀਂ ਦੇ ਰਹਿਣ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਤ੍ਰਿਆਕਲ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਤੇ ਆਪਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਬਿਸਮਝੀ ਯਾ ਉਲਟੀ ਪੁਲਟੀ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਿਆ ਨਾ ਮਿਲੇ।

ਪਦਮੰਤੀ - ਵਕੀਲ ਕਿਸਨੂੰ ਕਰਕੇ ਘੱਲਿਆਸੂ?

ਰਾਜਾ - ਉਸੇ ਪਰਮੇ ਜੂਠ ਨੂੰ।

ਪਦਮੰਤੀ - ਕਿਹੜਾ ਪਰਮਾ? ਜੀਉ!

ਰਾਜਾ - ਪੁੱਤਰ! ਉਹ ਜੂਠ ਜਿਹੜਾ ਇੱਥੇ ਬੀ ਰਹਿ

ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੰਮਾਂ ਆਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਪਦਮੰਤੀ - ਅੱਛਾ, ਮੈਂ ਸਮਝੀ, ਉਹ ਲਾਊ ਮਚਕਾਊ, ਠੀਠ,.....ਜੂਠ।

ਆਦਮੀ ਚੰਗਾ ਘੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਸੁਲ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਪੱਕੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ।

ਰਾਜਾ - ਜੇ ਨੀਤ ਸੁਲਹ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਆਦਮੀ ਘੱਲਦਾ ਨਾ, ਨੀਤ ਤਾਂ ਸੀ ਖੋਟੀ।

ਪਦਮੰਤੀ - ਖੋਟ ਨੂੰ ਖੋਟਾ ਹੀ ਫਲ ਲੱਗੂ।

ਰਾਜਾ - ਪਤ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਦਮੰਤੀ - ਕੀਕੂੰ, ਜੀਉ ਪਿਤਾ ਜੀ ਕੀਕੂੰ?

ਰਾਜਾ - ਪਰਮੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸਫਾਈ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਐਸਾ ਸੂਹੀਆਂਪਣੇ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਤਾਜੀ ਘੋੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤਬੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕਰਵਾਕੇ ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ ਪਾਸ ਪੁਚਾ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਵੇਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬੀ ਭੰਨਵਾਇਆ ਹੈ।

ਪਦਮੰਤੀ (ਨੱਕ ਵੱਟ ਕੇ) - ਇਹ ਰਾਜਾ ਦੇ ਕਰਮ ਹਨ! ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਗਰਕੇ? ਪਰ ਰਾਜੇ ਕੀ ਕਰਨ? ਸਲਾਹੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜ ਡੋਬੇ। ਜੇਹੇ ਮੁਸ਼ੀਰ (ਸਲਾਹਕਾਰ) ਤੇਰੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਕਰਮ। ਲੜਨਾ, ਮਰਨਾ, ਮਾਰਨਾ, ਰਾਜਨੀਤੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਕਰਮ ਹੋਏ, ਪਰ ਚੋਰੀ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੋਭਦੀ ਹੈ?

ਰਾਜਾ - ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਸੁਣਕੇ ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਮ ਡੋਬਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤੀ ਕਲੰਕਤ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਪਦਮੰਤੀ - ਕੁਛ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ।.....ਪਰ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਜ ਰਿਖੀ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਕਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਦਸ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਏਹੀ ਹਨ। ਅਵਤਾਰ ਤਾਂ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮੇ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਕਿਵੇਂ ਖਾ ਗਏ?

ਰਾਜਾ - ਮੈਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਤਾਂ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਜੰਗਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਮ ਵਤੀਰਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਚੌੜੇ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਠੱਗੇ ਤਾਂ ਠੱਗੀ ਤਾੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫੇਰ ਠਗੀਂਦੇ ਹਨ। ਅਗਲਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਠੱਗ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਠੱਗੀ ਕੇ, ਪਰ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਅਨਭੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਫੀ ਦੇ ਘਰ ਵੱਸਦੇ ਹਨ।

ਪਦਮੰਤੀ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਭਦਾ।

ਰਾਜਾ - ਸਗੋਂ....ਭਲਾ, ਨਾਲੇ ਬੇਟਾ! ਉਹ ਰਾਜੇ ਨਹੀਂ ਨਾ, ਉਹ ਧਰਮ ਦੇ ਆਗੂ ਹੋਏ। ਕ੍ਰੋੜ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਆਦਮੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਵਤਾਰ, ਰਾਜਾ, ਜੋਧਾ, ਨੀਤੀਵੇਤਾ, ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਹੋਏ ਨਾ।

ਪਦਮਾ - ਅੱਜ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਫਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?

ਰਾਜਾ - ਬੇਟਾ, ਲੜਾਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਸੱਚ ਸੱਚ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੰਗ ਕਰਨੇ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਗਲਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਵਿਤ ਲੜਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕਿਵੇਂ ਠੀਕ ਹੈ?

ਰਾਜਾ - ਪੁੱਤਰੀ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ੁਲਮ ਦੂਰ ਹੋਵੇ।

ਪਦਮਾ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀਹ?

ਰਾਜਾ - ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ ਆਪਣੇ ਦੀਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਨੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਲਿਖ ਕੇ, ਫੇਰ ਜ਼ਬਾਨੀ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਧੱਕਾ ਨਾ ਵਰਤੋ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਯਤਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਪਰਜਾ ਮਿਲਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਈਏ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰ ਦੇਈਏ।

ਪਦਮਾ (ਅਚਰਜ ਹੋ ਕੇ) ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਉਤਮ ਖਿਆਲ ਹੈ। ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨਾਲ ਤਾਂ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

ਰਾਜਾ - ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਵੈਰ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਕੇਵਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਨਾ ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਲ ਹੈ, ਨਾ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਦਾ ਸਾਹਸ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਬਰਬਾਦ ਕਰਾ ਲੈਣੇ ਹਨ ਤੇ ਬਣਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਧੁਰੰਦਰ ਹੋਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੋ ਯਾ ਖਬਰੇ ਮਾਣ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ - ਚਿੜੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਬਾਜ ਤੁੜਾਵਾਂਗੇ।

ਪਦਮਾ - ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵੈਰ ਛੱਡ ਦੇਣ ਤੇ ਮਦਦ ਬੀ ਨਾ ਦੇਣ, ਉਹ ਜੋ ਚੰਗਾ ਸਮਝਣ ਕਰੀ ਜਾਣ। ਇਹ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਭਲਾ ਸੋਚਣ ਵਾਲੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਧੁੰਧਾਂ ਖਲੋਰਦੇ ਹਨ?

ਰਾਜਾ - ਇਹੋ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੈ ਨਾ ਲੜਨ ਭਿੜਨਦੀ ਉੱਪਰੋਂ ਉੱਪਰੋਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤੋਂ ਉਸਕਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ (ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ) ਕਿ ਵਾਂਸ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਰਗੜਾਂ ਖਾਣ, ਤੇ ਸਾਡੇ ਭਰਾ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ, ਪਏ ਐਵੇਂ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਕਰਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾ ਕੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਤੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਜੋਧੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਿਰ ਤਲੀ ਤੇ ਧਰਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਖੇਲੂ ਨਹੀਂ।

ਪਦਮਾ - ਫੇਰ ਬੀਬੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਜਦ ਸਮਝ ਗਏ

ਹੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੰਤਵ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਨਾ ਲੜਨਾ।

ਰਾਜਾ - ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਬੰਨ੍ਹਣਗੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਇਕ ਧਰਮ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ - ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਹਨ ਅਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਵੈਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਲੜਸੋ ਕਿਉਂ ਨਾ?

ਰਾਜਾ - ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲੜਨ ਲੱਗਾ, ਪਰ ਜੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅੰਗੂਠਾ ਗਲ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਬੁੱਤ ਬਣ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਇਆ ਕਰਾਂਗਾ।

ਪਦਮਾ - ਇਹ ਵੀ ਕਿਉਂ? ਪਿਤਾ ਜੀਉ! ਜੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਜਾਣਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਉਂ?

ਰਾਜਾ - ਠੀਕ ਹੈ ਬੇਟਾ! ਮੇਰੀ ਪੰਡਿਤਾ ਪੁੱਤਰੀ! ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸੱਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ! ਮੈਂ ਬੜਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਤਲਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾ ਚਮਕੇ।

ਪਦਮਾ - ਸੱਚੀਂ ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਾਲੇ ਤੁਸਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ ਨੇ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰ ਲਈ ਹੈ।

ਰਾਜਾ - ਸੁਲ੍ਹਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੱਸੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਦਿਖਾਵਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਦਿਖਾਵਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਸਭ ਨਾਲ ਸੁਲ੍ਹਾ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਗ੍ਰਿਹ ਕਿਸੇ ਮਤਲਬ ਲਈ ਤੁਰਕੇ ਆਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਪਰਮਾ ਸ਼ਤਾਨੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਰ ਰਿਹਾ ਕੀ, ਕਰ ਲਿਆ ਸੂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਵਾਲਸਰ ਆਉਣਗੇ, ਇਧਰੋਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਜਾਣਗੇ, ਸੁੱਤੇ ਇਕੱਠ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਪਰਸਪਰ ਮੇਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਣ ਜਾਏਗਾ।

ਪਦਮਾ (ਅਸਚਰਜ ਹੋ ਕੇ) - ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੀਰਥ ਪਰ ਆਉਣਗੇ? ਉਹ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਫੋਕੀ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ?

ਰਾਜਾ - ਪਰਮਾ ਜੂ ਉੱਥੇ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਮਨਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਵਾਲਸਰ ਪੱਥਰ ਪਾਣੀ ਪੁਰ ਤਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਦਸ ਕੇ ਪਰਮੇ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਉਤਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਿ ਮਾਰਗ ਲਾਉਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਦੱਸ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਕੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਮੇ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ?

ਰਾਜਾ - ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਾਂ, ਪਰ ਜੇ ਕੁਛ ਮੈਂ ਡਿੱਠਾ
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 62 ਤੇ)

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੰਘ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)

ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803

ਮਿਠਿਆਈਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ - ਗੁੜ

ਗੁੜ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਵਿਟਾਮਿਨ ਤੇ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਪਦਾਰਥ ਹਨ ਇਹ ਸਿਹਤ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮਾਨ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਘਿਉ ਤੇਲ ਤੋਂ ਗੁੜ ਅੱਛੀ ਮਿਠਿਆਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਗਨ ਸਮਝ ਕੇ ਮਿਠਿਆਈ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁੜ ਦੀ ਭੇਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ੀ ਮੌਕੇ ਗੁੜ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਜਾਂ ਪਾਠਾਂ ਜੀ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹਨ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਗੁੜ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁੜ ਸਾਡੇ ਭੋਜਨ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੈ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਚੀਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁੜ ਪਾ ਕੇ ਚਾਹ ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ਗੁੜ ਦਾ ਹਲੂਆ (ਪ੍ਰਸਾਦ) ਵੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗੁੜ ਅਤੇ ਭੁੱਜੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਾਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਦਾਲ ਦੇ ਲੱਛੂ ਗੁੜ ਦੀਆਂ ਰਿਓੜੀਆਂ, ਗੁੜ ਦੀ ਗੱਚਕ, ਗੁੜ ਦਾ ਪਤੀਸਾ, ਗੁੜ ਦੀਆਂ ਖਿੱਲਾਂ, ਗੁੜ ਦੇ ਸ਼ੱਕਰਪਾਰੇ, ਗੁੜ ਦੀਆਂ ਪਕੌੜੀਆਂ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਗਿਣਾਈਏ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕਰ ਵਿੱਚ ਘਿਉ ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਖੱਟ ਰਸ (੬ ਰਸ) ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਿੱਠੇ ਰਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁੜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮਿੱਠੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਮਿੱਠਾ ਰਸ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕਿਤਨੀ ਤਾਕਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਿੱਠੇ ਰਸ ਦੀਆਂ ਆਸ਼ਕ ਮੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤਨੀ ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੀੜੀ ਕਿਤਨੀ ਛੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਭਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੀੜੀ ਮਿੱਠੇ ਦੀ ਆਸ਼ਕ ਹੈ ਬਲ੍ਹਦਾਂ ਨੂੰ ਗੁੜ ਖੁਆ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਾਪੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁੜ ਅਤੇ ਜੀਰਾ ਜਾਂ ਜਵੈਣ ਆਦਿ ਪਾ ਕੇ ਛੁਹਾਣੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਪੇ ਵਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਵਰਦਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਿੱਠਾ ਰਸ

ਤਾਕਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ - ਅਤੀ ਸਰਬੱਤ, ਵਿਬਰਯੋਤ, ਜੇਕਰ ਮਧੂ (ਸ਼ਹਿਦ) ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਗੁੜ ਨਾਲ ਦਵਾਈ ਲੈਣ ਦਾ ਵਿਦਾਨ ਹੈ ਆਯੁਰਵੇਦ ਆਚਾਰੀਯ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁੜ ਨਾਲ ਰਕਤ (ਖੂਨ) ਮਾਸ, ਮੈਦਾ (ਚਰਬੀ) ਅਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਗੁੜ ਨੂੰ ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿੱਚ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਭੁੱਖ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਟਿਕ (ਤਾਕਤਵਰ) ਕਿਹਾ ਹੈ ਗੁੜ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬੈਲੇਂਸ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਗੁੜ ਵਾਤ ਅਤੇ ਪਿੱਤ ਨੂੰ ਸਮ (ਬਰਾਬਰ) ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਰਕਤ ਵੀਰਯ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦਾ ਥਕੇਵਾਂ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਈ ਹੈ, ਆਯੁਰਵੇਦ ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ਵਰਿਸ਼ਟ ਵਿੱਚ ਅਲਕੋਹਲ ਗੁੜ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੁੜ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਘੁਲ ਕੇ ਪਾਚਕ ਰਸ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੱਝਾਂ ਧਾਤੂ (ਹੱਡੀ) ਵਿੱਚ ਰਕਤ ਕਣ (ਖੂਨ ਦੇ ਲਾਲ ਕਣ) ਬਣਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੱਝਾਂ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਰ (ਵੀਰਯ) ਬਣਦਾ ਹੈ ਗੁੜ ਖਾਣ ਨਾਲ ਜੇਕਰ ਅੰਤੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀੜੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੱਝਾਂ ਧਾਤੂ ਵਿੱਚ ਲਾਲ ਕਣ, ਵੀਰਯ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਰਾਣੂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਦੋ ਚਾਰ ਸਾਲ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁੜ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਧੀਆ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਐਲੋਪੈਥੀ ਨੂੰ ਗੁਲੂਕੋਸ਼ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁੜ ਤੋਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਗੁੜ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁਲੂਕੋਸ਼ ਦਾ ਬਣਾਉਣਾ ਇਤਨਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਐਲੋਪੈਥੀ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਗੁੜ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੀਰਿਟ ਵੀ ਤੇ ਸਰਾਬ ਵੀ ਗੁੜ ਤੋਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਰਕੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਪਿਸ਼ਾਬ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤੇ ਛੋਟੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਗੁੜ ਸੌ ਗ੍ਰਾਮ, ਕਾਲੇ ਤਿਲ ਸੌ ਗ੍ਰਾਮ, ਖਸਖਸ 50 ਗ੍ਰਾਮ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੇ ਰੱਖੋ ਇਹ ਚਮਚਾ-ਚਮਚਾ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਖਾਣ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(---o---)

(ਪੰਨਾ 61 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਤੇ ਸੁਣਿਆਂ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਸਗੋਂ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਬੇਲੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਪਰਮੇ ਦੀ ਚਾਲ ਦੱਸ ਦਿਤੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਵਾਕ ਜੋ ਉਸਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਜੋ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਭਰੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਹਰੇਗਾ।

ਸੇਵਕ ਤੋਂ ਕਾਰਜ ਸਰੇਗਾ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇਖੀ ਮਰੇਗਾ। ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉੱਤਰ ਬੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ -

ਘੋੜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ। ਜੋ ਹੋਵੇਗੀ ਸੋ ਜਰ।

ਰਖੇਗਾ ਗੁਰੂ ਆਪਣਾ ਘਰ।

ਪਦਮਾ - ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਆਉਣਗੇ।

ਰਾਜਾ - ਠੀਕ ਹੈ ਬੇਟਾ! ਤੁਸਾਂ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਉਣਗੇ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਆਉਣਗੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ, ਧੌਖੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਖਾਣਗੇ। ਮਿਲਣਗੇ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਲਣਗੇ, ਆਤਮਦਾਨ ਕਰਨਗੇ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਮੱਤਾਂ ਬੀ ਦੇਣਗੇ।

ਪਦਮਾ - ਫੇਰ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਹੀਂ

ਤਾਂ ਭਲੇ ਤੇ ਉਪਕਾਰੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਮੰਨਦੇ ਹੋ!

ਰਾਜਾ - ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਕੀ ਰਵਾਲਸਰ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਆਉਣਗੇ?

ਰਾਜਾ - ਸਾਰੇ।

ਪਦਮਾ - ਆਪ ਬੀ ਚੱਲੋਗੇ?

ਰਾਜਾ - ਜ਼ਰੂਰ।

ਪਦਮਾ - ਮੈਨੂੰ ਬੀ ਲੈ ਚੱਲੋਗੇ?

ਰਾਜਾ - ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਪਰ ਤੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਬਹੁਤ ਹੈਂ, ਉਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਾਰੇ ਪੰਡਿਤ ਸੁਣੀਓ ਹਨ, ਕਿਤੇ ਸਿੱਖੀ ਨਾ ਧਾਰਆਵੀਂ।

ਪਦਮਾ - ਮੈਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ, ਅਗਯ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਕਿ ਸੱਤਯ ਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਾਸਤਕ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਬੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਬੁੱਢੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸਭ ਵਾਕਯ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਛ ਭੀ ਕਿਤੇ ਚੰਗਾ ਭਾਸਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਖੋਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉੱਚ ਵਾਕਯ ਰਚਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਯਥਾਰਥ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਸੋ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਸਿਖਾਈ ਹੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਫਸੌਤੀ ਖਾਵਾਂ, ਪਰ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਮੈਂ ਆਪੂੰ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਜੇ। ਸੋ ਇਹ ਲਾਲਸਾ ਬੜੀ ਹੈ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੱਲਾਂ ਅਚਰਜ ਤੋਂ ਅਚਰਜ ਸੁਣੀਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰ, ਹਿੰਦੂ ਪੰਡਤ ਤੇ ਆਚਾਰਯ, ਕਵੀ ਤੇ ਸ਼ਾਇਰ, ਸਭ ਆਪਦੇ ਮਗਰ ਭੌਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਉਮਾਹ ਹੈਰਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਫਾਰਸੀ ਅਰਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਟੀਕੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ,

ਪੰਡਤ ਕਵੀ ਤੇ ਆਲਮਾ ਦੀ ਸਭਾ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਧੁਰੰਧਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆ ਧੁਰੰਧਰ ਬੀ ਹੈਨ। ਇਸ ਧਰਮ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਫੇਰਸਲਤਨਤ ਮੁਗਲੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਹੈਨ ਫਕੀਰ - ਅਕਾਸ਼ੀ ਬਿਰਤ, ਆਈ ਚਲਾਈ। ਉਹ ਦਿਮਾਗ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਬਲ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜਯਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਠਾਹਠਾਹ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਆਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ, ਉਪਕਾਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਵਲੋਂ ਆਪ ਵਿਚਾਰ ਲਓ, ਜੇ ਕੁਛ ਡਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

ਰਾਜਾ - ਨਹੀਂ, ਡਰ ਕਾਹਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਰਮ ਧੁਰੰਧਰ ਹਨ। ਇਤਨੇ ਜੰਗ ਆਪ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ ਕਦੇ ਧਰਮ ਤੇ ਧਰਮ ਜੰਨਯ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਬੇਟਾ! ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਪਦਮਾ - ਪਿਤਾ ਜੀ! ਅੱਜ ਸਿਰ ਪੀੜ ਫੇਰ ਹੋ ਗਈ ਨੇ ਤੇ ਵੈਦ ਜੀ ਨੇ ਕੈਆਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੋਈ ਔਸ਼ਧੀ ਪਿਲਾ ਕੇ ਸੁਆ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਰਾਜਾ - ਅੱਛਾ ਬੇਟਾ! ਭੋਜਨ ਆਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਬੀ ਭੁੱਖੇ ਬੈਠੇ ਹੋ!

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਜਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਗਏ, ਤੇ ਪਦਮਾ ਜੀ ਲਾਂਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਚਲੇ ਗਏ।

(-----O-----)

Subscription form

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. MISSION CH. TRUST" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

with in India

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		
1 Year	Rs. 200/280	Rs. 450/530	Annual Membership	2500/-
3 year	Rs. 500/580	Rs. 1250/1330	Life Membership	25000/-
5 Year	Rs. 700/780	Rs. 2450/2530		
life	Rs.2000/2080			

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

POSTAL ADDRESS: ATAM MARG

ਦਸਖਤ.....

Gurdwara Ratwara Sahib, P.o. Mullanpur Garibdas, Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਤੇ ਨਰਕਿ ਨ ਜਾਹਿ ॥
 ਨਾਰਾਇਣ ਸੇਵਿ ਸਗਲ ਫਲ ਪਾਹਿ ॥ ੧ ॥
 ਨਾਰਾਇਣ ਮਨ ਮਾਹਿ ਅਧਾਰ ॥
 ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਹਿਥ ਸੰਸਾਰ ॥
 ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਤ ਜਮੁ ਭਾਗਿ ਪਲਾਇਣ ॥
 ਨਾਰਾਇਣ ਦੰਤ ਭਾਨੇ ਡਾਇਣ ॥

ਅੰਗ - ੮੬੮

ਇਸ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੇ ਆਪ ਸਾਡਾ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਹਕੀਮ ਬਣੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਹੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਬੁਢਾਪਾ ਵੀ ਇਕ ਐਸਾ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ। ਇਸ ਸਰੀਰਕ ਮੋਹ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਸਰਬ ਉੱਤਮ ਇਲਾਜ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ-ਰੂਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਾਵ ਨਾਮ-ਰੂਪੀ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਮੋਹ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਕਦੋਂ ਤਕ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਾਉਣ ਵਾਂਗ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਟਾਕੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਾ ਰਹੇਗਾ? ਸਰੀਰਕ ਮੋਹ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਣ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ ਵਿੱਚ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ -

ਨੈਨਹੁ ਨੀਰੁ ਬਹੈ ਤਨੁ ਖੀਨਾ ਭਏ ਕੇਸ ਦੁਧ ਵਾਨੀ ॥
 ਰੂਪਾ ਕੰਠੁ ਸਬਦੁ ਨਹੀ ਉਚਰੈ
 ਅਬ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਪਰਾਨੀ ॥ ੧ ॥
 ਰਾਮ ਰਾਇ ਹੋਹਿ ਬੈਦ ਬਨਵਾਰੀ ॥
 ਅਪਨੇ ਸੰਤਹ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਮਾਥੇ ਪੀਰ ਸਰੀਰਿ ਜਲਨਿ ਹੈ ਕਰਕ ਕਰੇਜੇ ਮਾਰੀ ॥

ਐਸੀ ਬੇਦਨ ਉਪਜਿ ਖਰੀ ਭਈ ਵਾ ਕਾ ਅਉਖਧੁ ਨਾਹੀ ॥ ੨ ॥
 ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਜਲੁ ਨਿਰਮਲੁ
 ਇਹੁ ਅਉਖਧੁ ਜਗਿ ਸਾਰਾ ॥
 ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਕਹੈ ਜਨੁ ਭੀਖਨੁ ਪਾਵਉ ਮੋਖ ਦੁਆਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੯

(-----o-----)

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਦ - 15 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ (ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 27 ਨਵੰਬਰ, ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ)

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ - ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਸੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਮਿਤੀ 28 ਨਵੰਬਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 11.30 ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣਗੇ। ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-	150/-
2. ਕਿਵ ਕੁਝੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-	70/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-	270/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੧	30/-	35/-	80/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -੨	60/-	65/-	80/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - ੩	100/-	100/-	110/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-	
8. ਚਉਥੇ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੇ	55/-	60/-	70/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੇ ਚਾਉ	40/-	40/-	
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	80/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-	
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-	20/-
1੬. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-	
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		
20. ਪਵਿਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਿਹਲਾਦ	10/-	10/-	

22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	5/-
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-		
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-	
25. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-	
26. ਅਥਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-	
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-	
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-	
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-		
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-		
32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....I	100/-		
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-		
34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-		
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-		
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-		
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-		
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-		200/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-		
41. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-		
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-		
43. 'ਯੋਗ ਉਪਰ ਲੋਕਚਰ'	30/-		
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-		
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-		
46. ਮਾਯਾ ਚੋਣ	60/-		
47. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-		

Guru Amardas - Abode of Bliss

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(English Translation of "Guru Amar Das Parsiye" in series.)

By mere talking can one neither render service, nor become a disciple. Until man effaces himself, he cannot become a disciple—

'Only he who is contented, and firm in faith and is ready to sacrifice himself annuls delusion and fear.' (Bhai Gurdas Ji, Var 3/18)
ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ 3/18

He should be contented and firm in faith and thereby he should put an end to his delusion and misconception.

'Like a boughten slave he should always engage himself in his Master's service.' (Bhai Gurdas Ji, Var 3/18)
ਗੋਲਾ ਮੁਲ ਖਰੀਦੁ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ 3/18

Holy Congregation! agree to become a slave. Only then does one find entry to Sikhism, otherwise not.

Once there was a king named Ibrahim. In those days, it was a common practice to keep slaves. People were taken as captives and sold as slaves. This king kept a slave. When he saw the slave, he felt that he belonged to a good family. If it were so, he planned to give him some concessions. He called him and said, "O slave! what is your name? What are your food habits and tastes? What do you wish to have for food? Thirdly, what kind of clothes do you wish to wear? Fourthly, tell me—at what time

do you wish to get up and at what time to sleep?"

He said, "O king! when I was a free man, I had a name. At that time, I ate what I liked; I woke up and went to sleep of my own free will. I wore what I liked. Now I am a slave. A slave has no rights. There is no law in the world which can safeguard a slave. He is at the mercy of his master."

When, in the beginning, slaves were captured and taken to America, they were given very harsh punishments. If any slave made a slight mistake, he was thrown into boiling water. They were tied to stakes like animals. They ate whatever little was given to them.

So he said to the king, "Sir! now, when I have become a slave, I have no right left with me. You may give me whatever name you like; I will respond to it. As regards food, I will eat whatever you give me. When you tell me to go to sleep, I will sleep, and when you call me, I will get up. I shall wear the dress which is pleasing to your eyes.

So—

'Like a boughten slave he should always engage himself in his master's service.' (Bhai Gurdas Ji, Var 3/18)
ਗੋਲਾ ਮੁਲ ਖਰੀਦੁ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ 3/18

Until man imbibes this attitude and calls himself a slave, he cannot be in

harmony with the Guru. When this humility comes and one feels—'True sovereign! I belong to you. I have surrendered my all unto you and have retained nothing with myself, when we render service with this attitude of mind, then our service bears fruit. A selfless servant or slave finds a place in God's Court—

*Refrain: In the Divine court is found a place
When we render service in the world.*

ਧਾਰਨਾ - ਦਰਗਹ ਮਿਲਦੈ ਥਾਉਂ,
ਜੇ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ -2,2.
ਜੇ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ -2,2.
ਦਰਗਹ ਮਿਲਦੈ ਥਾਉਂ..... -2.

*'By devotion and service in this world, shall
ye get a place at the Divine Portal.
Then, says Nanak, in joy may you gambol.'*
P.26

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ॥
ਕਰੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ॥ ਅੰਗ - 26

But that service is to be rendered by effacing ego within.

*'Dedicating his soul and body, he places them
before the Lord, and roots out ego from within
himself.*

*Blest and acceptable is the pious person who
never suffers defeat.*

*If mortal becomes recipient of His grace, then
does he obtain the Lord.*

Without His grace, can He not be obtained.'
P.28-29

ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਉਪੇ ਆਗੈ ਧਰੇ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ॥
ਧਨੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ਹੈ
ਜਿ ਕਦੇ ਨ ਆਵੈ ਹਰਿ॥
ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ
ਵਿਣੁ ਕਰਮੈ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ॥ ਅੰਗ - 29

Until ego is effaced from within the self, until mind and body are dedicated to the Guru, his service does not get God's acceptance and approval. So, in this way

was Baba Amar Dass Ji rendering service in the Guru's abode. Years passed but he got no clothes; he got only a two yard long piece of cloth. This he tied on his head. Year after year passed in this manner. He secured the cloth on his head with strings. His body got weaker and weaker. His clothes became torn; his feet became sore. But his longing for service kept increasing day by day.

He was unconcerned whether the Guru called him or not. Twelve years passed in this manner in rendering service. Service is of two kinds. One is—

*'He, who performs service without desire for
reward, attains to the Lord.'* P.286
ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ॥
ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ॥ ਅੰਗ - 286

Another service is rendered with a desire for recompense. By rendering such service is obtained the reward asked for and desired.

*Refrain: You can see by rendering devotional
service,*

It will always bear fruit.

ਧਾਰਨਾ - ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੇਖ ਲਓ,
ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਮਿਲਦੈ ਮੇਵਾ -2, 2.
ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਮਿਲਦੈ ਮੇਵਾ -2, 2.
ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੇਖ ਲਓ,..... -2.

*'By once assisting a Gursikh to bathe
accrues the merit of undertaking five holy
pilgrimages to the Ganga and five to
Paryag.*

*By lovingly offering water to a Gursikh is
received the merit of making a pilgrimage to
kurukshetra, and by feeding him accrues the
fruit of performing an Ashwamedh yagya.
By teaching a Guru's hymn to a Sikh is
obtained the merit of building and donating
seven temples of gold.'*

(Kabit No.673, Bhai Gurdas Ji)

ਪੰਚ ਬਾਰ ਗੰਗ ਜਾਇ, ਬਾਰ ਪੰਚ ਪ੍ਰਾਗ ਨਾਇ,

ਤੈਸਾ ਪੁੰਨ ਏਕ ਗੁਰਸਿਖ ਕਉ ਨਵਾਏ ਕਾ।
 ਸਿਖ ਕਉ ਪਿਆਇ ਪਾਨੀ, ਭਾਉ ਕਰਿ ਕੁਰਖੈਤ,
 ਅਸੁਮੇਧ ਜਗ ਫਲ ਸਿਖ ਕਉ ਜਿਵਾਏ ਕਾ।
 ਜੈਸੇ ਸਤ ਮੰਦਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਉਸਾਰ ਦੀਨੇ,
 ਤੈਸਾ ਪੁੰਨ ਸਿਖ ਕਉ ਇਕ ਸਬਦ ਸਿਖਾਏ ਕਾ।

ਕਬਿੱਤ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

Bhai Gurdas Ji describes the merit of doing virtuous and meritorious deeds--

'Five times going to the Ganga and five times bathing at Paryag...' (Kabit No.673, Bhai Gurdas Ji)

ਪੰਚ ਬਾਰ ਗੰਗ ਜਾਇ, ਬਾਰ ਪੰਚ ਪਾਗ ਨਾਇ,.....॥

ਕਬਿੱਤ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

So much merit or fruit is obtained by inviting a Gursikh to one's house and serving food to him.

'By lovingly offering water to a Gursikh is obtained the merit of making a pilgrimage to Kurukshetra...'

(Kabit No.673, Bhai Gurdas Ji)

ਸਿਖ ਕਉ ਪਿਲਾਇ ਪਾਨੀ,

ਭਾਉ ਕਰਿ ਕੁਰਖੈਤ.....॥ ਕਬਿੱਤ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

If you ask a Gursikh and serve water to him with love, you will obtain the fruit of having made a pilgrimage to Kurukshetra.

'By teaching a Guru's hymn to a Sikh is obtained the merit of building and donating seven temples of gold.' (Kabit No.673, Bhai Gurdas Ji)

ਜੈਸੇ ਸਤ ਮੰਦਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਉਸਾਰ ਦੀਨੇ,

ਤੈਸਾ ਪੁੰਨ ਸਿਖ ਕਉ ਇਕ ਸਬਦ ਸਿਖਾਏ ਕਾ।

ਕਬਿੱਤ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

If man teaches just one 'shabad' (hymn) of Guru Sahib to a Sikh and makes him memorize it, he will obtain the fruit of having constructed seven temples of gold. If he gently presses a Gursikh's legs and sends him to sleep, he will obtain the fruit of having visited a holy man twenty times to have his glimpse and pay obeisance to

him. This used to be the practice in former times because devotees went on foot for making holy visits and pilgrimages. People used to serve Gursikhs, so much so even the Gurus served them.

Once Sovereign Fifth Guru Sahib (Guru Arjan Dev ji Maharaj) was staying at Amritsar. A group of devotees was coming from afar to pay obeisance to him. When they stopped at Lahore to spend the night, all of them had an idea—"Let us set out early in the morning and attend tomorrow's morning holy congregation after having a glimpse of Guru Maharaj." The group included children, women and old persons also. It was a distance of 35 miles (about 56 kms). So, they walked very fast. When they reached near Pipli Sahib, night fell. The devotees were tired. They were obliged to walk slowly. The ladies lagged behind, and the Jathedar (leader of the group) had to wait for them. Similarly, old persons were also exhausted and they too lagged behind. They sat down as they could not walk any further. They thought, "What should be done? The night is advancing and Darbar Sahib, Amritsar is still quite far away. Besides, we have not eaten anything since morning. We have been walking ever since then after taking morning meal. At noon, we have not rested anywhere." Here at Amritsar, Guru Sahib said to his wife, "Bake a basket full of loaves and cook a cauldron of pulses. Don't tell anybody about it. Do it quietly." So, as soon as it became dark, Guru Sahib picked up the basket of loaves and on his wife's head he placed the cauldron of pulses. They carried hand-fans too and set out for Pipli Sahib and before the group of

devotees reached there, they were there to receive them. When the devotees came there, Guru Sahib said, "Welcome holy company! food is ready, come after washing your face, hands and feet and partake of it."

Guru Sahib himself started drawing water from the well with a bucket. While Guru Sahib poured water, his wife washed the devotees' feet. The devotees were very happy that noble Gursikhs had come to serve them food. After serving food to the devotees, Guru Sahib said, "Now tell us— what is your pleasure." The two started waving fans over them. They said, "O Gursikhs! it is only after taking food that we are now feeling a little well and wish to reach Darbar Sahib immediately." So the devotees set out for Sri Darbar Sahib. They marched singing hymns of Guru's love and devotion. Guru Sahib and his wife kept running about sometimes on one side, and sometimes on the other, waving fans over them. When they reached Darbar Sahib, they took them on one side in the '*parkarma*' (circumambulatory path), and said, "Well Gursikhs! rest here for sometime. Soon it will be the ambrosial hour of the morning. So you should have a brief nap, while we wave fans over you." The devotees said, "O Gursikh! you are doing great service to us. Ever since meeting us, you have been serving us; blessed is your birth." So at that time, the devotees rested there while Guru Sahib and his wife waved fans over them. They pressed the legs and backs of those, who could not sleep because of tiredness. An old man was not getting sleep and kept changing side. Guru Sahib pressed his legs

and back.

He said repeatedly, "O Gursikh! you have not taken any rest so far, you should also rest for a while. Tell me your name— who are you? When I see Guru Sahib in the morning, I will surely make mention of your service because I have never before witnessed anybody rendering such devoted service."

On the other hand, Guru Sahib's wife waved fan over the women devotees. She pressed the feet of those women who could not get sleep due to tiredness. Then came the ambrosial hour of the morning, time for bathing. Bhai Gurdas Ji and Bhai Buddha Ji stood before Guru Sahib's room waiting for him to come out, but the door did not open. They asked the '*sewadars*' (attendants), "What is the matter that Guru Sahib hasn't come out today?"

They said, "Nothing is known of Guru Sahib. He has been away since the previous evening. We do not know whom he has gone to liberate. He hasn't returned so far, and besides, he didn't tell us anything before leaving. Revered mother (Guru Sahib's wife) is also with him. "

Instantly did Bhai Gurdas Ji realize that it was some miracle, and said to Baba Buddha Ji, "Baba Ji! you have got a boon from Guru Nanak Sahib that the Satguru (True and Perfect Holy Preceptor) shall never be away from your sight. Kindly tell us where Guru Sahib is at the present moment, so that we may go and bring him back, and request him to afford his glimpse to the devotees."

Baba Ji said, "It is not known where Guru Sahib is at present." He said this

because humility is the ornament of Gurmukhs (Guru-ward persons). Even though knowing everything he did not acknowledge that he had knowledge about Guru Sahib's whereabouts. So, he said, "Let us look for him, first among the devotees present here, and if he is not found here, we shall look for him outside, and inquire from other Gursikhs. Come, let us look for him." Going slowly in the 'parkarma' (circumambulatory path), they saw ahead that fan was being waved over the sleeping devotees and one devotee was pressing the legs of an old man, and that old man was saying to him, "Dear brother! kindly tell me your name. Although I cannot sleep, yet you have removed my tiredness. I will surely make mention of you to Guru Sahib." When Guru Sahib noticed Baba Buddha Ji and Bhai Gurdas Ji coming, he looked down, so that he might not be recognized. But they recognized Guru Sahib and greeted him.

After greeting Guru Sahib, they said, "O Sovereign! even when there are a large number of attendants and Gursikhs, you are serving the devotees with your own hands, and since the previous evening have been engaged in service, and you are waving fan also."

When that old man heard this much, he got up, started wailing and said, "Is it you, O True Sovereign? Did we get our legs pressed by you? Was it you who kept waving fans over us?"

All the devotees got up and ran towards the Guru's lotus feet.

At that moment Guru Sahib said, "Baba Buddha Ji! Bhai Gurdas Ji! all of you

profit by rendering service to the Sikh devotees, but you do not let me serve them. When I serve the Gursikhs I am delighted." Such is the Guru's edict—

*Refrain: Delighted I am by carrying water,
waving fan and grinding corn.*

ਧਾਰਨਾ - ਹੋਵਾਂ ਮੈਂ ਨਿਹਾਲ

ਪਾਣੀ ਪੱਖਾ ਪੀਸਣ ਪੀਸ ਕੇ -2, 2.

ਪਾਣੀ ਪੱਖਾ ਪੀਸਣ ਪੀਸ ਕੇ -2, 2.

ਹੋਵਾਂ ਮੈਂ ਨਿਹਾਲ ਪਾਣੀ,..... -2.

'In drawing water for God's devotee, waving the fan,

And grinding corn for him I find joy.

Burn away in fire royal power, property and offices of authority.' P.811

ਪਾਣੀ ਪੱਖਾ ਪੀਸ ਦਾਸ ਕੈ ਤਬ ਹੋਹਿ ਨਿਹਾਲ॥

ਰਾਜ ਮਿਲਖ ਸਿਕਦਾਰੀਆ ਅਗਨੀ ਮਹਿ ਜਾਲ॥

ਅੰਗ - 811

Throw your offices of authority into fire, burn away your superiority because they are not letting you render service. Guru Sahib said, "Baba Ji! you render all the service, but when I take up some service, you do not let me do it."

Blessed is Sri Guru Arjan Dev Maharaj! The entire congregation fell at his lotus feet and submitted, "O Sovereign! was it you? Is there so much compassion for a Sikh in your heart?"

*'The True Guru cherishes his Sikh (disciple).
Unto his attendant the Guru is ever merciful.' P.286*

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿਖ ਕੀ ਕਰੈ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥

ਸੇਵਕ ਕਉ ਗੁਰੁ ਸਦਾ ਦਇਆਲ॥

ਅੰਗ - 286

The Guru cherishes his Sikh more than even his sons. He regards them as dear as his own life. So, in this way, whoever renders service in the Guru's abode, surely receives its fruit or reward. A Malwa resident named Adam Brar had grown seventy years old, but he had not been

blessed with a son. He made many spiritual efforts but was blessed only with a daughter, and not a son. He had a lot of land and property. So, the desire for a son rankled his heart all the time, because some desires like the desire for son, wealth and public recognition are such that continue charming man's mind all the time. He had become 70 years old. But one desire continuously troubled his mind—'I have not been blessed with a son'. He went wherever he was advised to go and made promise of an offering if the boon of a son was granted to him, but all in vain. At last, he happened to meet a Gursikh to whom also he made mention of his desire for a son. He said, "Look brother! in the 'bani' (utterance) of our True Guru, it is stated that all boons are obtained by rendering service in the Guru's abode. Recite in the following manner—

*Refrain: If you want to have the four boons.
Render service to the holy.*

ਏਰਨਾ - ਜੇ ਤੈ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ,

ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ -2, 2.

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ,

ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ -2, 2.

ਜੇ ਤੈ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਲੈਣੇ, -2.

'He, who prays for four cardinal boons, should apply himself to the service of the holy.

If man wishes to efface his agonies, he should ever sing in his mind God's Name.

If man desires honour for himself, he should give up self-conceit or egoism by associating with the saints.

If man fears involvement in transmigration (coming and going), he should seek shelter with the holy.

Nanak is a sacrifice time and again to such, As after the Lord's sight are thirsting.'

P.266

ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਰੈ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਗੈ॥
ਜੇ ਕੋ ਆਪੁਨੀ ਸੋਭਾ ਲੋਰੈ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਹ ਹਉਮੈ ਛੋਰੈ॥
ਜੇ ਕੋ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੈ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ॥
ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ॥
ਨਾਨਕ ਜਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ॥

ਅੰਗ - 266

"Brother! if you go to Amritsar and render devotional service in the holy court of Guru Ram Dass Ji, my heart vouchsafes that your heart's desire shall be surely fulfilled because there is nothing lacking in the Guru's court. At present, there is none other in the world who can grant your wish." So, he alongwith his wife and daughter came to the Guru's court. After staying there for a few days, he learnt about the daily routine and all the practices followed there. Of all the tasks and services, he took upon himself the most important and that was of collecting firewood from the jungle for the 'langar' (community kitchen). So, he would go to the jungle early in the morning to collect firewood, and brought two loads of it daily. One load he would place in the 'langar' (community kitchen), half of the second he would sell for his living and the other half he would preserve. It was because he thought that if he ate food from the 'langar' (community kitchen), then his service would be nullified. So, he served selflessly hoping that someday, Guru Sahib would be pleased with him and would bless him. Time kept passing and then came the winter season.

One day, Guru Sahib had gone out. When he returned, he was accompanied by a large number of devotees. As it was drizzling, their clothes became wet. Guru

Sahib called the '*langri Singh*' (cook) and said, "Dear brother! the devotees are all wet. Some arrangement should be made to make them warm. How much firewood is there in the '*langar*' (kitchen)?"

He said, "O True Sovereign! the firewood is just enough to cook food."

Guru Sahib became silent and went inside. When Bhai Adam learnt that the devotees had become wet, he thought of making bonfires in front of every encampment of devotees. So, he, his wife and daughter carried firewood (preserved by him) to every camp and made bonfires. The hot air dried their clothes. In the morning, when Guru Sahib, coming out after taking bath, saw the light of fires, he said, "Brothers! what is this? Where from has firewood come?" They said, "O Sovereign! there is a Gursikh of yours named Adam. He belongs to the Brar clan. He renders service here, and brings a load of firewood for the kitchen daily. His wife and daughter also continue rendering service through out the day. They do sweeping and cleaning, scrub utensils, bake loaves, grind corn and clean pulses. Day and night, the entire family render service. But they do not partake of food from the '*langar*' (community kitchen). Food they take at home. At this, Guru Sahib was greatly pleased with them, and said, "Present them before us in the morning."

When the morning congregation ended, Bhai Adam stood up in obedience to the Guru's command. The *sewader* (attendant) said, "Sir! this is the Gursikh." Guru Sahib said, "O Gursikh! tell me what I should get for you from the Guru (Holy

Master). You may ask for anything you like because there is nothing that is lacking in the abode of Guru Nanak Sahib."

He felt shy and hesitated, "I am so old. What should I say in the presence of the congregation?" So, he could not voice his desire for a son, and said, "O Sovereign! bestow on me the boon of the Name Divine."

Guru Sahib said, "This we will bestow on you, but voice the demand for the fulfillment of which you are doing devotional service."

Again, he became silent. Guru Sahib made an offering of three boons.

Guru Sahib said, "Three boons are offered by the holy. Well, you may discuss at home. Fourth boon we have kept to ourselves." When a holy man is pleased, there is a kind of tide rising in his heart. Whatever he utters at that moment proves to be true. It is very difficult to obtain a word or a boon from a holy man. Some devotees insist upon the holy man—'Please sir! grant the boon by making your utterance.' The holy man continues responding by saying—'The Lord will bless you.' Sant Rarawaley used to say—"Some obtain a word from the holy forcibly. The other is the word or boon which rises in their heart spontaneously. That is like a tide which is full of boons and blessings."

So Guru Sahib said to Bhai Adam, "It is all right. We keep this word safe with us. Discuss it among yourselves." They discussed among themselves. Next day, all stood up again in the congregation.

Guru Sahib said, "Well brother! what

is your demand?"

When the husband and wife remained quiet, their daughter submitted, "O Sovereign! I don't have a brother. Kindly bless me with one."

No sooner did she say this, than Guru Sahib became serious and shut his eyes.

Then he said, "Bhai Adam! your deeds of previous birth are such that you will not be blessed with a son for the next seven births. You are getting the fruit of your deeds. But you have pleased us by serving the devotees of Guru Nanak Sahib. Therefore, we grant you the boon of a son. This son was to be born to us, but we send him to your home. Name him Bhai Bhagtoo. From his very birth, he will be a Sikh."

'He, who prays for four cardinal boons, should apply himself to the service of the holy.' P.266
ਚਾਰਿ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਕੋ ਮਾਰੈ॥

ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਲਾਰੈ॥ ਅੰਗ - 266

In this manner, Guru Amar Dass was rendering service with body and mind. He did every kind of service. It has been recorded that Guru Sahib gave up even sleeping at night.

You may eat and drink as much you like without appetite, it will cause only disease. If someone receives the power of the Name, it is a very great power. So Baba Amar Dass Ji rendered service by remaining awake day and night. First was held Guru Sahib's 'diwan' (holy congregation) upto 11 P.M. Then, after resting for a while, he picked up the metallic pitcher for bringing water for the Guru's bath. He walked backwards four miles to the Beas always keeping his face

towards the Guru's abode. On the way is a place called Damdama Sahib. Reaching there, he offered 'adras' (prayer), "O Sovereign! please forgive me, for now I am going to turn my back towards you as I am entering a valley." It was after offering this prayer that he walked towards the river. He filled the pitcher with water from the river. As his body gradually became feeble, and he could no longer bend down to fill the pitcher with water, he would take a dip in the river with his clothes on, fill the pitcher and place it on his head. Even though he had become 83 years old, yet he continued doing this service.

'Short in stature and weak in body, He became very old and had little strength.' (Sri Gur Partap Suraj Granth, P.1383)

ਮਧਰੋ ਡੀਲ ਸਰੀਰ ਅਲਪ ਇਨ,
ਬਹੁਰ ਬਿਧੋ, ਬਲ ਨਾਹਿ ਜਿਨ ਮਾਂਹਿ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਅੰਗ - 1383

His strength and energy had decreased greatly.

'White his hair and wrinkles on skin, he became very feeble.' (Sri Gur Partap Suraj Granth, P.1383)

ਸ੍ਰੇਤ ਕੇਸ, ਤਨ ਚਰਮ ਸਿਥਲ ਬਹੁ,.....।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਅੰਗ - 1383

His body became bent and wrinkles appeared on his skin—

'...yet he rendered service more than all others.' (Sri Gur Partap Suraj Granth, P.1383)

..... ਸੇਵਾ ਸਭਿ ਤੇ ਅਧਿਕ ਕਰਾਹਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਅੰਗ - 1383

Even then Baba Amar Dass Ji rendered service more than all others. This was his daily routine. One day, it started raining. The path became slushy. Dark thick clouds hovered in the sky. The path was not clearly visible. But he picked up the

metallic pitcher and set out for the Beas to fetch water for the Guru's bath. He walked backwards. A strong wind was blowing which had thrown thorns on the path. At last, he reached the Beas. Holy congregation! it was a test to which Baba Amar Dass Ji was subjected. When an examiner has to grant a great reward, he subjects the examinee too to a difficult test. Similarly, in the spiritual sphere, a devotee is subjected to a test. When the touchstone is applied, a weak and immature person cannot stand it or pass it; only a mature and determined person passes the test. Such is the Guru's edict—

*Refrain: When God's touchstone is applied,
only those pass who have surrendered their life.*

ਧਾਰਨਾ - ਜਦੋਂ ਲਗਦੀ ਐ ਰਾਮ ਕਸੌਟੀ,
ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਮਰਜੀਵੜੇ -2, 2.

*'Such is the touchstone of the Lord, O Kabir,
that no false one can stand it.
He alone passes the Lord's test, who remains
dead while yet alive.'* P.948

ਕਬੀਰ ਕਸਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ ਝੂਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਇ॥
ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੋ ਸਹੈ ਜੋ ਮਰਜੀਵਾ ਹੋਇ॥ ਅੰਗ - 948

All the great holy men of the world had to pass through God's test. Guru Angad Sahib went to the extent of eating even a corpse. Baba Farid practised Divine Name meditation and penances for twelve years, and then again for another period of twelve and in the process, he was reduced to an emaciated skeleton of bones—

*'Farid, my aged frail body has become a
skeleton and crows peck at my soles.*

*Even till now, God has not revealed Himself—
such is my destiny.*

*Thou crow pecking at my emaciated body,
eating away its flesh,
Pray touch not these eyes, so I have sight of*

the Beloved.' P.1382

ਫਰੀਦਾ ਤਨੁ ਸੁਕਾ ਪਿੰਜਰੁ ਥੀਆ

ਤਲੀਆਂ ਖੁੰਡਹਿ ਕਾਗ॥

ਅਜੇ ਸੁ ਰਬੁ ਨ ਬਾਹੁੜਿਓ ਦੇਖੁ ਬੰਦੇ ਕੇ ਭਾਗ॥

ਕਾਗਾ ਕਰੰਗ ਢਢੋਲਿਆ ਸਗਲਾ ਖਾਇਆ ਮਾਸੁ॥

ਏ ਦੁਇ ਨੈਨਾ ਮਤਿ ਛੁਹਉ ਪਿਰ ਦੇਖਨ ਕੀ ਆਸ॥

ਅੰਗ - 1382

At last a voice came from heaven which said, "O Farid! God is not to be found in places where you are looking for Him. God abides in your own heart.

*'Farid, why wanderst thou over wild places,
Trampling thorns under thy feet?*

*God in the heart abides: Seek Him not in
lonely wastes.'* P.1378

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ

ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਸੋੜੇਹਿ॥

ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਢੁਢੇਹਿ॥ ਅੰਗ - 1378

"Go into the refuge of some perfect holy Preceptor." He heard the voice from the Unknown and Invisible. He got a direction from heaven: "Go to Ajmer Sharif. These days you have there a disciple of Moinuddin named Bakhtiar Kaki who is a perfect holy Preceptor. Go to him." So, in obedience to the voice from the Unknown, he reached there. He started rendering service there. He served day and night for fourteen years. The 'Murshad' (Holy Preceptor) called him on the first day but thereafter, for fourteen years he did not call him. It is not that a Guru (Holy Preceptor) is ignorant; he knows everything. But he has to remove the dross by putting a devotee in the crucible of rigours and severities. He has to make the devotee his own image by removing ego or pride from within him.

(... to be continued)

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji

English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue Oct. 2012)

. He was accompanied by a scholar who was a Doctorate of English from the Oxford University. He knew all the languages of the world-Arabic, Sanskrit, German etc., because he had mastered the *yoga*, called '*Sarv Vidya Yoga*' (Yoga bestowing all knowledge).

The rationalists often argue how Guru Nanak Sahib spoke the language of the foreign lands he visited. It is a mark of their ignorance. They do not know that there are stores of knowledge within man. At present, there are ten persons in India, who possess all knowledge. One of them, Swami Ram has passed away. So there are only nine persons left in India, who have universal knowledge and can speak each and every language. My wife kept taking the medicine given by Dr. Swami Ram. One day, we returned from an outing. We were very much tired. My wife did not take the medicine and lay on the bed. Being tired, she went to sleep. I got a telephone call from Dr. Swami Ram, who was at Rishikesh, telling me: "Mother has not taken the medicine. Wake her up and give the medicine". I was surprised: 'Though he is at Rishikesh, yet he is watching us from there'. That is the power of clairvoyance. Similarly, if our consciousness enters the '*Sukhmana*' air passage even now, we can gain understanding and knowledge of the three worlds." Guru Sahib said, "You won't be able to do this because '*Kalyuga*' (Age of darkness and evil) is the age of sinful and evil propensities. The old type of health is

no longer to be found. As a result, if 1000 persons engage themselves in this task (entering the consciousness in '*Sukhmana*' air passage), then 999 will go to a lunatic asylum. Therefore, don't do such a thing by which you will damage the power of the '*kundalini*' (the coiled nerve at the root of the '*Sukhmana*'). This power is electronic in nature which is related to the power of '*Braham*' the cosmos. The father of your '*Biji*' (Sant Ji's wife) was a great practitioner of Divine Name meditation and God's devotional worship. Bhai Randhir Singh Ji was his companion. He lived at Lahore. One, day he said to your '*Biji*' (Sant Ji's wife), "A Singh (Sikh) is coming. Don't open the door to him." So the doors were closed. He himself mostly sat in the '*chobara*' (room on the first floor). The young daughter was simple and innocent. She opened the door(to Bhai Randhir Singh Ji), when he went up upstairs he offered greetings to your '*Biji*'s father, which he did not respond to. Instead he said, "O villain! What were you doing there in Bombay? In spite of being a Sikh of the Guru, what kind of clothes were you wearing and what were you doing there? You were bringing a bad name to Sikhism." He rebuked him squarely. At the same time, one utterance escaped his lips:" If I could see your conduct, do you think that the Tenth Guru Sahib did not see you?" Thus sitting here (in the Punjab), your Biji's father saw how Bhai Randhir Singh was conducting himself in Bombay. This is a power in man which can be roused with the help of both Divine

Name meditation and 'Pranayam' (breath control undertaken as a preparation for yogic attainment). This is called 'kundalini' power or energy. When our 'surat' (consciousness) by hanging upside down in the mother's womb comes into the backbone, then first of all it becomes a body; if the 'surat' (consciousness) does not come there, then the body cannot be formed. Becoming a body it sees visions of previous births. Holy men say that man has visions of a hundred previous births—what he was in the earlier births. There he makes solemn promises: "O God! kindly make me now man for once, I will now remember you and meditate on your Name." But what actually happens? As soon as he is born, he is over-whelmed by 'Maya' (Mammon) with the very first breath. Earlier (in the mother's womb), his breathing was joined with his mother's breath; he was receiving food from that of his mother. After birth, he becomes separated. The umbilical cord is severed. He starts breathing independently. As soon as he takes the first breath, he forgets God and comes under the influence of 'Maya.' His mind's absorption in the Lord God gets severed, and the Name melody that he was hearing in the mother's womb and by which he was living in the mother's womb even though hanging upside down, ceases to be heard—

'As is the fire of womb within, so is the fire of Maya (Mammon) without. The fires of worldly valuables (Maya) and of the womb are all the same.

The Creator this play has set up.

By His will is the creature born to his family in affection attached.' P.921

ਜੈਸੀ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਹਿ ਤੈਸੀ ਬਾਹਰਿ ਮਾਇਆ ॥

ਮਾਇਆ ਅਗਨਿ ਸਭ ਇਕੋ ਜੇਹੀ

ਕਰਤੈ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਆ ॥

ਜਾ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਜੰਮਿਆ

ਪਰਵਾਰਿ ਭਲਾ ਭਾਇਆ ॥

As soon as absorption in God and His Name gets severed, the family is pleased at the birth of the son and arranges celebrations and parties with meat and drink. But they forget all about the 'jeev' (sentient being) and the travails he has gone through. Nobody takes pity on him that he was aligned with God and as soon as he took birth, he uttered a loud cry on realizing that the Divine Name melody would cease sounding. At once, did he come under the influence of 'Maya'. First of all crossed this thought in his mind that he should eat something. The wild animals, cows and buffaloes, who deliver their young ones in the jungles, have this experience. Nobody looks after them. None removes their placenta. The calf they deliver scents where he/she will find milk. Through many fruitless efforts, he/she finds the udders and sucks milk. Does anyone guide him/her to the udders? Does anyone teach him/her, born as he/she is in the jungle? Who teaches or instructs the young ones of various beasts born in the jungles? So, the first thing that the human child experiences is hunger. He scents the food. That which sustains him, he falls in love with. So, Guru Sahib says—"Look dear devotees! man forgets the Name Divine as soon as he is born—

'In the first stage is man involved in attachment to mother's breast, brimful of milk.' P.137

ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਬਣ ਦੁਧਿ ॥

Then he comes to know about his mother from whom he gets milk—

'In the second acquires he awareness of mother and father.' P.137

ਦੂਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

In this way, he gets trapped and

caught- 'The Lord's love departs, greed attachés to the child and Maya's (Mammon's) writ begins to run.' (P.921) Man forgets God; he ceases to be aware of Him. So, in this way, when the 'praans' (vital breaths) are in the *Sukhmana* air passage (the breath passage lying between *Ida* and *Pingala*; the passage of the vital energy through it brings the highest achievement of yogic objectives), he is aware of a hundred earlier births, or existences. He prays repeatedly, "O God! now I will meditate on Thy Name." But after taking birth in the outside world, he remembers neither God nor His Name. He gives such hollow reasonings as—it is from the seed that he is born – meaning that God has no role in it. Through these reasonings not only does he himself become an atheist, but he makes others also agnostic. So Guru Sahib says—"Dear brothers! give up such thoughts. The task for which you have come into the world is to meet God, and all other tasks are vain and superfluous. They are all secondary. If man talks about his living or sustenance for which he has to work, well, that is writ on his brow—

'Man gets what is recorded by God's pen on his forehead.' P.74

ਜੈਸੀ ਕਲਮ ਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ
ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ॥

Man has come with his sustenance. There is none other than God who gives him sustenance—

*'Why dost thou, O mind!
Think of enterprises, when Revered God
Himself is engaged in thy care?*

*In the rocks and stones
He has created beings,
Their sustenance He puts before them.'* P.10

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ
ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ॥
ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ
ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ॥

Who gives sustenance to the animals or beasts? In the morning, as soon as the birds arise, they see the seed or grain. They start picking the seed and when they are satiated, they start singing. At night, they rest. In the morning again, they take flight. Their sustenance, from insects to animals, is provided by God and their number is much larger than ours. That has been already arranged by God. It is the Divine writ that is running. Man is going to get what he is destined to. If he meditates on God and performs His devotional worship, he will remain safe and secure, otherwise he will himself ruin his fate.

So, Guru Sahib advises man not to engage in fruitless tasks; 'your human birth is very precious—

'Through the Guru's service, the Lord's loving adoration is practised.

Then alone is obtained the fruit of this human body.

Even the gods long for this body.

So, through that body of thine think thou of rendering service unto thy God.

Meditate thou on the Lord of the universe and forget Him not.

This alone is the advantage of human life.'

P.140

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ॥
ਭਜਹੁ ਗੁੰਬਿਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ॥

Holy congregation! the godly persons who go to heaven, they come to realize what mistake they made. In England, there is a lady named Miss Winter at Birmingham. Nature has vested her with the faculty of seeing the godly souls in paradise, and she gives complete evidence too. When she talks to individual souls,

they tell her—'I made a mistake in my human sojourn. I am here in heaven for a short period for the good and charitable deeds I did. I shall have to go to hell. Every soul has to suffer the consequences of his or her deeds, whether in a good place or in a bad place (ie heaven or hell).' Guru Sahib says, "Even the gods long for this human body." There is a real life incident of forty-fifty years ago which was published in 'Readers' Digest', which had a world- wide reader-ship of six lakhs at that point of time. Now it must be larger. An Englishman living in London had reported in it what had happened with him. He reported: "Two months after his death, my father appeared in my dream and said—'Son! how much worldly wealth and property have I left to you?' It seemed to me as if he was talking to me in reality in a wakeful state. I replied—'Father! you have left me a huge estate.' He said, 'Can you do something for me?' I said, 'Tell me what I should do for you.'

He said, 'The place I have gone to is excellent, but there is darkness.' The darkness of the Court Divine cannot be dispelled without God's Name; the Name Divine is the source of light there—

'On the path darkened by terrible blinding darkness,

The Name Divine to you sheds guiding light.'

P.178

ਜਿਹ ਪੈਠੈ ਮਹਾ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰਾ॥

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਉਜੀਆਰਾ॥

He said, "I have darkness around me. One day I went to a soul abiding far away and asked—'you have light while I have darkness. What is the matter?'" That soul replied, "Dear brother! you did many charitable deeds and gave donations but you did not meditate on God's Name, and here, without the Name Divine, there is no

light. You have got the fruit of charitable deeds in the form of a nice place to live in and excellent things to enjoy." "But I am very unhappy," he said. The other soul said. "Then the remedy is that when your stay in Paradise is over, you should go back to the mortal world and there during your life, you should meditate on the Name Divine, or if you have an heir there, you should ask him to practise Divine Name meditation on your behalf and offer prayer thereto." Therefore, my son, meditate on God's Name on my behalf for sixty days and offer prayers in this regard.

He (the Englishman) wrote, "I listened to what my father said. I took leave for 60 days and sat down to practise Divine Name meditation and engage in God's devotional worship on my father's behalf. My father appeared in my dream again, and said, "Now there is great light around me. I am extremely indebted to you. The place where I live is a very beautiful place. But owing to darkness, I did not appreciate it," because—

'To those involved in the darkness of unlightenment no joy comes.

In this state both king and beggar wail.' P.207

ਅੰਧਕਾਰ ਸੁਖਿ ਕਬਹਿ ਨ ਸੋਈ ਹੈ॥

ਰਾਜਾ ਰੰਕੁ ਦੋਊ ਮਿਲਿ ਰੋਈ ਹੈ॥

If there is spiritual darkness and ignorance both king and beggar wail alike, both stumble and flounder. He (the father) said, "Now there is abundant light around me to see everything. Now I will come to your help in your hour of need." He (the Englishman) said, "Father! how will you come to my help?"

He replied, "You are blind about the future. You do not know what is going to happen the next moment or at the next step."

We are completely ignorant about the future. Just now we have come here. On the way, we saw a truck and a Tata vehicle involved in an accident, bodies lying mangled and wheels lying in the fields. Only a second before, they did not know that this would come to pass. Daily such things happen. People travelling cheerfully meet with accidents.

The father said, "You do not know about future events, but we can see into the future. Therefore, whenever you have to do anything, you should remember me. I shall come in your dream and speak to you. There is no other way for us (living in heaven) to communicate with you. We cannot come before you in real life because we have only three elements, and owing to the absence of earth and water, we are not visible to you; our body is made up of sheer light. We cannot talk with you because we lack the power of speech which God has bestowed upon you. We communicate through telepathy—all within and not without. So I will advise you in dreams."

He (the Englishman) wrote, "Whenever I had to undertake any task or do anything, he (my father) appeared in my dream and gave me advice. One day, I had to purchase a car. I made the choice of the car. Then I remembered my father. At night, my father appeared in my dream and said, "Son! reject the car you have selected. Buy the car which is parked at such and such number." I telephoned the car company in advance telling them to cancel the selection of the car made by me. In the morning, I went to the stores of the car company and bought the new car as per my father's advice. After two- three hours the car which I had selected earlier, too got sold. Thereafter, I got a phone call

from the company: "Gentleman! you are very very lucky that you changed your selection." I asked, "Why? What is the matter?" The Company representative said, "There was a manufacturing defect in the brakes of the car. It met with an accident." So I decided to share this personal experience with the world. If we practise Divine Name meditation here, we are happy and comfortable in the world hereafter. The denizens of the other world practise greater charity than we do. Their ways are different from ours and so are the quantum and calculation. If there is a weakness, or something is lacking, we make a promise or pledge to give a particular amount in charity. We do not take responsibility on another's behalf. Everybody is for his own self. The souls in heaven are different in this respect." So he wrote: "O people of the world! believe my word that in heaven or the Court Divine, it is God's Name that will come to your help." Guru Sahib also says—

*Refrain: God's Name shall come to thy help
in dire difficulty.*

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੀ ਨਾਮ ਨੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੀ,
ਅੱਖੀ ਵੇਲਾ ਅੱਖੀ ਵੇਲਾ -2, 4.

*'Should anyone into extreme hardship be
fallen,*

Without succour from anyone;

By foes pursued: by relatives deserted;

*All support fleeing and props from him
falling—*

*Should he then the Supreme Being contemplate,
Not a whiff of hot air shall touch him.'*

P.70

ਜਾ ਕਉ ਮੁਸਕਲੁ ਅਤਿ ਬਣੈ ਢੋਈ ਕੋਇ ਨ ਦੇਇ ॥

ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਦੁਸਮਨਾ ਸਾਕ ਭਿ ਭਜਿ ਖਲੇ ॥

ਸਭੋ ਭਜੈ ਆਸਰਾ ਚੁਕੈ ਸਭੁ ਅਸਰਾਉ ॥

ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ ॥

So, it is God's Name that helps both here and in the world hereafter. What does Divine Name contemplation do here? We are men of the world. We need health,

job and children. Mr. Satnam Singh, sitting here, tells about me to devotees living abroad and they phone me direct about their problems: 'I haven't got settled as yet; I haven't been able to get the (green) card.' I reply: 'I have no magic; nor do I believe in it. I have faith in God's Name. If you meditate on God's Name in dire difficulty, or in the worst of times, then even the most serious ailment can be cured. I, of course, tell the dear devotees how to meditate on the Name. Reading or reciting Gurbani is also Name meditation. Divine Name meditation is not outside Gurbani. Gurbani is the land in which is sown the seed of the Name. If the land is not there, then where can the seed of the Name be sown?

Guru Sahib says—' Dear devotees! the 'bani' (Guru's utterance) is the land, while the Name Divine is the tree.' The tree can grow only on the land; it is from the land that the tree grows. So, the 'bani' is—

Whoever realizes this 'bani' (holy teaching) in his inner self, the Divine Name his being pervades.'
P.797

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ
ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ॥

The Name proceeds from 'bani' (Guru's utterance), which is the basis of the Name Divine. 'Bani' is not separate from the Lord's Name. 'Bani' itself possesses immense power. When I tell this to a devotee, after a few days comes his phone that his task has been accomplished. I say, 'I haven't accomplished it. You have read and recited Gurbani which has accomplished your task.' So, in this way, the greatness and glory of God's Name does not come to abide in our heart and mind, because we are not true customers or purchasers of the Name, which is precious beyond limit—'

'Invaluable is the Name—none its worth knows.

Saith Nanak: Such as have good fortune on their foreheads recorded,

In joy of the Lord disport.' P.81

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੋ॥

Where does the greatness and glory of the Name Divine abide? Mardana said to Guru Sahib, "True Sovereign! you discourse a lot on the greatness and glory of God's Name, but even then why doesn't this world meditate on the Name? When you teach and sermonize so much that the world ought to abandon all other work and start meditating on the Name. But why doesn't the world do it?"

Guru Sahib said, "O Mardana! they are not customers of the Name; they have no interest in it. If there is no interest and relish, you may give the tastiest delicacies to man, he doesn't eat them saying that he has no appetite. But he who develops appetite and relish for the Name—

'If man feels hunger for the True Name, that hunger shall consume his pains.' P.9

ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੁਖ॥

ਉਤੁ ਭੁਖੈ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੁਖ॥

He, who cultivates hunger for the Name of God consumes all sorrows. The world doesn't know this. It does not imbibe faith in this truth." Mardana said, "But you discourse a lot on this subject."

Guru Sahib said, "We do impart this teaching, but in the absence of interest in and appetite for the Name, they fail to realize this."

All holy men sermonize, "Only if it is recorded on a man's brow, will he meditate on God's Name. Since it is not his good fortune, he does not come towards Name meditation and become interested in it and remains bereft of it

where he is." Mardana again said, "But sir! you do teach and instruct the people— even five to seven times."

Guru Sahib said, "Well! we shall show this to you practically. Now leave this topic."

Mardana left the topic there and then. Guru Sahib visited Patna Sahib, which, at that time, was called Patli Puttar. This city has had several names. Every new king changed its name.

Guru Sahib said, "O Mardana! look in front of you. There are houses. It is a city."

He was very much delighted because in the jungles, he did not get anything to eat. Coming to a city, he knew that Guru Sahib would hold holy congregations for ten to twenty days and during that period there would be good arrangements for food.

He said, "Yes sir."

Guru Sahib said, "Well then, go to the city and have food. I shall sit here; it is a nice garden."

Mardana started laughing.

Guru Sahib said, "Mardana! what is the matter? What makes you laugh?" Mardana could laugh because he was Guru Sahib's companion from childhood. Besides, he was older than Guru Sahib and loved Guru Sahib more than anybody else in the world. Abandoning his wife and children, he accompanied Guru Sahib to hazardous places. At one place he was caught by a demon, while at another place, a magician changed him into a he-goat. He was sometimes tired and exhausted, but he did not give up Guru Sahib's company. If he ever did, Guru Sahib came to his rescue and saved him from Kauda demon. Being

a childhood companion, he had a very long companionship with Guru Sahib and could talk with him with great frankness. This history about Guru Sahib is due to Mardana. Bhai Bala did not speak; he remained silent.

Guru Sahib said, "Will you tell me why you are laughing?"

He said, "Sir, you have told me to have food as if it is lying duly served in a tray." Guru Sahib said, "Then what do you do about your food?"

He said, "Reverend sir! from living in your company, I have learnt to read people's brow. If the brow is unwrinkled and clear, and the face is smiling, I tell myself that a man of good fortune has come, and I greet him with the 'Salutation— 'Sat Kartar' (True is Lord Creator). At this, he too halts, and gradually, I veer round the subject of meals. I take meals myself, and bring for you also."

Guru Sahib asked, "What if you don't happen to meet such a person?" Mardana replied, "O Sovereign! come with me some day and then see yourself what happens. Some housewives start abusing, saying— God knows from where he has come. Although he is robust and healthy, yet, instead of working for his living, he begs for food. During the day, he scans homes. While at night, he will break into them.' Sir, in this manner, I have to hear many such remarks, before some householder takes pity on me and gives me food."

Guru Sahib felt roused and said, "O Mardana! being servants of God how come that we should be obliged to beg before others?" Taking his foot out of the wooden slipper, he dug the earth with his toe, and

said: "Pick this up." It was a red-coloured pebble. Guru Sahib said, "Mardana! go to the city. Have food and enquire about the price of this red stone too. This will also answer the question you asked me a couple of days ago."

Mardana went to the city and first approached a vegetable seller. He said, "Mr. Shopkeeper! I have this precious thing. Please tell me what its price is. At the same time, give me 1.25 seers (one seer= 900 grams) of either vegetables or fruit to eat." Holding it, the shopkeeper examined it from various angles, and said: "What is this thing? Take it back; it is nothing: it is only a piece of stone. I can give you two radishes in exchange for it."

Mardana said, "I haven't come to sell it. It is invaluable and priceless." When Mardana repeated this a number of times, the customers standing there with him said to the vegetable seller. "Why are you bothering your head with him?" Touching their temple with their finger, they remarked that he (Mardana) was out of his mind. Mardana felt very much annoyed and went to a confectioner. There too, he was in for a similar experience. He agreed to give ½ seer of sweets in exchange for the red pebble. He said, "Give it to me. It will serve as a counter-weight in my weighing- scale." Then he went to a cloth merchant, who offered two yards of cloth for the pebble. He said, "Leave this beautiful thing with me." Then he went to a jeweller, who agreed to give ten rupees for it. Ten rupees of that time should be equal to a thousand rupees of today. Mardana was surprised at the difference in the price offered for the red stone by various persons—from two paise worth radishes to ten rupees. Thereafter, he went to another jeweller, who agreed to give

Rs.100. He said, "Surely, it is a precious thing." Inquiring about the address of the biggest city jeweller, he went to him. There he rang the bell. In those days, bells used to be rung with the help of strings. The string used to be pulled, and the bell rang inside the house. There weren't any electric bells, the kind we have today. There, servant Adharka of Jeweller Salas Rai came down. Mardana thought that the Seth (Jeweller) himself had come. So, he said, "Seth Sahib! I have a piece of work with you."

He (Adharka) said, "Introduce yourself to me. Who are you?"

Mardana said, "I live with Guru Nanak Sahib, and my name is Mardana— We hail from Saptasindhu." At that time, Punjab was called 'Madhardesh.' He (servant) asked, "What business do you have?"

Mardana replied, "I have to get this red stone valued."

He said, "I am not the Seth or Jeweller. I am his servant. The Seth is sitting on the first floor. Come with me." On the way up, he kept examining the stone. He told Salas Rai, "Sir! this is Bhai Mardana, a companion of Guru Nanak Sahib. He wants to know the value of this red stone."

Salas Rai said, "You too have been living with me for a long time. You should tell me its value."

He said, "Sir! to me it appears to be worth a thousand rupees."

His assessing the stone to be of Rs.1000 was equal to a lakh rupees of today. Salas Rai said: "Just show it to me."

When the jeweller observed many

coloured rays emanating from the stone in sunlight, he realized that it was what his ancestors called an invaluable ruby—an information that had come down from generation to generation like that concerning the philosopher's stone. Just as some fortunate one finds the philosopher's stone from the mountains, similarly, he found the invaluable ruby. Generally, it is not to be found. He said that he was indeed very fortunate to have a glimpse of an invaluable red ruby. Out of wonderful delight, he kept drawing in his breath as if he had forgotten to breathe out. His chest distended too much. After releasing his breath, he said: "Bring a hundred rupees from the cash box as an offering for the ruby—that is, Rs.10000 of today." Putting the ruby on a stool, he bowed before it with an offering of Rs.100. In those days there were no currency notes. Money used to be kept in '*banslis*' (long pouches tied round the waist). He gave the offering of Rs.100 to Mardana. Mardana wondered that he had not come to sell the ruby.

He (Salas Rai) said, "Bhai Mardana! I am not purchasing the ruby. The amount of hundred rupees is simply an offering for having its glimpse. Our ancestors used to tell us that if there were such a rare and precious ruby, it ought to be made an offering of hundred rupees for having its glimpse. It is my great good fortune that I have seen such a rare ruby. Brother! does this ruby belong to you." Mardana said, "No; this ruby belongs to Sovereign Guru Nanak Sahib."

Salas Rai asked, "Isn't he that very Guru Nanak who is travelling all over the world liberating the people?"

He said, "Yes; he is the very same Guru Nanak."

Salas Rai asked, "Where is he?"

"He is in the garden outside the city," said Mardana.

Salas Rai observed, "Today, fortune has smiled upon me because I have not only seen the invaluable ruby but I shall also have a glimpse of Guru Nanak Sahib. Bhai Mardana! what about your food?"

He said, "Seth Sahib! as yet we have not had our meals."

Salas Rai asked, "How many persons are you?"

Mardana replied, "Sometimes, if Guru Nanak Sahib camps somewhere, the kitchen runs day and night, for devotees throng in hundreds and thousands. But at the present moment, we are only three persons—Guru Sahib himself, Bhai Bala and I."

Salas Rai said, "Well! don't accept invitation for food from anybody. I will bring food for you soon."

He directed his servant: "Son Adharka! Bring superior coconut sweets of pure '*desi ghee*' (clarified butter). Also go to the orchard and bring fresh and ripe fruit. Put them in neat and clean baskets. Go home and tell the ladies to prepare food for eight to ten persons immediately."

Mardana left earlier while Salas Rai reached later. Reaching Guru Sahib when he put both the ruby and the sum of hundred rupees before him, Guru Sahib said: "What is this? You have brought both the ruby and the money!"

Mardana said, "Lord, your doings you yourself know. I am confused ever since the jeweller made an offering of Rs.100 to the ruby." Guru Sahib asked, "What has confused you?"

He said, "Master! the vegetable-seller offered two radishes for the stone, the confectioner, half seer (one seer= 900 grams) of sweets, the cloth merchant, too yards of cloth, one jeweller, ten rupees and another, hundred."

Guru Sahib asked: "Now, what has happened?"

He said, "Reverend sir! he (Salas Rai) has made an offering of hundred rupees for having a glimpse of it. At the same time he said—'If you want to sell it, you will have to wait for three months. In that case, jewellers from big cities will come. A board of jewelers will be constituted. This red stone is priceless. All the money that a jeweller has, is its price. The richest jeweller will buy it. Sir! I am surprised as to what has happened to the wisdom and understanding of the world."

Guru Sahib asked, "O Mardana! have you now got the answer to your question?" He said, "Sir, I haven't followed you." Guru Sahib added: "Mardana! precious things are appreciated and valued only by those who know their worth or merit. Just as only a perfect jeweller knows and appreciates the worth of rubies, similarly, only a lover of God and not the world, knows the worth of the Name Divine."

"The people of the world know where to buy a bungalow. A shopkeeper knows which shop he should take where his business will thrive. One dealing in machinery knows which machinery he should purchase. Every person knows about his vocation or profession in which he is an expert. Just as they are perfect in their respective vocations, similarly, the value or worth of the Name—

'Invaluable is the Name—none its worth knows.

Saith Nanak: Such as have good fortune on their foreheads recorded, In joy of the Lord disport.' P.81
ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ ॥
ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੋ ॥

is not known to the world. If you want to know the worth and greatness of the Name, you should ask God's worshippers—

Refrain: Greatness of God's Name abides in the heart of saints.

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ
ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ -2, 2.

'In the saints' heart resides the greatness of the holy Name.

By the blessing of the saints all evils do flee. By great good fortune is obtained holy company.

By devotion to the holy comes meditation on the Name.

Nothing to the Name is comparable.

Saith Nanak: Rarely fortunate are such as by the Guru's guidance,

Devotion to the Name obtain.' P.265

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥

ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥

ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥

He who is extremely fortunate, will understand the worth of the Name—

'Saith Nanak: Such as have good fortune on their foreheads recorded....' P_.81

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ॥

Such as have good fortune writ on their brow turn towards knowing and realizing the value of the Name Divine. Guru Sahib says—Ask Namdev—

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, U.S.A.

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844, vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

England (U.K.)

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd., Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur, Mr. Jagtar Kulair :-

Tel : 0121 200 2818, Fax : 0121 200 2879

Voicemail : 08701654402, Raj Mobile : 07968734058, Email : info@atammarguk.com

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Canada

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu : Phone - 001-604-433-0408,
Vancouver

Bhai Parmjit Singh Sandhu : Cell - 001-7788389135

Email: pbkrj@yahoo.ca

S. Jasbir S. Ranu : Phone 001-604-589-9189

IN INDIA

09417214391, 09417214379, Email : atammarg1@yahoo.co.in